

Wychowanie fizyczne i sport w szkołach w Europie

Report Eurydice

*Edukacja
i Szkolenia*

Wychowanie fizyczne i sport w szkołach w Europie

Raport Eurydice

*Edukacja
i Szkolenia*

Niniejsze opracowanie zostało po raz pierwszy opublikowane w języku angielskim w 2013 roku (tytuł oryginału **Physical Education and Sport at School in Europe**) przez

EACEA, P9 – Eurydice
Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1140 Brussels

Niniejszą publikację należy cytować w następujący sposób:

Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, 2013. Physical Education and Sport at School in Europe. (*Wychowanie fizyczne i sport w szkołach w Europie*), Raport Eurydice. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

ISBN dla angielskiej wersji językowej 978-92-9201-407-0

doi: dla angielskiej wersji językowej 10.2797/49648

ISBN dla polskiej wersji językowej 978-92-9201-626-5

doi: dla polskiej wersji językowej 10.2797/1900

© Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2013.

Części niniejszej publikacji mogą być powielane jedynie do celów niekomercyjnych, pod warunkiem, że fragment tekstu jest poprzedzony odniesieniem do „sieci Eurydice,” po którym widnieje data publikacji dokumentu.

W celu uzyskania zezwolenia na powielenie całego dokumentu należy złożyć wniosek do EACEA Eurydice and Policy Support.

© Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

00-551 Warszawa
ul. Mokotowska 43

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

Warszawa 2014

ISBN 978-83-64032-37-0

Tłumaczenie publikacji sfinansowano ze środków Komisji Europejskiej.

Niniejsza publikacja jest dostępna wyłącznie w Internecie.

SPIS TREŚCI

Spis rysunków

Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

Wstęp	7
Streszczenie	11
Rozdział 1: Strategie krajowe i inicjatywy zakrojone na szeroką skalę	13
1.1. Strategie krajowe	13
1.2. Inicjatywy zakrojone na szeroką skalę	15
1.3. Monitoring strategii krajowych	15
Rozdział 2: Program nauczania	17
2.1. Cele krajowe	17
2.2. Efekty uczenia się	18
2.3. Status różnych form aktywności w ramach wychowania fizycznego	20
2.4. Nauka o zdrowiu	21
2.5. Względy determinujące wybór obowiązkowych form aktywności fizycznej	22
2.6. Zwolnienie z zajęć wychowania fizycznego	23
Rozdział 3: Zalecana liczba godzin	25
3.1. Zalecenia w zakresie liczby godzin w ramach kształcenia obowiązkowego	25
3.2. Zmiany w liczbie godzin przedmiotu w latach 2006/07 i 2011/12	26
3.3. Udział liczby godzin wychowania fizycznego w programach nauczania	28
Rozdział 4: Ocenianie uczniów	31
Rozdział 5: Nauczyciele	35
5.1. Zakres specjalizacji nauczycieli	35
5.2. Kształcenie i kwalifikacje nauczycieli przedmiotu	37
5.3. Doskonalenie zawodowe nauczycieli	37
Rozdział 6: Pozalekcyjne formy aktywności fizycznej i sportowej	41
6.1. Zaangażowane władze publiczne i organizacje	41
6.2. Główne grupy docelowe	43
6.3. Główne typy zajęć	44

Rozdział 7: Planowane reformy	47
7.1. Nowe strategie krajowe i inicjatywy zakrojone na szeroką skalę	47
7.2. Reformy programów nauczania	48
7.3. Reformy związane z nauczycielami	49
7.4. Podnoszenie jakości sprzętu i infrastruktury sportowej w szkołach	50
Glosariusz, bazy danych statystycznych i bibliografia	51
Załączniki	55
Załącznik 1: Krajowe strategie i główne inicjatywy zakrojone na szeroką skalę, 2011/12	55
Załącznik 2: Zalecana liczba godzin przedmiotu	66
Podziękowania	69

SPIS RYSUNKÓW

Rozdział 1:	Strategie krajowe i inicjatywy zakrojone na szeroką skalę	13
Rysunek 1.1:	Występowanie strategii krajowych i inicjatyw zakrojonych na szeroką skalę mających na celu promowanie wychowania fizycznego i aktywności fizycznej w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12	14
Rysunek 1.2:	Monitoring realizacji strategii krajowych w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12	16
Rozdział 2:	Program nauczania	17
Rysunek 2.1:	Występowanie jakościowych i ilościowych efektów uczenia się w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12	19
Rysunek 2.2:	Formy aktywności wyszczególnione w podstawach programowych/głównych dokumentach dla szkół podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12	20
Rysunek 2.3:	Status nauki o zdrowiu w podstawach programowych/głównych dokumentach dla szkół podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12	21
Rysunek 2.4:	Względy determinujące wybór obowiązkowych form aktywności fizycznej w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12	22
Rysunek 2.5:	Zwolnienia z wychowania fizycznego w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12	23
Rozdział 3:	Zalecana liczba godzin	25
Rysunek 3.1:	Trendy w zakresie zalecanej minimalnej liczby godzin obowiązkowego wychowania fizycznego w hipotetycznym roku szkolnym w szkołach podstawowych i średnich w ramach obowiązkowego kształcenia ogólnego w latach 2006/07 - 2011/12	26
Rysunek 3.2:	Minimalna liczba godzin przypisana zajęciom wychowania fizycznego jako obowiązkowemu przedmiotowi wyrażona jako procent łącznej liczby godzin nauczania w szkołach podstawowych i w ramach obowiązkowego kształcenia w pełnym wymiarze godzin na poziomie szkoły średniej, 2011/12	28
Rozdział 4:	Ocenianie uczniów	31
Rysunek 4.1:	Metody oceny postępów uczniów w zakresie wychowania fizycznego w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12	32
Rozdział 5:	Nauczyciele	35
Rysunek 5.1:	Zalecenia dot. kwalifikacji wymaganych od nauczycieli wychowania fizycznego w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12	36
Rysunek 5.2:	Wymagany poziom wykształcenia nauczycieli przedmiotu uczących wychowania fizycznego w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12	37
Załączniki		55
	Zalecana minimalna roczna liczba godzin wychowania fizycznego jako obowiązkowego przedmiotu w ramach kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze godzin, 2011/12	66

WSTĘP

Wychowanie fizyczne nauczane w szkole w dzieciństwie i młodości stanowi doskonałą sposobność przyswojenia i praktykowania umiejętności, które mogą zapewnić sprawność i zdrowie przez całe życie. Formy aktywności mogą obejmować codzienne bieganie, pływanie, jazdę na rowerze i wspinaczkę, a także bardziej złożone gry i sporty zespołowe. Nabycie tych podstawowych umiejętności w młodym wieku umożliwia realizację i docenianie aktywności fizycznej na późniejszych etapach edukacji, czy też w dorosłym życiu zawodowym i prywatnym.

Jednakże wychowanie fizyczne nie ogranicza się do treningu sprawności fizycznej i wykracza daleko poza wymiar rekreacji. Zaangażowanie w wiele rodzajów aktywności fizycznej skutkuje zdobyciem wiedzy i zrozumieniem zasad, takich jak 'reguły gry', zasady fair play, szacunek, świadomość taktyczna i świadomość ciała, jak również świadomość społeczną związaną z bezpośrednią interakcją oraz wysiłek zespołowy, z którymi łączy się wiele sportów. Cele, które wykraczają poza wychowanie fizyczne i sport – takie jak dobry stan zdrowia, rozwój osobisty i włączenie społeczne – podkreślają wagę uwzględnienia tego przedmiotu w programie nauczania. Wartość społeczna wychowania fizycznego i sportu znalazła również wyraz w dokumentach Komisji Europejskiej.

W Białej księdze na temat sportu (Komisja Europejska, 2007a), Komisja zwróciła uwagę na to, że czas poświęcony na uprawianie sportu, czy to podczas lekcji wychowania fizycznego czy zajęć pozalekcyjnych, może przynieść znaczące korzyści edukacyjne i zdrowotne.

W Wytycznych UE pt. „Zalecane działania polityczne wspierające aktywność fizyczną wpływającą pozytywnie na zdrowie” (Grupa Robocza UE „Sport i Zdrowie”, 2008) podkreślono, że należy zwrócić szczególną uwagę na problemy ze zdrowiem fizycznym i psychicznym spowodowane coraz mniejszą aktywnością fizyczną młodych ludzi, oraz na towarzyszące im coraz częściej siedzący tryb życia i otyłość. Szacunki przedstawione w Wytycznych pokazują, że blisko 80% dzieci w wieku szkolnym jest aktywnych fizycznie wyłącznie podczas zajęć szkolnych oraz że powinny one poświęcać co najmniej godzinę dziennie na lekką aktywność fizyczną. Odpowiedni czas poświęcony na zajęcia sportowe i aktywność fizyczną w szkole, czy to podczas zajęć lekcyjnych czy pozalekcyjnych, może mieć istotny wpływ na zmianę trybu życia na zdrowszy.

Ze względu na to, że wdrażanie środków w zakresie wychowania fizycznego i sportu w szkołach leżało w zakresie poszczególnych państw członkowskich, Komisji Europejskiej od dawna brakowało podstawy prawnej, by prowadzić dalsze analizy w tym obszarze. Ta forma aktywności nie była również uznawana za jedną z kluczowych kompetencji Europejskich ram odniesienia (Komisja Europejska, 2007b). W rezultacie deklaracji politycznym, takim jak wyżej wymieniona Biała księga i Wytyczne UE, brak było podstawy prawnej lub regulacyjnej. Brakowało również aktualnego przeglądu tego, w jaki sposób państwa członkowskie definiują rolę wychowania fizycznego i aktywności fizycznej, oraz w jaki sposób polityki w tym obszarze realizowane przez poszczególne kraje odnoszą się do najnowszych odkryć w dziedzinie zdrowia, edukacji i sportu.

Artykuł 165 Traktatu Lizbońskiego z 2009 r. ⁽¹⁾ nieco zmienił tę sytuację, jako że, wzywając do rozwoju europejskiego wymiaru sportu, zapewnił Unii Europejskiej podstawę prawną dla nowej kompetencji. Traktat upoważnił również Unię Europejską do promowania europejskich zagadnień związanych ze sportem oraz uznał jego społeczną i edukacyjną rolę. W ramach szerszych kompetencji, w Komunikacie Komisji Europejskiej na temat sportu (Komisja Europejska, 2011) wyrażono troskę wielu państw członkowskich UE o jakość programów wychowania fizycznego i kwalifikacji nauczycieli tego przedmiotu.

⁽¹⁾ Wersja skonsolidowana Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej DU C83, 30.03.2010, s. 47-199.

Dlatego też niniejszy raport Eurydice może być uważany za pierwszą próbę ze strony Komisji mającą na celu bardziej szczegółową identyfikację tych kwestii oraz określenie statusu wychowania fizycznego i zajęć sportowych w szkołach w Europie. Jego wyniki mogą być przyczynkiem do włączenia bardziej konkretnych działań i środków w tej dziedzinie w ramach przyszłego Planu prac UE i programu Erasmus dla wszystkich [który ostatecznie przyjął nazwę Erasmus + - przyp. red.].

Metodologia

Niniejszy raport, poświęcony zagadnieniom wychowania fizycznego w szkołach, został opracowany przez Eurydice w ścisłej współpracy z Dyrekcją Generalną Komisji Europejskiej ds. Edukacji i Kultury. Ma on na celu przedstawienie informacji porównawczych z 30 krajów wchodzących w skład sieci Eurydice ⁽²⁾. Raport został opracowany przez EACEA Eurydice and Policy Support Unit i sprawdzony przez wszystkie biura krajowe biorące udział w jego opracowaniu.

Dane przedstawiają stan na rok 2011/12 i zostały zebrane za pomocą krótkiego kwestionariusza przygotowanego przez Eurydice, na który odpowiedzi udzieliły poszczególne biura krajowe. Przedstawione informacje obejmują szkolnictwo na poziomie szkoły podstawowej i średniej 1. stopnia (poziom ISCED 1 i 2). Jednak informacje dotyczące godzin przedmiotu, które zostały wcześniej zebrane i opublikowane na stronie internetowej Eurydice, dotyczą obowiązkowego kształcenia ogólnego w pełnym wymiarze godzin.

Struktura raportu

Na wstępie raportu zamieszczono streszczenie, w którym przedstawiono główne wyniki i wnioski z przeprowadzonej analizy.

Rozdział 1 prezentuje strategie krajowe i inicjatywy zakrojone na dużą skalę dotyczące wychowania fizycznego i aktywności fizycznej. Zamieszczono tu również informacje nt. monitoringu strategii krajowych.

Rozdział 2 zawiera analizę programów nauczania, w tym cele krajowe, efekty uczenia się, zajęcia uwzględnione w podstawie programowej oraz innych dokumentach dla szkół, a także podstawy zwolnienia z uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego. Przedstawiono również pokrótce edukację zdrowotną.

Rozdział 3 prezentuje analizę i zalecenia dot. liczby godzin wychowania fizycznego oraz przegląd zmian dot. rekomendacji w tym zakresie w ciągu ubiegłych pięciu lat. Przedstawia analizę liczby godzin wychowania fizycznego w porównaniu do innych przedmiotów.

Rozdział 4 przedstawia zarys głównych metod oceniania wyników z wychowania fizycznego i opis głównych narzędzi oceny. Ponadto w rozdziale tym przeprowadzono analizę tego, czy osiągnięcia uczniów z tego przedmiotu są wykazywane w raportach końcoworocznych.

Rozdział 5 koncentruje się na nauczycielach wychowania fizycznego. Przedstawia analizę tego, czy lekcje wychowania fizycznego prowadzą nauczyciele przedmiotów zintegrowanych czy nauczyciele przedmiotu, oraz prezentuje kwalifikacje wymagane w odniesieniu do nauczycieli przedmiotu. W rozdziale tym omówiono również możliwości doskonalenia zawodowego nauczycieli.

Rozdział 6 dotyczy pozalekcyjnych form aktywności fizycznej i sportu. Przedstawiono tu wiele przykładów dobrych praktyk oraz pokazano, jak można poszerzyć zakres aktywności fizycznej poza obowiązkowe zajęcia wychowania fizycznego.

⁽²⁾ Luksemburg, Holandia i Szwajcaria nie brały udziału w opracowaniu raportu.

Rozdział 7 poświęcony jest planowanym reformom powiązanim z wychowaniem fizycznym i aktywnością sportową. Przedstawiono tu najczęściej spotykane typy reform, takie jak krajowe strategie promowania wychowania fizycznego, zmiany dotyczące programów nauczania i nauczycieli oraz podnoszenie jakości infrastruktury sportowej w szkołach.

Na końcu raportu zamieszczono dwa załączniki. Pierwszy przedstawia ogólny przegląd krajowych strategii i głównych inicjatyw realizowanych na dużą skalę w obszarze wychowania fizycznego i aktywności fizycznej w Europie wraz z krótkimi opisami i linkami do stron internetowych. W drugim załączniku przedstawiono przegląd i rekomendacje w zakresie liczby godzin wychowania fizycznego w ramach obowiązkowego kształcenia w pełnym wymiarze godzin

STRESZCZENIE

Wszystkie kraje europejskie mają świadomość znaczenia wychowania fizycznego w szkołach. Przedmiot ten wchodzi w skład wszystkich podstaw programowych i jest przedmiotem obowiązkowym w szkołach podstawowych i średnich w całej Europie. Kraje podkreślają również znaczenie aktywności fizycznej i sportu jako dobroczynnych form spędzania wolnego czasu.

Niemal połowa systemów edukacji posiada krajowe strategie promowania rozwoju wychowania fizycznego i aktywności fizycznej (Rozdział 1), podczas, gdy w przypadku dwóch trzecich systemów edukacji wprowadzono inicjatywy zakrojone na szeroką skalę poświęcone tym zagadnieniom. Sytuacja ta jasno odzwierciedla wolę polityczną rozwijania i zachęcania do takich form aktywności, będących determinantami dobrobytu społecznego i zdrowia. Najważniejsze cele wyszczególnione w głównych dokumentach poświęconych wychowaniu fizycznemu obejmują rozwój fizyczny, osobisty i społeczny uczniów (Rozdział 2). Zdrowie i zdrowy styl życia są często podkreślane w ramach krajowych celów i wymieniane jako pożądane efekty uczenia się, podczas gdy tylko w kilku krajach edukacja zdrowotna jest osobno nauczany przedmiotem. W niektórych krajach pewne formy aktywności w ramach wychowania fizycznego są obowiązkowe, podczas gdy w innych szkoły mają dowolność w ich wyborze. W kilku innych krajach równolegle obserwuje się obowiązkowe formy aktywności i autonomię szkół w ich wyborze.

Co się tyczy zaleceń w sprawie minimalnej liczby godzin wychowania fizycznego (Rozdział 3), to możemy zaobserwować duże różnice pomiędzy poszczególnymi krajami. Na ogół liczba godzin przedmiotu w kształceniu obowiązkowym nie ulega znaczącym zmianom i w okresie ubiegłych pięciu lat wynosiła 50-80 rocznie. Jednak w porównaniu do innych przedmiotów, liczba godzin wychowania fizycznego jest nadal relatywnie niska. Zazwyczaj wynosi ona mniej niż 10% łącznej liczby godzin zajęć lekcyjnych lub połowę czasu, jaki poświęcany jest na nauczanie matematyki.

Niemal we wszystkich krajach postępy i osiągnięcia w wychowaniu fizycznym podlegają ocenie, choć w pierwszych latach nauki szkolnej nie stosuje się ocen formalnych (Rozdział 4). W szkołach podstawowych i średnich 1. stopnia stosowana jest ocena formatywna i sumatywna i ta druga jest częściej spotykana. Na ogół skala ocen jest taka sama co w przypadku innych przedmiotów obowiązkowych. Na Malcie, w Rumunii, Słowenii, Szwecji, Wielkiej Brytanii (Anglia i Walia) i Islandii opracowano na poziomie krajowym skale oceny postępów w wychowaniu fizycznym. We Francji przeprowadzono pierwsze testy nowej skali ocen w roku szkolnym 2012/13. Takie znormalizowane narzędzie służy dwójakemu celowi, jakim jest wspieranie oceny prowadzonej przez nauczycieli oraz utworzenie struktury dla porównywania efektów uczenia się na poziomie krajowym. W Słowenii badania w zakresie wychowania fizycznego na poziomie krajowym przeprowadzono w 2009 r.

Co się tyczy nauczycieli (Rozdział 5), w szkołach podstawowych wychowania fizycznego uczą nauczyciele przedmiotów zintegrowanych lub nauczyciele przedmiotu. W kilku krajach szkoły mają dowolność w zatrudnianiu nauczycieli przedmiotów zintegrowanych lub nauczycieli wychowania fizycznego. W szkołach średnich 1. stopnia wychowania fizycznego zazwyczaj uczą nauczyciele przedmiotu. Co się tyczy ich kwalifikacji, nauczyciele przedmiotu w szkole podstawowej zazwyczaj posiadają tytuł licencjata, a w gimnazjach również często wymagane jest posiadanie dyplomu magistra co dyplomu licencjata. Możliwości doskonalenia zawodowego w zakresie wychowania fizycznego są dostępne nie tylko dla nauczycieli wychowania fizycznego, lecz również dla nauczycieli przedmiotów zintegrowanych i nauczycieli innych przedmiotów. Podkreśla to podejście międzyprzedmiotowe do wychowania fizycznego i promuje regularną aktywność fizyczną w ramach nauczania innych przedmiotów.

Wychowanie fizyczne jest nauczane w ramach obowiązującego programu nauczania. Zajęcia pozalekcyjne stanowią uzupełnienie lub rozszerzenie zakresu zajęć lekcyjnych (Rozdział 6) i często

obejmują zawody sportowe i inne imprezy organizowane przez szkoły i kluby szkolne, czasem we współpracy z innymi instytucjami.

W Grecji i Finlandii wprowadzono interesującą zmianę koncepcji zawodów sportowych, która zasadza się na promowaniu aspektu uczestnictwa, a nie współzawodnictwa. W obu krajach uważa się, że ważna jest motywacja uczniów oraz radość i satysfakcja z aktywności sportowej. Uważa się również, że takie imprezy są pomocne w ograniczaniu zjawisk przemocy szkolnej i zastraszania. W wielu krajach czynione są starania, by wprowadzać więcej aktywności fizycznej do codziennych zajęć szkolnych, na przykład podczas przerw lub nawet w drodze do szkoły.

Okolo jedna trzecia krajów biorących udział w opracowaniu planuje reformy związane z wychowaniem fizycznym (Rozdział 7). W Portugalii i Finlandii planuje się podniesienie statusu aktywności fizycznej poprzez zwiększenie minimalnej liczby godzin wychowania fizycznego, podczas gdy w Grecji i na Węgrzech zamierza się bardziej urozmaicić formy zorganizowanej aktywności fizycznej w szkołach. Reformy krajowe mają na celu poprawę warunków, w jakich przedmiot jest nauczany oraz promowanie kształcenia nauczycieli wychowania fizycznego.

ROZDZIAŁ 1: STRATEGIE KRAJOWE I INICJATYWY ZAKROJONE NA SZEROKĄ SKALĘ

Promocja wychowania fizycznego w szkołach obejmuje wdrażanie i adaptację polityk, które mają na celu podniesienie ogólnej świadomości wartości społecznej i edukacyjnej wychowania fizycznego i sportu. W wielu krajach takie działania wymagają strategicznego i racjonalnego podejścia do mobilizowania młodych ludzi, by ci uznali tę zasadę oraz zwiększali swoje uczestnictwo w aktywności fizycznej. Reformy w tym obszarze mogą stanowić sposób na przekazanie społeczności edukacyjnej, że określone zagadnienie jest uważane za priorytet rządowy. Strategie krajowe mogą obejmować działania takie, jak reforma programu nauczania, wsparcie dla nauczycieli, przegląd źródeł finansowania, różne inicjatywy na poziomie regionalnym lub lokalnym. Zazwyczaj są one opracowywane przez władze centralne (takie jak ministerstwa edukacji i sportu lub ministerstwa zdrowia), jednakże najczęściej są one rezultatem bliskiej współpracy pomiędzy wieloma instytucjami i grupami, takimi jak stowarzyszenia i federacje sportowe, komitety olimpijskie oraz partnerzy obejmujący nauczycieli, uczniów, rodziców i przedstawicieli sektora prywatnego.

Brak strategii krajowej może oznaczać, że władze krajowe uważają, że najlepszym miejscem do przeprowadzenia tego typu działań mogą być władze lokalne lub same szkoły. W niektórych krajach strategie krajowe są w trakcie opracowywania (patrz Rozdział 7). Ponadto w niektórych krajach wdrożono inicjatywy promowania wychowania fizycznego i aktywności fizycznej zakrojone na szeroką skalę, które są koordynowane na poziomie centralnym, bez względu na to, czy przyjęto strategię krajową w tym względzie, czy też nie.

W niniejszym rozdziale przedstawiono przegląd podejść do zagadnienia strategii krajowej. Następnie przeanalizowano występowanie inicjatyw zakrojonych na szeroką skalę, które zastępują lub uzupełniają strategie krajowe. Na zakończenie opisano, czy i w jaki sposób strategie są monitorowane. W Załączniku 1 wyszczególniono nazwy i zamieszczono linki do stron internetowych przedstawiających obowiązujące strategie oraz inicjatywy zakrojone na szeroką skalę dot. zajęć szkolnych lub pozaszkolnych.

1.1. Strategie krajowe

Kraje europejskie przyjmują różne podejścia do opracowywania strategii promowania wychowania fizycznego i aktywności fizycznej. Realizowane od dawna strategie krajowe najczęściej opierają się na poprzednich strategiach lub projektach, a także na wynikach badań w dziedzinie wychowania fizycznego. Mogą one również być wynikiem procesu konsultacji, obejmującego różnych interesariuszy, takich jak wyspecjalizowane jednostki lub eksperci z sektora sportu. Obowiązujące strategie nie zawsze obejmują szczegółowe działania. Jednakże określają one kierunki i obszary, w których zmiany i usprawnienia są pożądane. Tym samym przewidują opracowanie lub wdrożenie konkretnych działań w określonych obszarach.

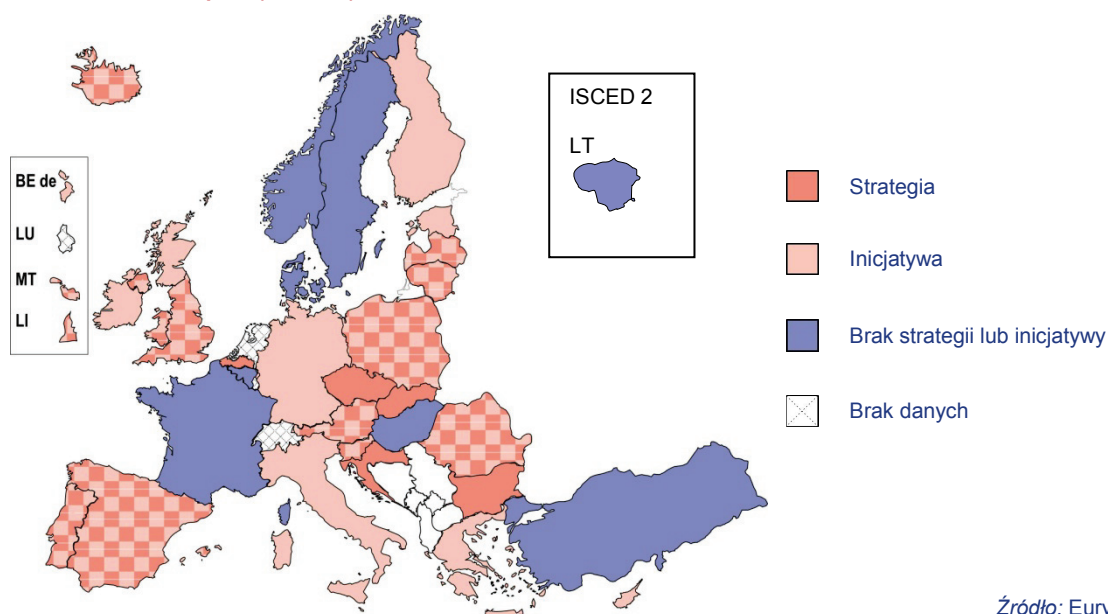
Strategie mogą koncentrować się na wychowaniu fizycznym w szkołach lub mogą być skierowane do całego społeczeństwa i obejmować działania ukierunkowane na dzieci i młodzież szkolną. Strategie zwykle przedstawiają ogólne ramy rozwoju wychowania fizycznego i aktywności fizycznej. Konkretnie działania są wyszczególnione w samych strategiach lub opracowywane na późniejszym etapie, zgodnie z ich celami ogólnymi (patrz punkt 1.2).

Kraje, które nie przyjęły strategii, ani nie wprowadziły działań zakrojonych na szeroką skalę, często cytują krajowe struktury ramowe i programy nauczania jako główne dokumenty dotyczące wychowania fizycznego. Choć dokumenty te nie są strategiami, często są bardzo szczegółowe i obejmują wszystkie zagadnienia związane z opracowywaniem zajęć lekcyjnych lub pozalekcyjnych w zakresie wychowania fizycznego w szkołach. Jednakże w rozdziale tym omówiono jedynie formalne

strategie, a o programie nauczania mowa jest w Rozdziale 2. Ponadto, chociaż przepisy w zakresie edukacji i sportu mogą również określać politykę danego kraju w zakresie wychowania fizycznego, takie ustawodawstwo nie jest tu brane pod uwagę.

Niemal połowa systemów edukacji objętych opracowaniem posiada strategie krajowe w zakresie promowania i rozwoju wychowania fizycznego i aktywności fizycznej w szkołach (patrz Rysunek 1.1). Nazwy tych strategii, terminy ich realizacji i krótkie opisy, oraz linki do stron internetowych przedstawiających informacje na ich temat zamieszczono w Załączniku 1.

Rysunek 1.1: Występowanie strategii krajowych i inicjatyw zakrojonych na szeroką skalę mających na celu promowanie wychowania fizycznego i aktywności fizycznej w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12

Źródło: Eurydice.

Uwaga dotycząca kraju:

Dania: Nowa strategia została przyjęta w 2012 r. i zostanie w pełni wprowadzona w 2013/14 r.

Zakres i grupy docelowe

Strategie w krajach uczestniczących w opracowaniu uwzględniają wychowanie fizyczne w szkołach podstawowych i średnich 1. stopnia w ramach ogólnego planu działania skierowanego do szerszych grup społecznych, jak ma to miejsce na Łotwie i w Słowenii, lub koncentrują się bezpośrednio na młodych ludziach, jak w przypadku Zjednoczonego Królestwa (Anglia). Niektóre strategie zostały opracowane specjalnie do celów wychowania fizycznego i sportu w szkole, na przykład w Bułgarii, Hiszpanii i Chorwacji.

Strategie koncentrują się na nauczaniu wychowania fizycznego na wszystkich poziomach edukacji lub tylko na określonym poziomie nauczania. Często nacisk położony jest na szkoły średnie 1. i 2. stopnia łącznie.

Strategie w niektórych krajach obejmują działania lub polityki skierowane na określone grupy docelowe. Najczęściej spotykane grupy docelowe to uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, uczniowie niepełnosprawni, dziewczęta i utalentowani młodzi sportowcy.

Główne cele

Cele strategii krajowych mogą być różne w poszczególnych krajach, w zależności od aktualnych priorytetów politycznych, gospodarczych i społecznych. Najczęściej spotykane cele to zwiększenie liczby młodych ludzi zaangażowanych w aktywność sportową, zwiększenie świadomości tego, jaką wartość ona posiada, rozwijanie pozytywnego nastawienia do sportu oraz motywowanie młodych ludzi do aktywności fizycznej i sportowej przez całe życie. Wiele strategii odnosi się do roli, jaką aktywność fizyczna i sport odgrywają w promowaniu zdrowia i zdrowego trybu życia, oraz ich wkładu w rozwój fizyczny, osobisty i społeczny.

Niemniej jednak strategie krajowe koncentrują się również na zagadnieniach i celach szczegółowych. Na przykład zdrowie uczniów i zdrowy rozwój stanowią podstawę strategii krajowych w Austrii, Rumunii, Słowenii i Zjednoczonym Królestwie (Walia). Wiele strategii koncentruje się na znaczeniu odpowiedniej infrastruktury i sprzętu sportowego, na przykład te na Litwie i w Chorwacji. Ogólnie, strategie podkreślają potrzebę podniesienia jakości i dostępności infrastruktury sportowej dla uczniów oraz otwarcia jej dla społeczności lokalnej.

Ponadto strategie obejmują zarówno działania ujęte w programach nauczania (patrz Rozdział 2) jak również zajęcia pozalekcyjne (patrz Rozdział 6).

1.2. Inicjatywy zakrojone na szeroką skalę

Dziewięć systemów edukacji, które nie przyjęły formalnej strategii krajowej wdrożyło centralne inicjatywy zakrojone na szeroką skalę w celu zachęcania do i rozwijania aktywności fizycznej (patrz Rysunek 1.1). Ponadto 14 systemów edukacji, które przyjęły strategię krajową, opracowało również ważne inicjatywy równoległe – lub właśnie je opracowuje – aby zrealizować jeden lub więcej z wyznaczonych celów. Takie inicjatywy to zazwyczaj programy lub projekty o określonych ramach czasowych, wyznaczonym budżecie, zdefiniowanych działaniach i wskazanych interesariuszach.

Ogólnie, inicjatywy koordynowane na poziomie centralnym są zarządzane przez instytucje odpowiedzialne za promowanie wychowania fizycznego i aktywności fizycznej. Wspierają one szkoły, młodzież lub innych interesariuszy w wysiłkach skierowanych na rozwój i promowanie sportu i aktywności fizycznej. Najczęściej szkoły i inni interesariusze wychowania fizycznego otrzymują fundusze w ramach takich programów i projektów. Specjalnie wyznaczeni koordynatorzy i doradcy w szkołach lub władzach publicznych, krajowych federacjach sportowych i stowarzyszeniach są odpowiedzialni za wspieranie ich wdrażania.

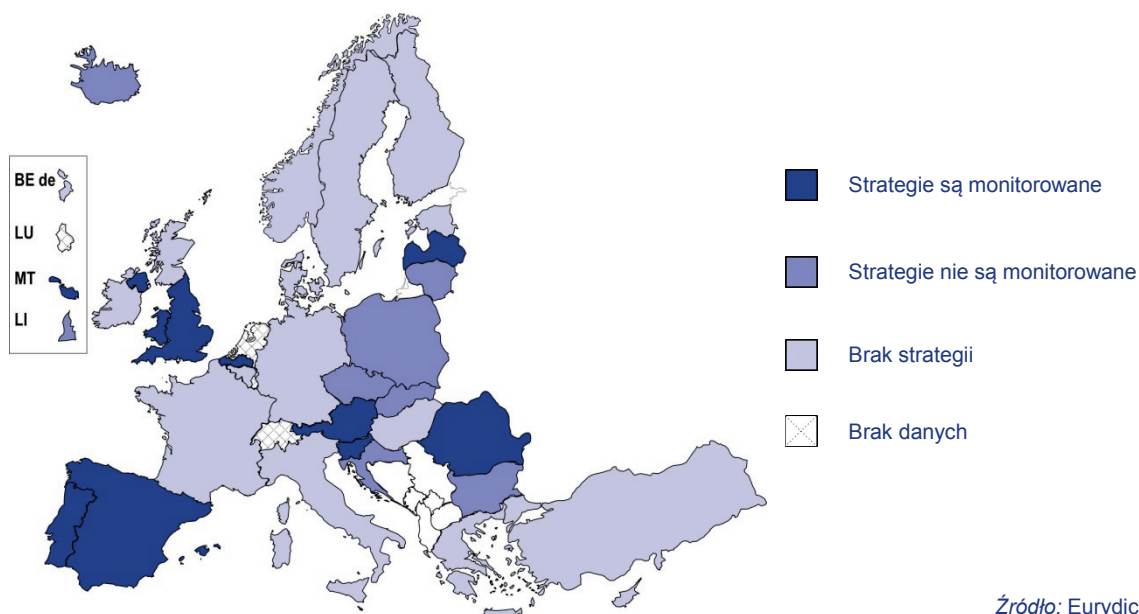
Podobnie jak strategie, inicjatywy zakrojone na szeroką skalę również odnoszą się do zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych. Jeśli chodzi o aspekty merytoryczne, inicjatywy te zazwyczaj skupiają się na dwóch zagadnieniach. Po pierwsze, zachęcają i wspierają szkoły w zapewnianiu wysokiej jakości zajęć wychowania fizycznego i aktywności fizycznej dla wszystkich uczniów. Po drugie, zachęcają i motywują je do zwiększenia zaangażowania w działania tego typu.

1.3. Monitoring strategii krajowych

We wszystkich krajach europejskich niemal każdy aspekt edukacji szkolnej, w tym wychowanie fizyczne, podlega ocenie wewnętrznej lub zewnętrznej (lub obu), zazwyczaj z udziałem inspektoratu oświaty. W niniejszym opracowaniu nie będziemy omawiać regularnie prowadzonej oceny, lecz pokrótce przedstawimy działania podejmowane na poziomie centralnym w celu monitorowania realizacji strategii krajowych omawianych powyżej.

Jak przedstawiono na Rysunku 1.2, 11 z 19 systemów edukacji monitoruje realizację strategii. Stosowane metody monitoringu różnią się pomiędzy poszczególnymi krajami. W zależności od kraju, w proces ten są zaangażowane krajowe, regionalne i lokalne instytucje, a także same szkoły.

Rysunek 1.2: Monitoring realizacji strategii krajowych w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12

Monitoring najczęściej obejmuje opracowanie raportu, zazwyczaj przez instytucję odpowiedzialną za realizację strategii krajowej. Raporty te służą władzom krajowym w celu identyfikowania wszelkich aspektów, które wymagają zmian lub optymalizacji wykorzystania zasobów finansowych lub innych. Zazwyczaj raporty są publikowane na stronach internetowych instytucji odpowiedzialnych za ich opracowanie.

W Belgii (Wspólnota flamandzka), Hiszpanii, Austrii, Rumunii i Zjednoczonym Królestwie (Irlandia Północna), władze publiczne przyjęły inne metody monitoringu. W Belgii (Wspólnota flamandzka), ustanowiono komitet, który kontroluje, w jaki sposób subsydiowane organizacje realizują zajęcia sportowe w szkołach. Podobnie w Austrii, komitet sterujący jest odpowiedzialny za monitoring. W Hiszpanii ustanowiono poziomy odniesienia, które należy osiągnąć w 2016 i 2020 r., a Wysoka Rada ds. Sportu jest instytucją odpowiedzialną za monitoring. W Rumunii mianowano Krajową Wspólną Komisję odpowiedzialną za monitorowanie i przegląd strategii. W Zjednoczonym Królestwie (Irlandia Północna), przeprowadzono jednorazowe badanie realizacji programu nauczania w zakresie wychowania fizycznego w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych.

ROZDZIAŁ 2: PROGRAM NAUCZANIA

Wychowanie fizyczne jest przedmiotem obowiązkowym w szkołach podstawowych i średnich 1. stopnia we wszystkich krajach biorących udział w opracowaniu. W poszczególnych krajach występuje wiele podobieństw i kilka różnic w podejściach do przedmiotu. W niniejszym rozdziale opisano podstawowe cele wychowania fizycznego zawarte w głównych dokumentach dla szkół. Następnie dokonano przeglądu efektów uczenia się oraz obowiązkowych i fakultatywnych form aktywności fizycznej nauczanych w szkołach, a także przedstawiono powody wyboru takich a nie innych obowiązkowych form aktywności fizycznej. Przeanalizowano również to, czy nauka o zdrowiu jest traktowana jako osobny przedmiot, czy też jej elementy uwzględnione są w innych przedmiotach. Na koniec przedstawiono zestawienie możliwych powodów zwolnienia z udziału w zajęciach wychowania fizycznego. Planowane reformy podstaw programowych podsumowano w Rozdziale 7.

2.1. Cele krajowe

Wszystkie kraje określają główne cele wychowania fizycznego w szkołach, w niektórych przypadkach są one uzupełnione o definicję obowiązującą w danym kraju. Wychowanie fizyczne nie może ograniczać się do zwiększania sprawności fizycznej, jako że ma na celu znacznie szerszy zakres umiejętności, w tym emocjonalnych i społecznych, oraz uwzględnia procesy kognitywne, motywację i pojęcia sfery etycznej. Dlatego w niemal wszystkich krajach jako główne cele podaje się rozwój fizyczny, osobisty i społeczny młodych ludzi.

2.1.1. Rozwój fizyczny

Zajęcia wychowania fizycznego zazwyczaj kładą nacisk na rozwój fizyczny i motoryczny. Dzieci i młodzież uczą się rozwijać umiejętności fizyczne w celu osiągnięcia lepszej koordynacji, szybszych reakcji i większej prędkości, wytrzymałości, gibkości, równowagi i siły. Na Litwie i Węgrzech wskazanie jest również na inne umiejętności, takie jak prawidłowa postawa i równy oddech. Zajęcia mają na celu rozwijanie motoryki powiązanej z określonymi formami sportu i gier sportowych. Kolejnym celem przyświecającym zajęciom wychowania fizycznego jest zrekompensowanie godzin spędzonych w pozycji siedzącej podczas większości pozostałych lekcji oraz zniechęcanie do siedzącego trybu życia.

Rozwój fizyczny jest ściśle powiązany z promocją zdrowia i zdrowego trybu życia, w tym odczuwania radości z aktywności fizycznej i uprawiania ćwiczeń fizycznych przez całe życie. Niemal we wszystkich krajach kładzie się nacisk na to, że świadomość wartości zdrowotnej takich form aktywności ma podstawowe znaczenie dla podnoszenia jakości życia. Młodzi ludzie w szkołach powinni mieć możliwość zdobywania wiedzy na temat czynników mających wpływ na ich sprawność fizyczną. Na koniec, wychowanie fizyczne stanowi okazję dla uczniów do sprawdzenia własnej sprawności fizycznej, eksperymentowania z różnymi formami aktywności oraz zachętę do ich uprawiania w czasie wolnym.

2.1.2. Rozwój osobisty

Wychowanie fizyczne może w znacznym stopniu przyczyniać się do rozwoju osobistego młodych ludzi, jako że jest pomocne w rozwoju świadomości swojej fizyczności i wiary we własne możliwości fizyczne, a także dzięki temu, że poprawia samopoczucie, które wpływa na większą pewność siebie i poczucie własnej wartości. Wychowanie fizyczne rozwija również siłę woli, poczucie odpowiedzialności, cierpliwość i odwagę. Jednocześnie pomaga w realistycznej ocenie własnych możliwości fizycznych i innych umiejętności, oraz w podejmowaniu decyzji i działań, dzięki którym można nauczyć się samoakceptacji i tolerancji dla odmienności innych osób.

Korzyści zdrowotne wynikające z aktywności fizycznej mają również pozytywny wpływ na równowagę psychiczną. Celem wychowania fizycznego jest rozwój samodzielności i asertywności w wielu sytuacjach, oraz zapewnienie młodym ludziom możliwości omawiania i odkrywania sposobów konstruktywnego radzenia sobie z negatywnymi emocjami i stresem.

Ponadto kilka krajów - Łotwa, Węgry, Malta i Wielka Brytania (Anglia) – podkreśla fakt, że wychowanie fizyczne i zajęcia sportowe w szkole uczą współzawodnictwa. Uczniowie biorą udział w turniejach i imprezach sportowych, w których stają w szranki z innymi i konfrontują się z różnymi wyzwaniami. Uczą się również planować i wprowadzać w życie działania i koncepcje, a także oceniać wyniki podejmowanych wysiłków. Mają możliwość odgrywania różnych ról, takich jak zawodnik, sędzia, organizator, widz, oraz stosować strategię i taktykę. Jednakże w Finlandii przyjęto odmienne podejście. Wychowanie fizyczne promuje rozwój umiejętności indywidualnej pracy i współpracy, lecz bez nacisku na współzawodnictwo.

2.1.3. Rozwój społeczny

Rozwój społeczny obejmuje niezwykle szeroki zakres umiejętności. Niektóre kraje wspominają o nabywaniu 'umiejętności miękkich', takich jak umiejętności komunikacyjne i konstruktywna współpraca z innymi na równej stopie.

Wiele krajów podkreśla wartość integracji społecznej młodych ludzi oraz pielęgnowania i rozwoju poczucia solidarności, interakcji społecznych, ducha współpracy w zespole, zasad fair play oraz poszanowania reguł i szacunku dla innych, jak również wkład w pełny rozwój osobowości społecznej.

Kilka krajów odnotowało znaczenie bardziej ogólnych wartości ludzkich i środowiskowych. Islandia wspomina o znaczeniu odpowiedzialności za żywe istoty i środowisko, podczas gdy Dania podkreśla, że wychowanie fizyczne powinno zwiększać świadomość odpowiedzialności za własne życie wśród dzieci i młodych ludzi oraz pokazywać im, w jaki sposób należy angażować się w życie społeczności szkolnej. Niektóre kraje idą nawet dalej i podkreślają kluczowy wkład sportu w zapobieganie przemocy.

Niektóre kraje podkreślają znaczenie wychowania fizycznego dla sportu w społeczeństwie. Czechy, Estonia i Węgry podkreślają fakt, że zajęcia wychowania fizycznego zachęcają młodych ludzi do kibicowania i aktywnego uczestnictwa w wydarzeniach sportowych, oraz do interesowania się sportem. Liechtenstein postrzega sport jako ten element życia kulturalnego społeczeństwa, który jest istotny z punktu widzenia interesu publicznego.

2.2. Efekty uczenia się

Kraje stosują różne definicje efektów uczenia się w ramach przedmiotu wychowanie fizyczne. Większość z nich koncentruje się na ogólnych celach jakościowych (patrz Rysunek 2.1). Różnica pomiędzy celami krajowymi i efektami uczenia się w ramach przedmiotu wychowanie fizyczne nie jest wyraźna i trudno jest dokonać rozróżnienia pomiędzy nimi.

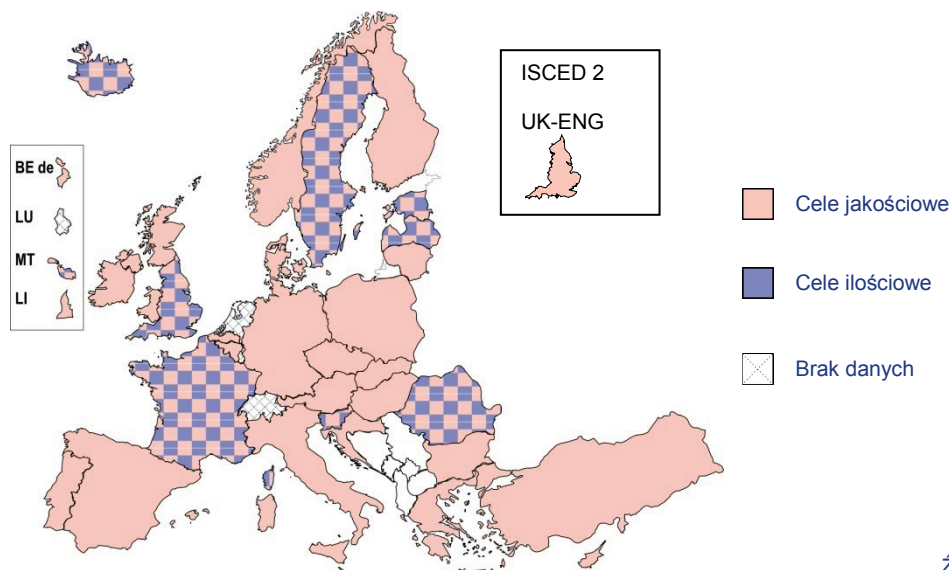
Podobnie jak cele krajowe, efekty uczenia się zazwyczaj obejmują umiejętności związane z rozwojem fizycznym, osobistym i społecznym, oraz podkreślają znaczenie zdrowego trybu życia. Szczególnie jest to widoczne w przypadku krajów, w których szkoły mają wolny wybór co do form aktywności fizycznej w ramach wychowania fizycznego, które najlepiej spełniają wymogi celów jakościowych. Niektóre kraje, które określiły cele jakościowe, również odnoszą się do określonych form aktywności sportowej, takich jak gimnastyka lub lekkoatletyka, jako do efektów uczenia się (patrz podrozdział 2.3).

Poza umiejętnościami i sprawnościami wymienionymi w celach krajowych wychowania fizycznego, te określone jako efekty uczenia się są opisane bardziej szczegółowo lub też poszerzają zakres celów głównych. Na przykład wszystkie kraje wyszczególniają zagadnienia zdrowotne i pozytywne podejście do całonocnej aktywności fizycznej w celach krajowych i niemal wszystkie wskazują je jako

pożądane efekty uczenia się. Bardziej szczegółowe cele obejmują walkę z nadwagą i naukę o żywieniu i diecie. Ponadto wychowanie fizyczne ma na celu promowanie higieny osobistej, zapobieganie kontuzjom oraz wzrost świadomości i wiedzy nt. ryzyka i środków bezpieczeństwa, oraz nauczanie młodych ludzi, jak reagować w nagłych wypadkach.

Niektóre kraje poza celami jakościowymi określają również cele ilościowe, co przedstawiono na Rysunku 2.1. W krajach tych wymaga się od uczniów, by umieli biec przez określony czas, przepłynęli określony dystans lub byli w stanie wykonać określone ćwiczenia gimnastyczne.

Rysunek 2.1: Występowanie jakościowych i ilościowych efektów uczenia się w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

Efekty uczenia się to pożądane konkretne poziomy osiągnięć określone w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji. Efekty uczenia się mogą być jakościowe lub ilościowe.

Kraje, które oznaczono jako posiadające cele ilościowe, wyznaczyły je przynajmniej w odniesieniu do jednej formy aktywności.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Słowenia: Cele ilościowe określono tylko w odniesieniu do biegania (lekkoatletyka), pływania i pieszych wędrówek.

Szwecja i Islandia: Cele ilościowe określono tylko w odniesieniu do pływania.

Wielka Brytania (ENG): Cele ilościowe określono tylko w odniesieniu do pływania i tylko na poziomie ISCED 1.

Niektóre efekty uczenia się powiązane są z przedmiotami innymi niż wychowanie fizyczne. W szkołach w Niemczech, Portugalii, Wielkiej Brytanii i krajach skandynawskich stosuje się podejście międzyprzedmiotowe, w ramach którego określone są konkretne cele, które są powiązane z różnymi przedmiotami. W ten sposób uczniowie mogą uzyskać wiedzę nt. komplementarnych aspektów wychowania fizycznego, przedmiotów ścisłych i nauk społecznych, oraz poznać powiązania pomiędzy nimi.

Na przykład w krajach skandynawskich uczniowie uczą się korzystać z map i innych sposobów orientowania się w terenie. W Czechach, Niemczech i Norwegii zasady ruchu drogowego obowiązujące pieszych i rowerzystów stanowią element programu nauczania wychowania fizycznego, podobnie jak w kilku innych krajach zasady udzielania pierwszej pomocy. W Grecji, jak również w Czechach i Polsce podkreśla się znaczenie zapoznania młodych ludzi z ideami i zasadami ruchu olimpijskiego.

Ponadto Łotwa, Austria, Słowenia i Finlandia podjęły środki mające na celu zachęcanie wszystkich nauczycieli do uwzględniania aktywności fizycznej w nauczaniu innych przedmiotów.

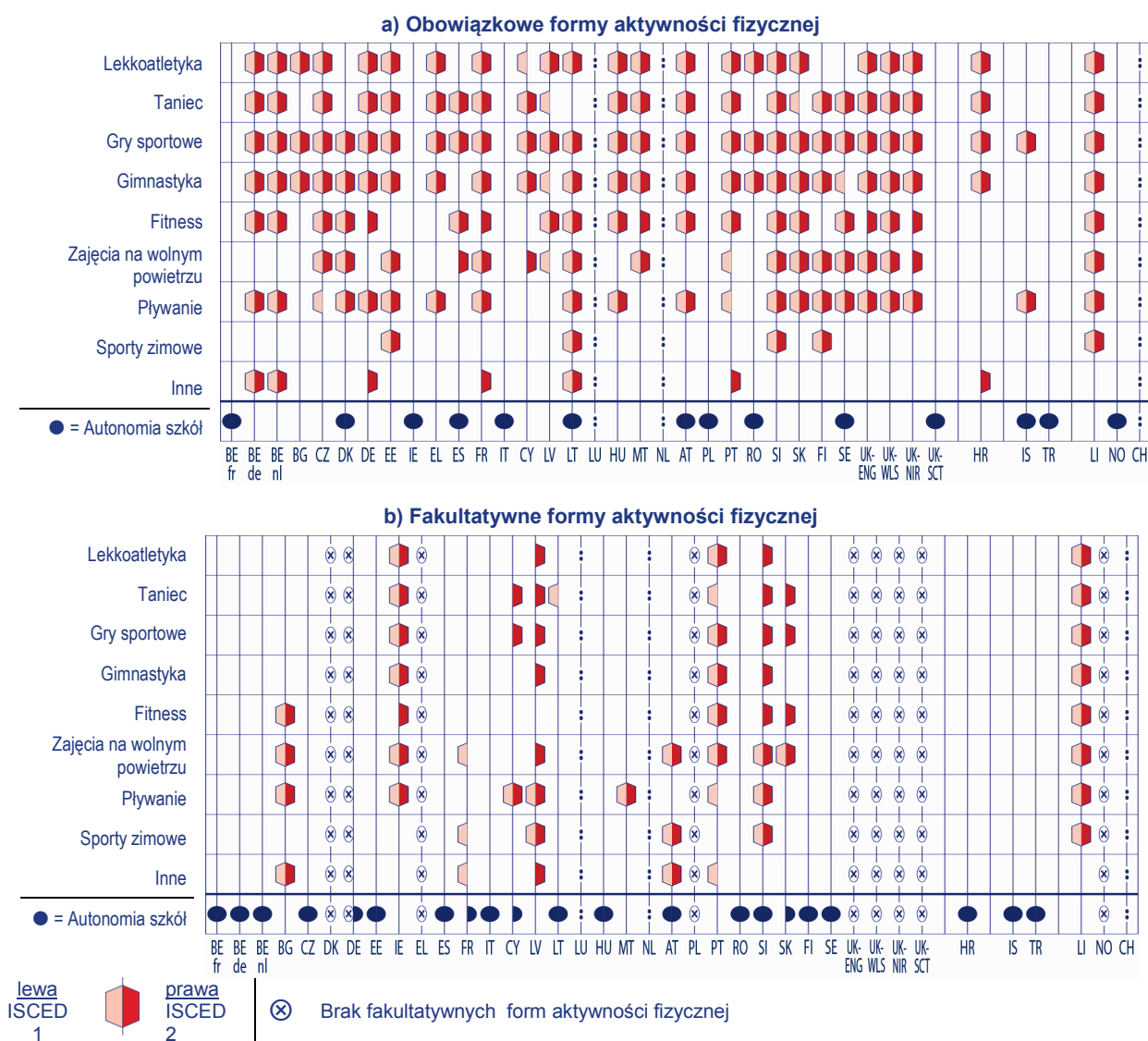
Ministerstwo Edukacji na **Łotwie** wspiera projekt promujący podejście prozdrowotne w nauczaniu w szkołach podstawowych i pomaga organizować kursy dla nauczycieli poświęcone zapobieganiu skrzywieniom kręgosłupa. W rezultacie nauczyciele różnych przedmiotów podczas zajęć stosują 2-5 minutowe przerwy poświęcone na dynamiczną aktywność fizyczną.

Program nauczania wychowania fizycznego w **Słowenii** obejmuje zalecenie pod nazwą *minuta za zdravje* ('minuta dla zdrowia'), w ramach którego nauczyciele innych przedmiotów zachęceni są do przerywania zajęć, przewietrzenia klasy i proponowania uczniom, by wykonywali ćwiczenia gimnastyczne lub relaksowali się przez chwilę.

2.3. Status różnych form aktywności w ramach wychowania fizycznego

Władze oświatowe w wielu krajach zalecają w programach nauczania dla pierwszych klas szkoły podstawowej proste ćwiczenia motoryczne, takie jak marsz, bieg, skoki i rzuty. Następnie programy nauczania poszerzają zakres zdolności motorycznych, zalecając wprowadzanie dyscyplin sportowych. Najczęściej spotykane formy aktywności fizycznej przedstawiono na Rysunku 2.2., gdzie przeprowadzono rozróżnienie pomiędzy formami obowiązkowymi i fakultatywnymi. Nie występują znaczące różnice pomiędzy szkołami podstawowymi i średnimi 1. stopnia.

Rysunek 2.2: Formy aktywności wyszczególnione w podstawach programowych/głównych dokumentach dla szkół podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

Przedstawione powyżej formy aktywności fizycznej są nauczane przynajmniej przez jeden rok na poziomach ISCED 1 lub 2.

W przypadku niemal jednej trzeciej systemów edukacji szkoły na obu poziomach kształcenia mają wolność wyboru odniesieniu do obowiązkowych form aktywności fizycznej. Tak więc to szkoły i nauczyciele decydują, które formy aktywności powinny zapewnić pożądane efekty uczenia się. Chociaż szkoły w kilku krajach cieszą się wysokim poziomem autonomii, mogą być mimo wszystko zobowiązane do prowadzenia pewnych zajęć (mogą to być zajęcia zalecane, rekomendowane lub powszechnie stosowane) – dlatego zajęcia te przedstawiono na Rysunku 2.2. Tak jest w przypadku Danii, Hiszpanii, Litwy, Austrii, Rumunii, Szwecji i Islandii. W pozostałych krajach obowiązkowe formy aktywności fizycznej określone są w podstawie programowej.

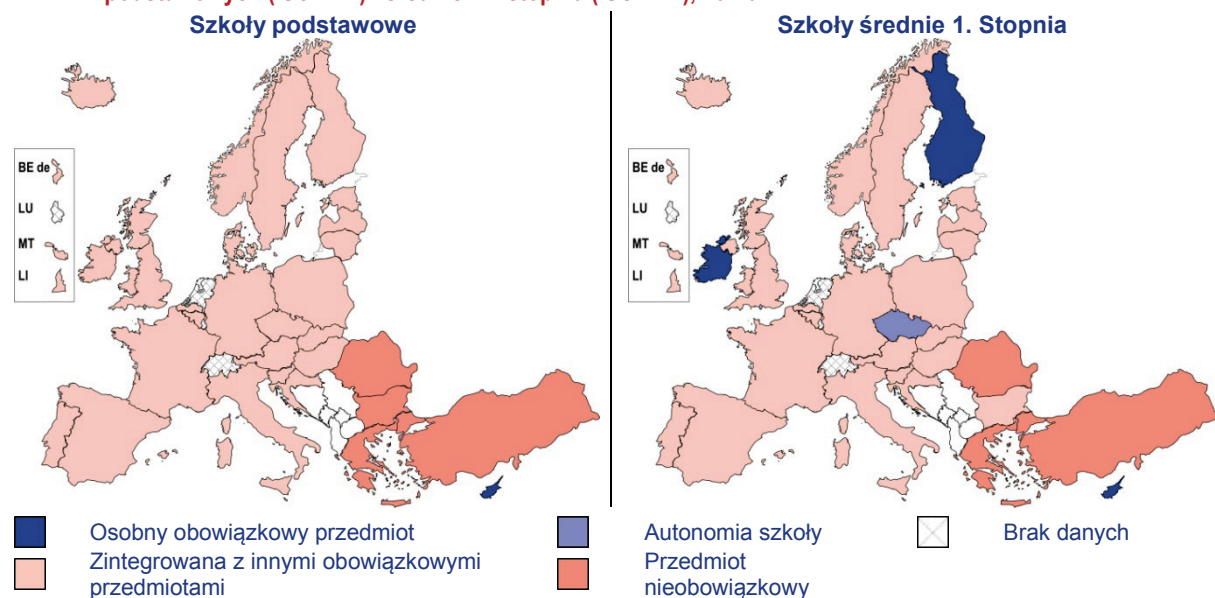
Gry sportowe to najczęściej występująca obowiązkowa forma aktywności fizycznej w ramach wychowania fizycznego. Niektóre kraje wymieniają popularne gry zespołowe, zazwyczaj gry z użyciem piłki. Inne wspominają ogólnie o grach zespołowych, natomiast określają szczegółowe umiejętności, jakich należy nauczać, a są to odbijanie, przenoszenie, rzucanie, podawanie i łapanie. Kolejne popularne formy aktywności to gimnastyka, lekkoatletyka i taniec. Inne formy aktywności niż te wyszczególnione na Rysunku 2.2, które obowiązują w kilku krajach, to głównie sztuki walki i sporty wodne.

Władze centralne w kilku krajach określają fakultatywne formy aktywności fizycznej. Jednak w tym przypadku szkoły mają dowolność w ich wyborze. Ogólnie, 17 systemów edukacji zapewnia dowolność szkołom podstawowym, a 21 szkołom średnim 1. stopnia.

2.4. Nauka o zdrowiu

Kraje wymieniają zdrowy styl życia jako jeden z głównych celów nauczania wychowania fizycznego w szkołach. Ponadto fitness to często występująca forma aktywności, co przedstawiono na Rysunku 2.2. W wielu krajach różne aspekty nauki o zdrowiu są uwzględniane w nauczaniu innych przedmiotów, takich jak biologia i nauki społeczne.

Rysunek 2.3: Status nauki o zdrowiu w podstawach programowych/głównych dokumentach dla szkół podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

Tam, gdzie nauka o zdrowiu jest osobnym obowiązkowym przedmiotem, jego realizacja ma miejsce przynajmniej w jednym roku szkolnym.

Uwaga dotycząca kraju

Rumunia: Nauka o zdrowiu jest fakultatywnym przedmiotem w szkołach podstawowych i średnich 1. stopnia na poziomie krajowym i szkoły mogą same decydować, czy przedmiot jest nauczany, czy też nie.

W kilku krajach nauka o zdrowiu jest obowiązkowym osobnym przedmiotem w programach nauczania. Tak jest na Cyprze i w szkołach średnich 1. stopnia w Irlandii i Finlandii. Niemal we wszystkich krajach nauka o zdrowiu stanowi element innych obowiązkowych przedmiotów.

W Czechach szkoły mogą decydować, czy aspekty nauki o zdrowiu stanowią osobny przedmiot w szkołach średnich 1. stopnia, czy też są nauczane w ramach innych przedmiotów.

Nauka o zdrowiu w krajach uczestniczących w badaniu obejmuje zazwyczaj jedno lub kilka z poniższych zagadnień: dobre samopoczucie fizyczne, psychiczne i dobrostan społeczny; zdrowie i zapobieganie chorobom, higiena, bezpieczeństwo, zdrowie seksualne, żywność i odżywianie, szkody zdrowotne i społeczne (nadużywanie alkoholu, tytoniu i narkotyków).

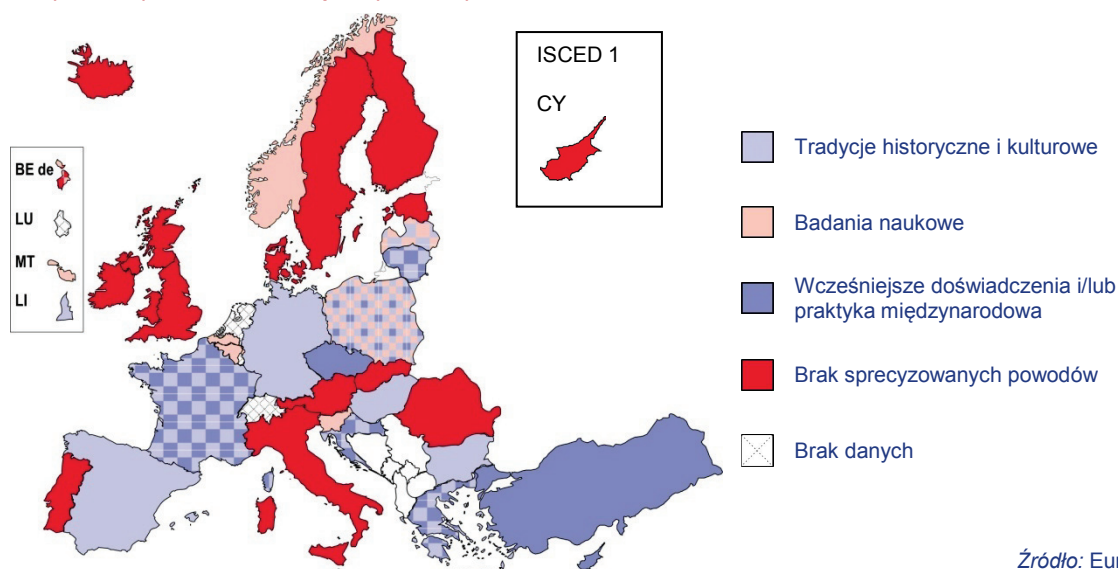
2.5. Względy determinujące wybór obowiązkowych form aktywności fizycznej

Chociaż od lat szkoły uwzględniają określone dyscypliny sportowe w programie nauczania, powody ich wyboru nie zawsze są jasne. Kraje zwykle podkreślają wartość długoterminowego przywiązania do aktywności fizycznej. Wychowanie fizyczne jest uważane za metodę inspirowania dzieci i młodzieży do eksperymentowania z różnymi formami aktywności, tak by mieli motywację do odczuwania przyjemności z rekreacji fizycznej przez całe życie.

Czasem to względy praktyczne mają duży wpływ na wybór obowiązkowych form aktywności fizycznej. Szkoły muszą posiadać odpowiednie zaplecze i sprzęt do nauczania wychowania fizycznego podczas zajęć trwających około godziny. Dostępność infrastruktury sportowej w okolicy może zwiększyć możliwości szkoły i podnieść jakość wychowania fizycznego.

Podczas gdy władze centralne w niektórych krajach z góry ustalają obowiązkowe formy aktywności w ramach zajęć wychowania fizycznego, w innych szkoły mają dowolność wyboru, a w pozostałych stosowane są oba podejścia (patrz podrozdział 2.3). Niemniej jednak we wszystkich krajach wybór obowiązkowych form aktywności wiąże się z określonymi kryteriami. Zapytane o powody polityczne lub inne pobudki, jakimi się kierują przy wyborze, niemal wszystkie kraje odnosiły się do celów zawartych w programach nauczania i wymaganych efektów uczenia się. Tak więc czy to na poziomie centralnym, czy na poziomie szkoły, wybierane są formy aktywności uważane za najbardziej odpowiednie do osiągnięcia określonych celów. Jednak kilka krajów podało konkretne powody wyboru określonych obowiązkowych form aktywności fizycznej.

Rysunek 2.4: Względy determinujące wybór obowiązkowych form aktywności fizycznej w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12

Źródło: Eurydice.

Tradycje historyczne i kulturowe to najczęściej podawane powody wyboru określonych form aktywności fizycznej przez szkołę. Znajduje to odzwierciedlenie w nauczaniu tradycyjnych tańców i gier zakorzenionych w kulturze danego społeczeństwa. Hiszpania wymienia określone formy aktywności fizycznej realizowane w szkołach w odniesieniu do pożądanych efektów uczenia się, lecz również informuje, że większość Wspólnot Autonomicznych uwzględnia tradycyjne sporty i gry jako obowiązkowe elementy programów nauczania.

Gry i dyscypliny sportowe o ugruntowanej pozycji odgrywają ważną rolę w nauczaniu wychowania fizycznego w szkołach. Jednak nowe lub modne sporty również mogą zmotywować uczniów do podejmowania aktywności fizycznej. Na Łotwie i Litwie, poza tradycyjnymi grami sportowymi, nowe dyscypliny, takie jak unihokey i frisbee, zostały wprowadzone do programu wychowania fizycznego, aby promować pozytywne postawy do sportu wśród młodych ludzi.

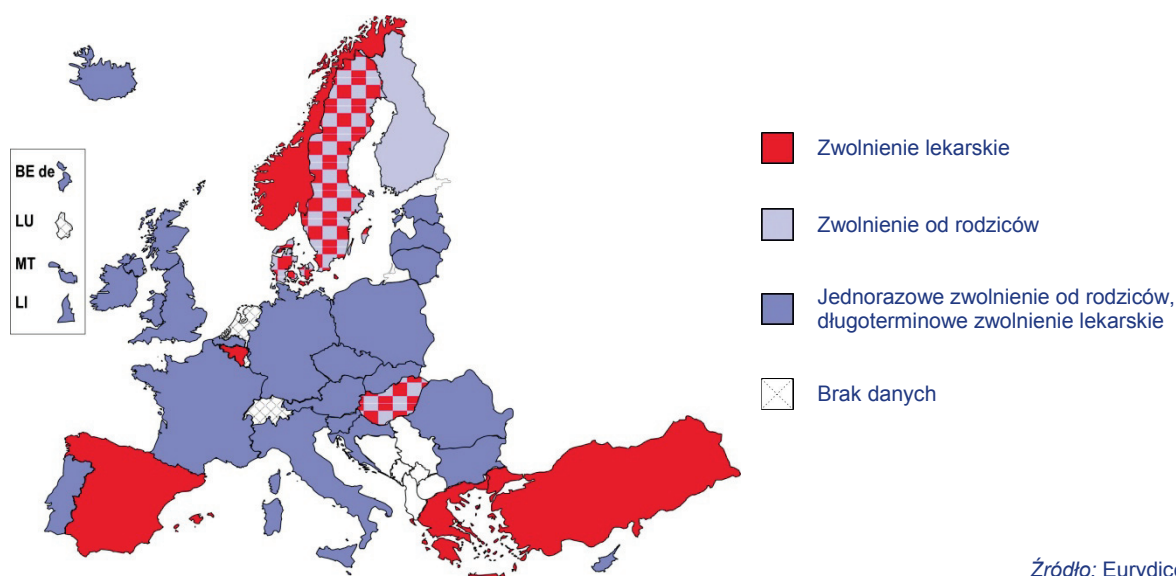
Osiem systemów edukacji podkreśla pracę ekspertów, którzy prowadzą badania i publikują ich wyniki, a te stanowią podstawę wyboru form aktywności fizycznej przez szkoły.

Ponadto wcześniejsze doświadczenia lub praktyka międzynarodowa mają duży wpływ na wybór form aktywności fizycznej w gimnazjach na Cyprze oraz w szkołach podstawowych i średnich 1. stopnia w Czechach, Grecji, Francji, Polsce, Chorwacji, Turcji i na Litwie. W Polsce wszystkie trzy typy powodów dla wyboru określonej formy aktywności fizycznej są równie ważne (co przedstawiono na Rysunku 2.4).

2.6. Zwolnienie z zajęć wychowania fizycznego

Z różnych powodów zdrowotnych uczniowie nie zawsze mogą uczestniczyć w zajęciach wychowania fizycznego. W takich przypadkach mogą oni być czasowo lub długoterminowo zwolnieni z zajęć. Zwolnienie może być częściowe lub pełne, w zależności od tego, czy uczniowie mogą podejmować przynajmniej część aktywności.

Rysunek 2.5: Zwolnienia z wychowania fizycznego w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

Zwolnienia obejmują częściowe lub pełne zwolnienia krótkookresowe lub długoterminowe.

Procedury dotyczące zwolnienia z zajęć są różne w poszczególnych krajach uczestniczących w badaniu. W niektórych krajach wymagane jest zwolnienie lekarskie poświadczające niezdolność do uczestnictwa w lekcjach wychowania fizycznego i w takich przypadkach zwolnienia od rodziców nie są honorowane. W innych krajach pisemne zwolnienie od rodziców jest często stosowane i honorowane, choć najczęściej ma to miejsce *ad-hoc*. Zwolnienia lekarskie mogą być wymagane w przypadku długotrwałej niezdolności do uczestnictwa w zajęciach. W Belgii (Wspólnota flamandzka), zwolnienia od rodziców mogą nie być akceptowane, szczególnie gdy istnieje wątpliwość co do istnienia podstaw dla zwolnienia, podczas gdy szkoły są zobowiązane do honorowania zwolnień lekarskich. W Danii, Szwecji i na Węgrzech szkoły same mogą decydować, czy będą akceptować pisemne zwolnienia od rodziców, czy też wymagać zwolnień lekarskich.

Jeżeli uczniowie są zwolnieni z uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego ze względu na kontuzję lub chorobę, zwykle oczekuje się, że będą podejmować kompatybilną aktywność. W przypadku częściowego zwolnienia uczeń może być zaangażowany w aktywność fizyczną, która jest dla niego bezpieczna pomimo kontuzji lub choroby. W innych przypadkach uczeń może wykonywać zadania teoretyczne lub niezwiązane z wysiłkiem fizycznym, a powiązane z wychowaniem fizycznym, takie jak napisanie raportu na dany temat, jak ma to miejsce w Belgii (Wspólnota francuska), sędziowanie, udzielanie wsparcia innym, czy liczenie punktacji, jak ma to miejsce w Irlandii i we Włoszech. Jest to pomocne w zapewnieniu, że uczniowie mogą odnieść pewne korzyści z zajęć, nawet jeśli są mniej aktywnie zaangażowani. Takie podejście zniechęca też uczniów do unikania lekcji wychowania fizycznego, aby w tym czasie odrabiać pracę domową lub uczyć się innych przedmiotów.

ROZDZIAŁ 3: ZALECANA LICZBA GODZIN

Znaczenie wychowania fizycznego w programach nauczania we wszystkich krajach europejskich najlepiej odzwierciedla fakt, że jest to przedmiot obowiązkowy nauczany przez cały okres obowiązkowego kształcenia. Niemniej jednak zalecana liczba godzin wychowania fizycznego znacznie się różni w poszczególnych krajach. W pierwszej części niniejszego rozdziału przedstawiono minimalną liczbę godzin nauczania zalecaną na poziomie kształcenia podstawowego i średniego ogólnego. W drugiej części omówiono zmiany tych zaleceń, jakie miały miejsce w latach 2006/07 - 2011/12. W ostatniej części, aby lepiej zrozumieć znaczenie przypisywane wychowaniu fizycznemu w porównaniu do innych przedmiotów, dokonano analizy procentowego udziału liczby godzin wychowania fizycznego w ogólnym programie nauczania na obu poziomach kształcenia.

3.1. Zalecenia w zakresie liczby godzin w ramach kształcenia obowiązkowego

W około dwóch trzecich krajów europejskich władze edukacyjne na poziomie centralnym określają minimalną liczbę godzin dla wszystkich klas obowiązkowego kształcenia w pełnym wymiarze godzin (patrz Załącznik 2). Jednak w niektórych krajach szkoły mogą same decydować o liczbie godzin wychowania fizycznego. W Estonii, Polsce, Finlandii, Norwegii i na Słowacji zalecana liczba godzin przedmiotu jest określona dla każdego etapu nauczania na danym poziomie kształcenia, podczas gdy w Szwecji zalecono ogólną liczbę godzin na cały okres obowiązkowego kształcenia. W Belgii (Wspólnota niemieckojęzyczna), Włoszech i Portugalii (w klasach 1-4), elastyczna liczba godzin przedmiotu jest zalecana w odniesieniu do wychowania fizycznego jedynie na poziomie szkoły podstawowej. W Belgii (Wspólnota flamandzka), Holandii i Wielkiej Brytanii oficjalne zalecenia dot. liczby godzin mają zastosowanie do wszystkich przedmiotów łącznie. Dlatego to szkoły decydują o podziale godzin na poszczególne przedmioty, z uwzględnieniem występujących okoliczności. Chociaż w krajach tych nie określono liczby godzin, to jednak opublikowano strategię lub zalecenia dot. czasu, jaki należy poświęcić na aktywność fizyczną w ramach programu nauczania. Zgodnie z takimi wytycznymi uczniowie w Belgii (Wspólnota niemieckojęzyczna i flamandzka) i Wielkiej Brytanii (Walia) powinni uczestniczyć w zorganizowanej aktywności fizycznej przynajmniej dwa razy w tygodniu.

Jeśli przyjrzymy się całemu okresowi kształcenia obowiązkowego, liczba godzin wychowania fizycznego nie ulega znacznym zmianom w niektórych krajach, podczas gdy w innych występują duże różnice pomiędzy kolejnymi latami nauczania (patrz Załącznik 2). W krajach, w których różnice są niewielkie, liczba godzin jest zazwyczaj wysoka, jak na przykład we Francji i Wielkiej Brytanii (Szkocja) lub zdecydowanie niska, jak ma to miejsce w Irlandii i na Łotwie. Natomiast w krajach, w których różnice pomiędzy kolejnymi latami nauki są znaczące, liczba godzin wychowania fizycznego jest ograniczana po upływie pierwszych czterech-sześciu lat kształcenia obowiązkowego. Tak jest w Niemczech, Hiszpanii, Luksemburgu, Chorwacji, Turcji i na Malcie. Jednak w kilku krajach liczba godzin rośnie, na przykład w Danii, Grecji i na Cyprze.

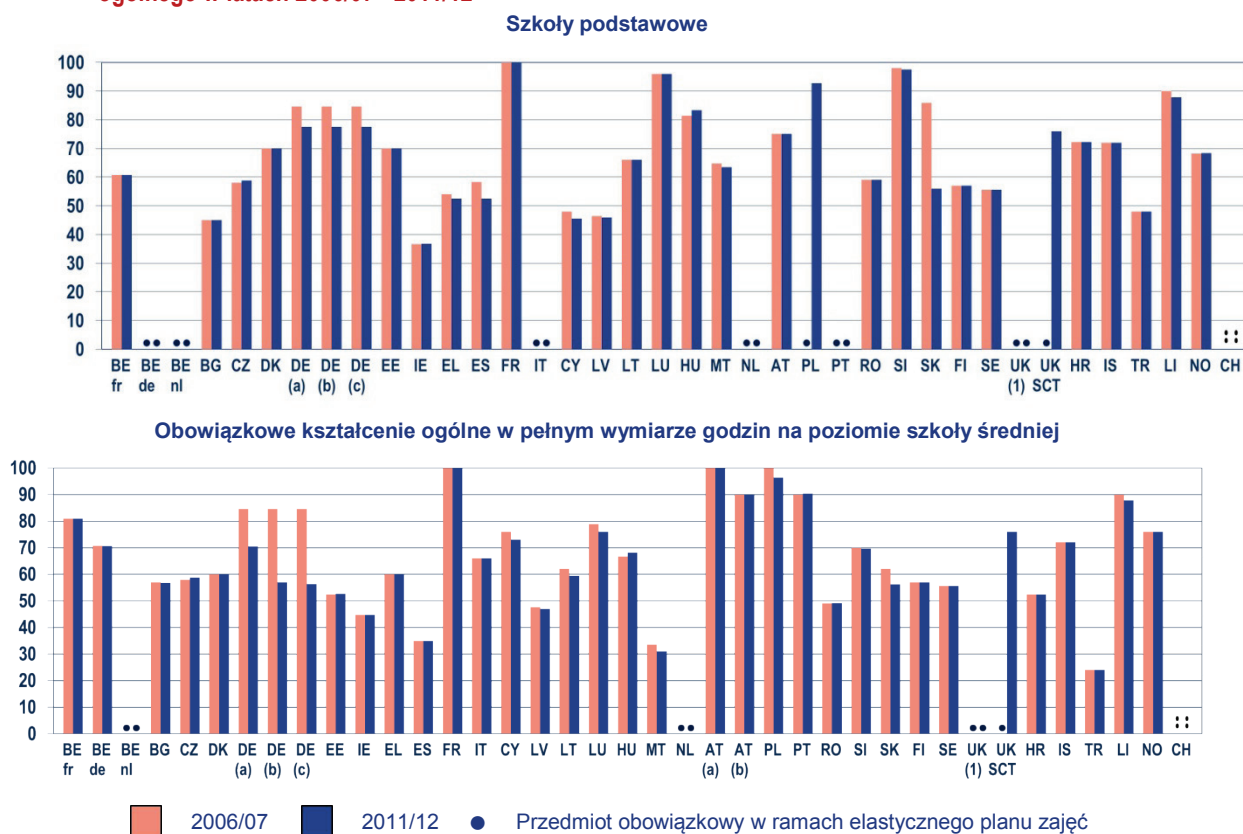
Porównanie liczby godzin wychowania fizycznego na poziomie szkoły podstawowej i średniej pokazuje znaczące różnice pomiędzy poszczególnymi krajami (patrz Rysunek 3.1). W roku szkolnym 2011/12 w szkołach podstawowych średnia liczba godzin przedmiotu zgodnie z zalecaną minimalną liczbą godzin w jednym hipotetycznym roku nauczania wyniosła od 37 godzin w Irlandii do 108 godzin we Francji. Na poziomie szkoły średniej, liczba godzin przedmiotu wahała się od 24-35 godzin w Hiszpanii, na Malcie i w Turcji, do 102-108 godzin we Francji i Austrii (*Allgemeinbildende Höhere Schule* – AHS).

3.2. Zmiany w liczbie godzin przedmiotu w latach 2006/07 - 2011/12

W latach 2006/07 - 2011/12 zalecana liczba godzin nauczania wychowania fizycznego nie uległa zmianie w większości krajów europejskich. W niektórych krajach wprowadzono jedynie nieznaczne zmiany. Ogólnie zmiany te nie były bezpośrednio powiązane z organizacją zajęć wychowania fizycznego, lecz ze zmianą liczby dni szkolnych w roku i/lub czasu trwania lekcji, jak miało to miejsce w Czechach, Liechtensteinie i na Cyprze. W Niemczech wprowadzono reformę, w wyniku której skrócono cykl kształcenia na poziomie szkoły średniej, co miało wpływ na znaczne zmniejszenie czasu nauczania wychowania fizycznego.

Jedynie na Słowacji liczba godzin wychowania fizycznego uległa dużej zmianie w wyniku reorganizacji nauczania przedmiotu. Liczba godzin w szkołach podstawowych została znacznie zredukowana w latach 2006/07 - 2011/12.

Rysunek 3.1: Trendy w zakresie zalecanej minimalnej liczby godzin obowiązkowego wychowania fizycznego w hipotetycznym roku szkolnym w szkołach podstawowych i średnich w ramach obowiązkowego kształcenia ogólnego w latach 2006/07 - 2011/12

Źródło: Eurydice.

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Dane (Rysunek 3.1)

	Szkoły podstawowe		Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze godzin na poziomie szkoły średniej			Szkoły podstawowe		Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze godzin na poziomie szkoły średniej	
	2006/07	2011/12	2006/07	2011/12		2006/07	2011/12	2006/07	2011/12
BE fr	61	61	81	81	NL	●	●	●	●
BE de	●	●	71	71	AT – Volksschule	75	75		
BE nl	●	●	●	●	AT – AHS (a)			102	102
BG	45	45	57	57	AT – Hauptschule + PTS (b)			90	90
CZ	58	59	58	59	PL	●	93	110	96
DK	70	70	60	60	PT	●	●	90	90
DE - Grundschule	85	78			RO	59	59	49	49
DE - Gymnasium (a)			85	71	SI	98	98	70	70
DE - Hauptschule (b)			85	57	SK	86	56	62	56
DE - Realschule (c)			85	56	FI	57	57	57	57
EE	70	70	53	53	SE	56	56	56	56
IE	37	37	45	45	UK-ENG/WLS/NIR	●	●	●	●
EL	54	53	60	60	UK-SCT	●	76	●	76
ES	58	53	35	35					
FR	108	108	108	108	HR	72	72	53	53
IT	●	●	66	66					
CY	48	46	76	73	IS	72	72	72	72
LV	46	46	48	47	TR	48	48	24	24
LT	66	66	62	59					
LU	96	96	79	76	LI	90	88	90	88
HU	81	83	67	68	NO	68	68	76	76
MT	65	63	34	31	CH	:	:	:	:

● Przedmiot obowiązkowy w ramach elastycznego planu zajęć

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

Rysunek 3.1 przedstawia zalecaną minimalną liczbę pełnych godzin zegarowych (60 minut) poświęconych na obowiązkowe nauczanie wychowania fizycznego w szkołach podstawowych i na poziomie obowiązkowego kształcenia ogólnego w szkole średniej na podstawie krajowych minimalnych wymogów w odniesieniu do programu nauczania na każdy rok. Aby poznać szczegóły metod obliczania, patrz *Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe 2011/12*, (EACEA/Eurydice, 2012a).

Aby uzyskać **hipotetyczny rok**, łączna liczba godzin przedmiotu w szkołach podstawowych i średnich w ramach obowiązkowego kształcenia w pełnym wymiarze godzin została podzielona przez liczbę lat odpowiadających czasowi trwania każdego poziomu kształcenia. Aby zapoznać się z dokładną liczbą godzin przedmiotu w każdym roku szkolnym przez cały okres trwania obowiązkowego kształcenia ogólnego, patrz Załącznik 2.

Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze godzin zazwyczaj kończy się wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub jednolitej struktury (poziomy ISCED 1 i 2), z wyjątkiem Belgii, Bułgarii, Francji, Włoch, Węgier, Holandii (VVO i HAVO), Słowacji i Wielkiej Brytanii (Anglia, Walia i Irlandia Północna), gdzie cykl obowiązkowego kształcenia ogólnego w pełnym wymiarze godzin obejmuje część lub cały poziom ISCED 3. Aby uzyskać więcej informacji, patrz *The structure of European education systems 2011/12: schematic diagrams* (EACEA/Eurydice, 2011).

Aby zapoznać się z definicją 'elastycznego planu zajęć', patrz Glosariusz.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Belgia (BE de, BE nl) i Wielka Brytania (WLS): Chociaż nie obowiązuje oficjalne zalecenie dot. liczby godzin wychowania fizycznego, w praktyce w hipotetycznym roku szkolnym występuje 61, 59 i 76 godzin zajęć. We Wspólnocie niemieckojęzycznej w Belgii odnosi się to wyłącznie do szkół podstawowych.

Polska: W przypadku obowiązkowego kształcenia w pełnym wymiarze godzin na poziomie szkoły średniej (gimnazjum), dane za rok 2006/07 odnoszą się do rzeczywistej liczby godzin wychowania fizycznego w hipotetycznym roku szkolnym, podczas gdy w roku 2011/12 odnoszą się do minimalnej liczby godzin.

Portugalia: W klasach 1-4 szkoły podstawowej, wychowanie fizyczne (*expressão físico-motora*) jest nauczane w ramach obszaru przedmiotowego 'Ekspresja' i konkretna liczba godzin nie jest przypisana samemu przedmiotowi. W klasach 5-6, liczba godzin wychowania fizycznego w roku szkolnym wynosi 81.

Szwecja: Liczba godzin wychowania fizycznego jest zalecana dla całego cyklu obowiązkowego kształcenia ogólnego.

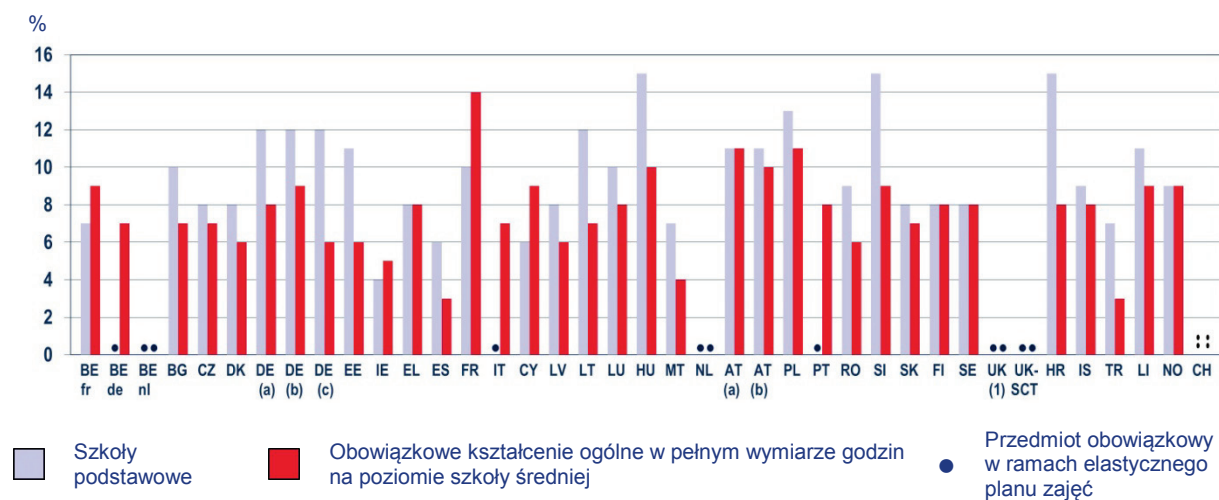
Turcja: Chociaż formalnie poziom ISCED 2 nie istnieje w tureckim systemie edukacji, do celów porównania z innymi krajami klasy 1-5 mogą być traktowane jako poziom ISCED 1, a klasy 6-8 jako poziom ISCED 2.

3.3. Udział liczby godzin wychowania fizycznego w programach nauczania

W większości krajów, w których opublikowano zalecenia dot. liczby godzin wychowania fizycznego, relatywny udział liczby godzin przypisanych do przedmiotu w porównaniu z łączną liczbą godzin jest wyższy na poziomie szkół podstawowych niż na poziomie szkół średnich (patrz Rysunek 3.2). W szkołach podstawowych w połowie krajów obowiązkowe zajęcia wychowania fizycznego stanowią ok. 9-10% łącznej liczby godzin. Na Węgrzech, w Słowenii i Chorwacji liczba ta sięga 15%, podczas gdy w Irlandii wynosi tylko 4%.

Rysunek 3.2: Minimalna liczba godzin przypisana zajęciom wychowania fizycznego jako obowiązkowemu przedmiotowi wyrażona jako procent łącznej liczby godzin nauczania w szkołach podstawowych i w ramach obowiązkowego kształcenia w pełnym wymiarze godzin na poziomie szkoły średniej, 2011/12

	Szkoły podstawowe (%)	Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze godzin na poziomie szkoły średniej (%)		Szkoły podstawowe (%)	Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze godzin na poziomie szkoły średniej (%)
BE fr	7	9	NL	●	●
BE de	●	7	AT Volksschule + AHS (a)	11	11
BE nl	●	●	AT Volksschule + Hauptschule + PTS (b)	11	10
BG	10	7	PL	13	11
CZ	8	7	PT	●	8
DK	8	6	RO	9	6
DE Grundschule + Gymnasium (a)	12	8	SI	15	9
DE Grundschule + Hauptschule (b)	12	9	SK	8	7
DE Grundschule + Realschule (c)	12	6	FI	8	8
EE	11	6	SE	8	8
IE	4	5	UK-ENG/WLS/NIR	●	●
EL	8	8	UK-SCT	●	●
ES	6	3			
FR	10	14	HR	15	8
IT	●	7	IS	9	8
CY	6	9	TR	7	3
LV	8	6			
LT	12	7	LI	11	9
LU	10	8	NO	9	9
HU	15	10	CH	:	:
MT	7	4			

● przedmiot obowiązkowy, gdzie liczba godzin jest dowolna

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

Na Rysunku 3.2 przedstawiono związek pomiędzy czasem przeznaczonym na nauczanie wychowania fizycznego jako obowiązkowego przedmiotu a łącznym czasem nauczania wszystkich przedmiotów na poziomie szkoły podstawowej i obowiązkowego kształcenia ogólnego na poziomie szkoły średniej. Obliczenia opierają się na minimalnej liczbie pełnych godzin zegarowych (60 minut) zalecanych na poziomie krajowym.

Aby poznać szczegóły metod obliczania, patrz *Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe 2011/12*, (EACEA/Eurydice, 2012a).

Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze godzin zazwyczaj kończy się wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub jednolitej struktury (poziomy ISCED 1 i 2), z wyjątkiem Belgii, Bułgarii, Francji, Włoch, Węgier, Holandii (VWO i HAVO), Słowacji i Wielkiej Brytanii (Anglia, Walia i Irlandia Północna), gdzie cykl obowiązkowego kształcenia ogólnego w pełnym wymiarze godzin obejmuje część lub cały poziom ISCED 3. Aby uzyskać więcej informacji, patrz *The structure of European education systems 2011/12: schematic diagrams* (EACEA/Eurydice, 2011).

Aby zapoznać się z definicją 'elastycznego planu zajęć', patrz Glosariusz.

Uwaga dotycząca kraju

Portugalia, Szwecja i Turcja: Patrz Rysunek 3.1

W szkołach średnich w większości krajów udział minimalnej liczby godzin wychowania fizycznego jest przeciętnie na poziomie 6-8% łącznej liczby godzin wszystkich zajęć. Tutaj wyróżnia się Francja, gdzie 14% łącznej liczby godzin nauczania poświęca się na wychowanie fizyczne, podczas gdy w Hiszpanii, Turcji i na Malcie udział ten wynosi zaledwie 3-4%.

W niektórych krajach występuje wyraźna różnica pomiędzy liczbą godzin wychowania fizycznego w szkołach podstawowych i w obowiązkowych szkołach średnich. Na przykład w Estonii, Hiszpanii, Chorwacji, Turcji i na Malcie liczba godzin wychowania fizycznego w szkołach podstawowych jest niemal dwa razy większa niż w szkołach średnich. Natomiast w Belgii (Wspólnota francuska), Francji i na Cyprze większy nacisk kładzie się na ten przedmiot w szkołach średnich niż w podstawowych. W czterech krajach udział procentowy liczby godzin wychowania fizycznego w łącznej liczbie godzin nauczania jest niemal identyczny na obu poziomach kształcenia i wynosi w Austrii (AHS) 11%, w Norwegii 9%, w Finlandii 8%, a w Irlandii mniej niż 5%.

Porównanie udziału procentowego liczby godzin wychowania fizycznego w łącznej liczbie godzin z udziałem procentowym czasu przeznaczanego na inne przedmioty wykazuje, że mniejsze znaczenie przykłada się do nauczania wychowania fizycznego (EACEA/Eurydice, 2012b). Różnica jest szczególnie widoczna w szkołach podstawowych. W tym przypadku udział łącznej liczby godzin wychowania fizycznego wynosi ok. jednej trzeciej czasu poświęcanego na nauczanie języka ojczystego i około połowy czasu przeznaczanego na nauczanie matematyki. W niektórych krajach, na przykład na Cyprze i w Turcji, na wychowanie fizyczne poświęca się od jednej szóstej do jednej piątej czasu przeznaczanego na nauczanie języka ojczystego i od jednej trzeciej do połowy czasu przeznaczanego na nauczanie matematyki. Jednak w większości krajów udział liczby godzin wychowania fizycznego jest nieco wyższy niż udział liczby godzin przedmiotów ścisłych lub języków obcych. Zazwyczaj podobna liczba godzin przeznaczona jest na wychowanie fizyczne i przedmioty humanistyczne.

W obowiązkowym kształceniu ogólnym w pełnym wymiarze godzin na poziomie szkoły średniej tendencje są podobne w odniesieniu do nauczania języka ojczystego, matematyki i przedmiotów humanistycznych. Na wychowanie fizyczne poświęca się ok. połowy czasu przeznaczanego na nauczanie języka ojczystego i matematyki. Jednak udział procentowy godzin wychowania fizycznego w Austrii (AHS) jest bliższy do udziału procentowanego obu przedmiotów, niż ma to miejsce w pozostałych krajach. Ogólnie wychowanie fizyczne i przedmioty humanistyczne mają podobny udział w łącznej liczbie godzin nauczania na poziomie szkoły podstawowej i średniej. Jednak w przeciwieństwie do szkół podstawowych, w szkołach średnich udział liczby godzin wychowania fizycznego jest niższy niż w przypadku liczby godzin przedmiotów ścisłych i języków obcych.

ROZDZIAŁ 4: OCENIANIE UCZNIÓW

W Rozdziale 2 omówiono już główne cele wychowania fizycznego i form aktywności fizycznej organizowanych w szkołach, jak również przewidywane efekty uczenia się. We wszystkich krajach europejskich postępy i rozwój uczniów w ramach zajęć wychowania fizycznego są regularnie monitorowane i oceniane przez cały rok szkolny. Jednak metody oceny różnią się znacznie pomiędzy krajami i poziomami kształcenia. W niniejszym rozdziale omówiono najczęściej stosowane metody oceny formatywnej i sumatywnej. Ponadto omówiono narzędzia oceny zaprojektowane do celów wychowania fizycznego na poziomie centralnym. W rozdziale tym dokonano analizy tego, czy oceny z wychowania fizycznego są wykazywane w raportach sporządzanych na koniec roku szkolnego oraz czy kraje organizują krajowe testy z tego przedmiotu.

Wychowanie fizyczne jest przedmiotem obowiązkowym zarówno w szkołach podstawowych jak i średnich 1. stopnia w ramach systemów edukacji we wszystkich krajach biorących udział w badaniu. W większości z nich postępy uczniów z tego przedmiotu są oceniane podobnie jak postępy w ramach innych przedmiotów. W bardzo niewielu krajach uczniowie mają obowiązek uczęszczania na zajęcia wychowania fizycznego, gdzie nie są poddawani formalnej ocenie. Takie podejście stosowane jest w szkołach podstawowych na Malcie i w Norwegii, a w Irlandii formalne oceny nie są stosowane ani w szkołach podstawowych, ani średnich 1. stopnia.

Chociaż ocena postępów z wychowania fizycznego nie jest wymagana w Irlandii, szkoły średnie 1. stopnia są zobowiązane informować rodziców o postępach i uczestnictwie dzieci w zajęciach. Oczekuje się od nauczycieli, że w nauczaniu będą uwzględniać praktyki związane z ocenianiem.

W większości krajów europejskich obowiązują jasne rekomendacje w zakresie metod oceny postępów z wychowania fizycznego w szkołach. Natomiast w Belgii i Islandii placówki szkolne mają dowolność w wyborze metod oceny.

Dwie najczęściej stosowane metody oceny postępów uczniów w zakresie wychowania fizycznego w krajach uczestniczących w badaniu to ocena formatywna i sumatywna. **Ocena formatywna** jest oceną jakościową i opisową (tj. przekazywaną ustnie lub na piśmie). Określa ona efekty uczenia się i osiągnięcia ucznia w danym okresie czasu oraz postępy, jakie poczynił przez ten czas.

Na **Cyprze** ocena formatywna na poziomie szkoły gimnazjalnej zasadza się na następujących kryteriach: postępy poczynione w danym okresie (50%); aktywne i pozytywne zaangażowanie w zajęcia (30%); oraz podejście ucznia do wychowania fizycznego i ćwiczeń na rzecz zdrowia i sportu (20%).

W **Hiszpanii** postępy w zakresie wychowania fizycznego są regularnie oceniane. W gimnazjach uwzględniane są aspekty takie, jak nabywanie nawyków prozdrowotnych, stosowanie zdobytej wiedzy w praktyce, poziom stawiania sobie wysokich wymagań, umiejętność pokonywania trudności, rozwój sprawności fizycznej, umiejętność bycia członkiem zespołu, wkład w rozwój zbiorowy, uczestnictwo w zajęciach sportowych, zaangażowanie, wysiłek, kreatywność, wiedza teoretyczna i praktyczna oraz umiejętność krytycznego myślenia.

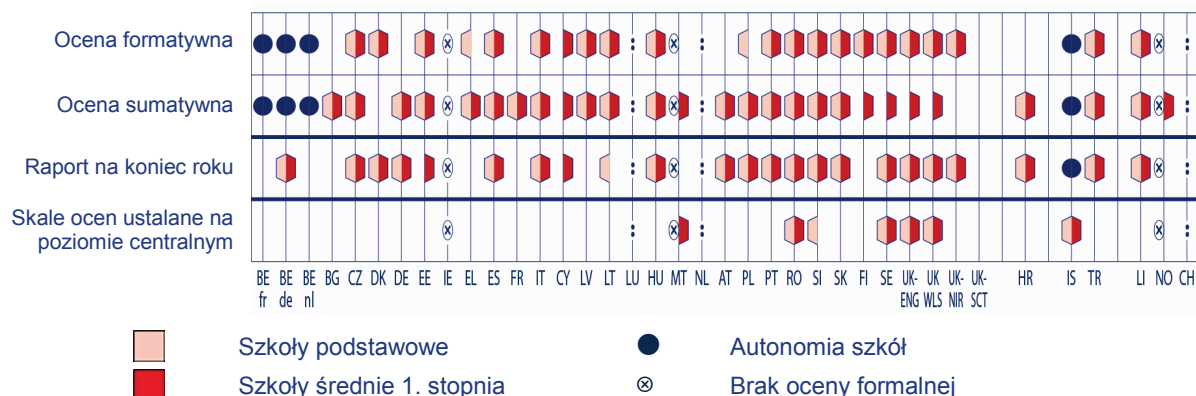
W **Słowenii** w szkołach podstawowych i średnich 1. stopnia przez cały rok i na wszystkich etapach kształcenia nauczyciele monitorują rozwój fizyczny, motoryczny i funkcjonalny uczniów, oraz poziom opanowania przez nich określonych umiejętności sportowych. Zaangażowanie w zajęcia pozaszkolne oraz osobiste sukcesy sportowe w ramach wychowania fizycznego są oceniane podczas zajęć, zawodów szkolnych i innych.

Natomiast **ocena sumatywna** przekazywana jest zazwyczaj za pomocą ocen lub stopni wyrażanych liczbowo lub literowo i przyznawana po wykonaniu określonych zadań lub testów w danym okresie czasu. Zazwyczaj stosowana jest stała skala ocen (na przykład od 1 do 10 lub od 'A' do 'E'), która w większości przypadków ma zastosowanie do wszystkich przedmiotów w ramach programu nauczania.

W szkołach średnich 1. stopnia w **Grecji** nauczyciele wychowania fizycznego oceniają uczniów podczas zajęć lub na podstawie krótkich testów sprawności. Czas poświęcony na testy musi być ograniczany do minimum, aby nie zabierać czasu poświęconego na

nauczanie. Skala ocen stosowana w odniesieniu do każdego przedmiotu obejmuje stopnie od 1 do 20. Ocena końcoworoczna z wychowania fizycznego jest średnią wszystkich ocen uzyskanych w każdym trymestrze.

Rysunek 4.1: Metody oceny postępów uczniów w zakresie wychowania fizycznego w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12

Źródło: Eurydice.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Grecja: Stopnie z wychowania fizycznego w szkole podstawowej są wystawiane od 3. klasy.

Francja: Nowy krajowy system oceniania postępów w wychowaniu fizycznym będzie testowany po raz pierwszy w 2012/13 (patrz podrozdział 7.2)

Łotwa, Polska i Słowenia: Stopnie z wychowania fizycznego w szkole podstawowej są wystawiane od 4. klasy.

Węgry: Stopnie z wychowania fizycznego w szkole podstawowej mogą być wystawiane od ukończenia 2. klasy.

Portugalia: Stopnie z wychowania fizycznego w szkole podstawowej są wystawiane od 5. klasy.

Finlandia: Stopnie z wychowania fizycznego są obowiązkowo wystawiane tylko w klasach 8-9 (ISCED 2).

Szwecja: Stopnie z wychowania fizycznego na koniec każdego semestru są wystawiane od 8. klasy. Od roku szkolnego 2012/13, stopnie będą wystawiane od 6. klasy.

Chociaż połowa krajów używa zarówno formatywnych jak i sumatywnych form oceny rezultatów z wychowania fizycznego na obu etapach kształcenia, wydaje się, że ocena sumatywna jest nieco bardziej popularna (patrz Rysunek 4.1). W niektórych krajach, na przykład w Bułgarii, Niemczech, Francji, Austrii i Chorwacji stosuje się ocenę sumatywną jako jedyną metodę oceniania w szkołach podstawowych i średnich, natomiast w Danii i Wielkiej Brytanii (Irlandia Północna) stosuje się wyłącznie ocenę formatywną na obu poziomach kształcenia.

Ocena formatywna jest częściej stosowana w szkołach podstawowych niż średnich 1. stopnia. W wielu krajach, w których ocena sumatywna jest stosowana w szkołach podstawowych (patrz Rysunek 4.1), oceny nie są wystawiane w pierwszych latach nauki. Tak jest w Grecji, na Łotwie i Węgrzech, w Polsce, Portugalii i Słowenii. W tych latach często stosowana jest ocena formatywna, a następnie jest ona łączona z oceną sumatywną.

Jak już wcześniej wskazano, ocena sumatywna ma zastosowanie do wszystkich nauczanych przedmiotów. W wielu szkołach opracowywane są narzędzia oceny specjalnie do potrzeb wychowania fizycznego, aby w możliwie najszerszym zakresie móc ocenić efekty uczenia się. Takie narzędzia najczęściej obejmują skalę, na której umieszcza się różne dyscypliny sportowe, opisy pożądanych efektów uczenia się oraz oczekiwania wobec uczniów, a także odpowiadające im oceny.

We **Francji** obowiązują krajowe ramy odniesienia dot. umiejętności zdobywanych w ramach wychowania fizycznego na poziomie szkoły podstawowej, lecz nie odpowiadają one skalom ocen w odniesieniu do zajęć WF-u. Dlatego każda szkoła przygotowuje własne kryteria oceny w odniesieniu do realizowanych zajęć sportowych.

W niektórych krajach utworzono **skale ocen na poziomie centralnym** w celu zapewnienia standardowej oceny z zajęć wychowania fizycznego oraz porównania efektów uczenia się w całym kraju.

Cele nauczania i efekty uczenia się w ramach wychowania fizycznego na **Malcie** są zdefiniowane dla każdej formy aktywności fizycznej, w tym lekkoatletyki, tańca, fitnessu i gimnastyki. Każdy cel obejmuje dziesięć poziomów osiągnięć, które są opisane i stosowane do celów oceny postępów uczniów.

W **Szwecji** zostały określone i opisane wymogi dot. umiejętności w ramach wychowania fizycznego, które należy zdobyć na dwóch etapach kształcenia (do czasu ukończenia klasy 6 i 9). Pożądane poziomy osiągnięć zostały zdefiniowane i przypisano im oceny (od 'A' do 'E') obowiązujące na każdym etapie.

W **Wielkiej Brytanii (Anglia i Walia)** główne dokumenty dot. programu nauczania zawierają 'opisy poziomów' (od 1 do 8) i stanowią podstawę, na której formułowane są sumatywne oceny osiągnięć uczniów, zazwyczaj na koniec kluczowego etapu edukacji (koniec klasy 2. i 6.). Opisy pozwalają na wyciągnięcie wniosków dot. poziomów osiągnięć oraz określają typy i zakres osiągnięć, jakie uczniowie powinni uzyskać na danym poziomie kształcenia,

W kilku krajach opracowano skale ocen w odniesieniu do określonych sportów nauczanych w ramach programu wychowania fizycznego. Na przykład w Słowenii i Islandii pływanie jest oceniane na innych zasadach niż inne dyscypliny sportowe nauczane w ramach obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego.

Szkoły w **Słowenii** monitorują naukę pływania przynajmniej dwukrotnie, najpierw w 2 lub 3, a następnie w 6 klasie. Uczniowie są oceniani na skali określającej poziomy wyników w pływaniu od 0 do 8.

W **Islandii** pływanie jest oceniane bardzo dokładnie przez cały okres obowiązkowego kształcenia (klasy 1-10) za pomocą testowania umiejętności na koniec każdego roku szkolnego, kiedy to uczniowie zobowiązani są wykazać się określonymi umiejętnościami.

W większości krajów uczniowie otrzymują **raport** na koniec każdego roku szkolnego, który przedstawia wyniki z wychowania fizycznego i innych przedmiotów. Na Litwie raporty końcoworoczne dotyczą wychowania fizycznego tylko w szkołach podstawowych, a w Estonii i na Cyprze tylko w gimnazjach. W niektórych krajach, na przykład we Francji, Finlandii i Islandii, ocena końcowa z wychowania fizycznego nie jest przedstawiona w raporcie końcoworocznym, lecz na świadectwie wystawianym na koniec nauki w gimnazjum

Rzadko występują ogólnokrajowe testy z wychowania fizycznego. W Słowenii wychowanie fizyczne było przedmiotem egzaminu ogólnokrajowego na koniec gimnazjum w 2009 r.

ROZDZIAŁ 5: NAUCZYCIELE

Nauczyciele odgrywają kluczową rolę polegającą na przełożeniu celów polityki państwa w zakresie edukacji fizycznej i sportowej na praktykę szkolną. W Rozdziale 2 przedstawiono różne formy aktywności fizycznej wyszczególnione w podstawach programowych. W Rozdziale 4 opisano metody oceny osiągnięć uczniów z wychowania fizycznego. Natomiast od nauczycieli przedmiotu oczekuje się, że nie tylko będą umieli uprawiać i organizować sporty i aktywność fizyczną, lecz również będą posiadać umiejętności wymagane do promowania zdrowego trybu życia, zwiększania motywacji młodych ludzi do aktywności fizycznej oraz zachęcania ich do uprawiania różnych dyscyplin sportowych. Aby to osiągnąć, nauczyciele muszą uzyskać odpowiednie wykształcenie, a następnie dbać o ustawiczne doskonalenie zawodowe, o czym traktuje niniejszy rozdział.

W pierwszej części rozdziału przedstawiono analizę tego, czy to nauczyciele przedmiotów zintegrowanych czy nauczyciele przedmiotu nauczają wychowania fizycznego w szkołach podstawowych i średnich 1. stopnia. W drugiej części skoncentrowano się na kwalifikacjach nauczycieli przedmiotu. W trzeciej części omówiono możliwości doskonalenia zawodowego nauczycieli wychowania fizycznego. Cele, treści i organizatorzy doskonalenia zawodowego również zostali poddani analizie.

5.1. Zakres specjalizacji nauczycieli

To, czy wychowania fizycznego uczą nauczyciele zintegrowanych przedmiotów, czy nauczyciele przedmiotu w dużej mierze zależy od poziomu kształcenia. W szkołach podstawowych obserwuje się przynajmniej trzy możliwości: wychowania fizycznego uczy nauczyciel przedmiotów zintegrowanych, nauczyciel przedmiotu lub obaj, w zależności od poziomu autonomii szkoły i dostępnych zasobów kadrowych. W gimnazjach wychowania fizycznego uczą raczej nauczyciele przedmiotu (patrz Rysunek 5.1).

W wielu krajach tylko nauczyciele przedmiotu, którzy posiadają odpowiednie wykształcenie są uprawnieni do nauczania w szkołach podstawowych. Tak jest w Belgii (Wspólnoty francuska i flamandzka), Bułgarii, Grecji, Hiszpanii, na Łotwie, w Polsce (w klasach 4-6), Portugalii (klasy 5 i 6), Rumunii i Turcji.

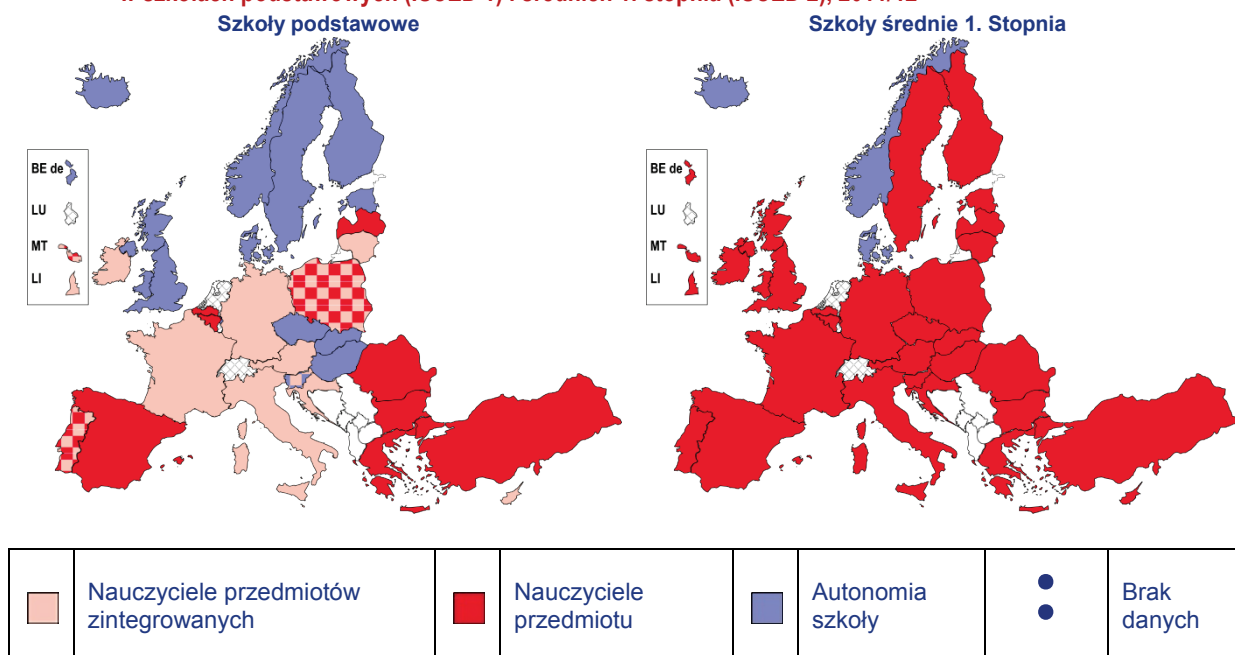
W kilku innych krajach wychowania fizycznego uczą nauczyciele zintegrowanych przedmiotów, którzy posiadają formalne przygotowanie do nauczania wszystkich (lub prawie wszystkich) przedmiotów uwzględnionych w programie nauczania, w tym WF-u. Na przykład tak jest w Niemczech, Irlandii, Francji, Włoszech, Polsce (w klasach 1-3), Portugalii (w klasach 1-4) i Słowenii (w klasach 1-3). W krajach, w których nauczyciele zintegrowanych przedmiotów uczą wychowania fizycznego w szkołach podstawowych, są oni często wspomagani przez trenera sportowego lub doradcę zatrudnionego przez szkołę (np. w Niemczech, we Francji i Irlandii) lub przez nauczyciela przedmiotu, jak ma to miejsce w Słowenii. Na Malcie nauczyciele przedmiotów zintegrowanych i wychowania fizycznego dzielą się obowiązkami, i ten drugi prowadzi jedną lekcję w tygodniu, a pierwszy prowadzi pozostałe zajęcia. Również trenerzy z zewnątrz prowadzą zajęcia uczęszczane przez uczniów szkół podstawowych.

W kilku krajach instytucje mogą same decydować, czy w szkołach podstawowych wychowania fizycznego uczą nauczyciele zintegrowanych przedmiotów, posiadający odpowiednie kwalifikacje, czy nauczyciele przedmiotu. Takie decyzje w dużej mierze uzależnione są od dostępności zasobów kadrowych w danej szkole. Na przykład w Belgii (Wspólnota niemieckojęzyczna) i Wielkiej Brytanii (Szkocja), nauczyciele zintegrowanych przedmiotów posiadają wystarczające kwalifikacje formalne do nauczania wychowania fizycznego, lecz nauczyciele przedmiotu również mogą być zatrudniani. W obu regionach nauczyciele przedmiotu stanowią około 50%. W innych krajach, gdzie szkolnictwo podstawowe i średnie 1. stopnia zorganizowane jest w ramach tzw. jednolitej struktury, nauczyciele przedmiotu mogą prowadzić zajęcia z WF-u na obu poziomach w obrębie jednej placówki. Taka sytuacja ma miejsce w Czechach, Danii, Estonii, na Węgrzech, w Słowenii (klasy 4-6), Słowacji, Finlandii, Szwecji, Islandii i Norwegii.

W kilku krajach, w których nauczyciele przedmiotu zazwyczaj uczą wychowania fizycznego w szkołach podstawowych, nauczyciele zintegrowanych przedmiotów, w wyjątkowych przypadkach, takich jak brak nauczycieli przedmiotu, mogą również uczyć WF-u. Tak jest w Belgii (Wspólnota francuska), Grecji i Rumunii. W Rumunii, gdzie takie braki w odniesieniu do nauczycieli przedmiotu są często spotykane w szkołach wiejskich, nauczyciele zintegrowanych przedmiotów uczący wychowania fizycznego w szkołach podstawowych stanowią nawet 15%.

Nauczyciele uczący wychowania fizycznego w szkołach średnich 1. stopnia to najczęściej nauczyciele przedmiotu. Jedynie w Danii, Islandii i Norwegii szkoły na tym poziomie kształcenia mają dowolność przy zatrudnianiu nauczycieli (mogą to być nauczyciele zintegrowanych przedmiotów lub nauczyciele przedmiotu). W czterech krajach występuje sytuacja niespotykana gdzie indziej. W Bułgarii i na Węgrzech, w klasach 5 i 6 nauczyciele zintegrowanych przedmiotów mogą uczyć wychowania fizycznego tylko wtedy, jeżeli posiadają dodatkowe kwalifikacje, które uprawniają ich do tego. W Bułgarii nie jest to zjawisko zbyt częste, jako że nauczyciele zintegrowanych przedmiotów uczący wychowania fizycznego w gimnazjach stanowią ok. 20%. W Czechach, jeżeli brak jest nauczycieli przedmiotu, nauczyciele specjalizujący się w innych przedmiotach mogą uczyć WF-u w gimnazjum, jednak tylko w wyjątkowych przypadkach i przez określony czas. W Irlandii ogólne zalecenie jest takie, że to nauczyciele przedmiotu uczą wychowania fizycznego, jednak w praktyce nauczyciele zintegrowanych przedmiotów, którzy interesują się wychowaniem fizycznym lub posiadają uprawnienia trenerskie są zatrudniani w gimnazjach i szacunki pokazują, że stanowią oni 30% nauczycieli wychowania fizycznego.

Rysunek 5.1: Zalecenia dot. kwalifikacji wymaganych od nauczycieli wychowania fizycznego w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

Nauczyciel przedmiotów zintegrowanych: Nauczyciel, który posiada kwalifikacje do nauczania wszystkich (lub prawie wszystkich) przedmiotów uwzględnionych w programie nauczania, w tym wychowania fizycznego. Tacy nauczyciele uczą wychowania fizycznego bez względu na to, czy zostali przeszkoleni w tym zakresie, czy też nie.

Nauczyciel przedmiotu: Nauczyciel, który posiada kwalifikacje do nauczania jednego lub dwóch przedmiotów. W przypadku nauczycieli wychowania fizycznego, jest to tylko wychowanie fizyczne lub wychowanie fizyczne plus jeszcze jeden przedmiot.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Estonia: Nauczyciele przedmiotów zintegrowanych posiadają kwalifikacje do nauczania wychowania fizycznego w klasach 1-4 szkoły podstawowej.

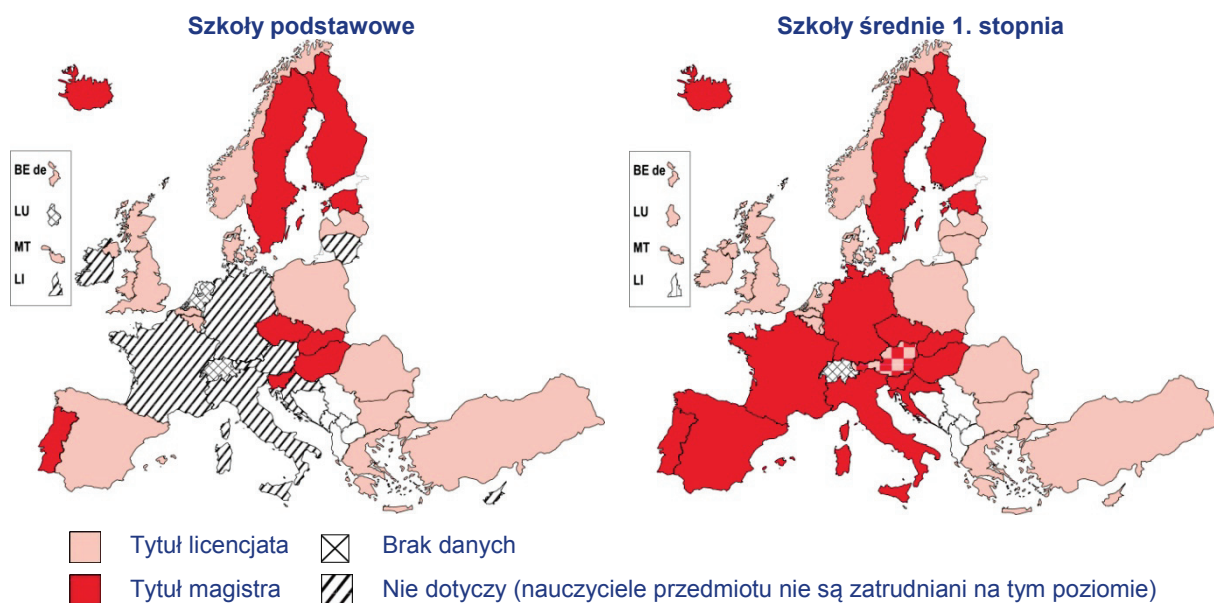
Finlandia: Nauczyciele przedmiotów zintegrowanych posiadają kwalifikacje do nauczania wychowania fizycznego w klasach 1-6 szkoły podstawowej.

5.2. Kształcenie i kwalifikacje nauczycieli przedmiotu

W większości krajów, w których nauczyciele przedmiotu uczą wychowania fizycznego w szkołach podstawowych, minimalne kwalifikacje to posiadanie tytułu licencjata. W przypadku nauczycieli pracujących w gimnazjach, w niemal połowie krajów kształcenie nauczycieli kończy się uzyskaniem tytułu licencjata. W 15 krajach nauczyciele przedmiotu uczący wychowania fizycznego w gimnazjach muszą posiadać tytuł magistra (patrz Rysunek 5.2). W większości krajów wymagany jest tytuł magistra w zakresie wychowania fizycznego i sportu. W Szwecji i Islandii specjalizacja może również obejmować naukę o zdrowiu.

Rysunek 5.2: Wymagany poziom wykształcenia nauczycieli przedmiotu uczących wychowania fizycznego w szkołach podstawowych (ISCED 1) i średnich 1. stopnia (ISCED 2), 2011/12

Źródło: Eurydice.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Austria: Wymagane kwalifikacje, jakie muszą posiadać nauczyciele wychowania fizycznego pracujący w *Hauptschule* to tytuł licencjata. Nauczyciele pracujący w *Allgemeinbildende Höhere Schule* (AHS) muszą posiadać tytuł magistra.

Liechtenstein: Nauczyciele kształcą się za granicą.

5.3. Doskonalenie zawodowe nauczycieli

Kraje europejskie systematycznie zapewniają nauczycielom możliwości doskonalenia zawodowego. W niektórych z nich doskonalenie zawodowe (DZ) jest obowiązkowe dla nauczycieli pracujących w szkołach podstawowych i średnich 1. stopnia, w tym dla nauczycieli wychowania fizycznego.

W większości przypadków, kraje wprowadziły strategie ogólne, które obejmują programy lub kursy DZ nauczycieli. W kilku krajach dla nauczycieli przedmiotu, a także dla nauczycieli przedmiotów zintegrowanych, którzy chcieliby podnieść swoje umiejętności, dostępne są różne formy DZ w zakresie wychowania fizycznego. Kursy takie w poszczególnych krajach różnią się pod względem czasu trwania, celów i treści. Różni je także sposób organizacji i instytucja za tę organizację odpowiedzialna. W niektórych krajach usługi te są zdecentralizowane i brak jest informacji na ich temat.

W kilku krajach dostępne są kursy DZ skierowane specjalnie do nauczycieli wychowania fizycznego. Ich celem jest podniesienie jakości procesów nauczania i uczenia się, aktualizacja umiejętności nauczycieli oraz zapoznanie ich z nowymi metodami i trendami w nauczaniu wychowania fizycznego

w szkołach. Program takich kursów obejmuje również strategie motywowania uczniów do angażowania się w aktywność sportową.

Na Cyprze i w Turcji regularne uczestnictwo w formach doskonalenia zawodowego jest obowiązkowe dla nauczycieli wychowania fizycznego. Na Cyprze krajowe seminaria i kursy DZN organizowane są dwa razy do roku. Ponadto nauczyciele uczestniczą co roku w dwudniowym programie DZ organizowanym w przerwie międzysemestralnej. W Turcji kursy DZN są organizowane na początku każdego semestru.

W krajach europejskich DZN w zakresie wychowania fizycznego w szkołach obejmuje wiele zagadnień, w tym różne formy aktywności fizycznej, metodykę nauczania i instrukcje dot. bezpieczeństwa. Poniżej przedstawiono przykłady kursów DZN:

- 'Ruch, poza, taniec w szkołach podstawowych', Belgia (Wspólnota niemieckojęzyczna);
- 'Gimnastyka w szkołach średnich,' Belgia (Wspólnota niemieckojęzyczna);
- 'Kursy dla instruktorów narciarstwa zjazdowego', Czechy i Słowacja;
- 'Wprowadzenie do metod oceny postępów w wychowaniu fizycznym', Liechtenstein;
- 'Rozwijanie koordynacji u uczniów szkół podstawowych', Słowacja;
- 'Przeszkolenie w zakresie korzystania z nowego sprzętu i jego bezpiecznego używania, na przykład podczas wspinaczki na ściankach', Liechtenstein;
- 'Zapobieganie wypadkom w procesie kształcenia w ramach wychowania fizycznego i sportu', Słowacja.

Krajowe programy DZN w niektórych krajach powiązane są również z wdrażaniem nowych programów nauczania i wprowadzaniem nowych podstaw programowych. Takie programy mają na celu wspieranie nauczycieli w określonych zadaniach związanych z takimi zmianami i są realizowane w Estonii, na Cyprze i Malcie od roku szkolnego 2011/12.

W Estonii nowy program nauczania w szkołach podstawowych i gimnazjach jest stopniowo wprowadzany od roku szkolnego 2011/12. W związku z tym, organizowane są kursy DZ dla wszystkich nauczycieli. Estońskie Stowarzyszenie Wychowania Fizycznego przygotowało specjalne kursy dla nauczycieli wychowania fizycznego

Na **Cyprze** nowy program wychowania fizycznego w szkołach podstawowych jest wprowadzany od roku szkolnego 2011/12. W związku z tym, inspektorzy i doradcy w zakresie wychowania fizycznego odwiedzają szkoły i zapewniają wsparcie nauczycielom. Jednocześnie materiały pomocnicze zostały opracowane i zamieszczone na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji i Kultury.

Na **Litwie** ogólny program na rzecz edukacji zdrowotnej został zatwierdzony w 2012 r. Wdrażanie tego programu obejmuje podnoszenie kwalifikacji przez nauczycieli wychowania fizycznego.

Na **Malcie** nowy program wychowania fizycznego w gimnazjach jest stopniowo wprowadzany od roku szkolnego 2011/12. W związku z tym, nauczyciele wychowania fizycznego uczęszczają na 24-godzinne kursy DZ.

Możliwa jest analiza potrzeb nauczycieli wychowania fizycznego w zakresie DZ zarówno na poziomie krajowym, jak regionalnym i lokalnym (Litwa), a także na poziomie szkół (Niemcy, Malta, Słowacja, Szwecja, Wielka Brytania (Anglia, Walia i Irlandia Północna) i Liechtenstein). Kursy i programy mogą być projektowane wg określonych potrzeb i okoliczności, na przykład na podstawie planu rozwoju zawodowego personelu, standardowych wymogów powiązanych z kwalifikacjami nauczycieli lub potrzebami określonych nauczycieli. W niektórych landach w Niemczech kursy DZ prowadzone są przez doradców w zakresie wychowania fizycznego, zatrudnianych przez szkoły w celu szkolenia nauczycieli. Na Malcie wszyscy nauczyciele przedmiotu uczyący wychowania fizycznego uczestniczą w 90-minutowych zajęciach DZ organizowanych w szkołach raz w tygodniu. Z kolei nauczyciele

przedmiotu mają obowiązek dzielić się zdobytą wiedzą z nauczycielami zintegrowanych przedmiotów uczących wychowania fizycznego.

Programy i projekty na dużą skalę realizowane w niektórych krajach (patrz Rozdział 1) mają na celu podniesienie jakości wychowania fizycznego i zwiększenie wiedzy i umiejętności nauczycieli w tym zakresie. Obejmują one wymiany nauczycieli (Czechy), kursy nt. sportu i wychowania fizycznego w szkole (Irlandia) lub doradztwo i standardy DZN (Wielka Brytania(Walia)).

W **Czechach** Wydział Wychowania Fizycznego Uniwersytetu Palackiego w Olomuńcu oraz Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu Uniwersytetu Karola w Pradze organizują regularne spotkania dla nauczycieli wychowania fizycznego pracujących w szkołach podstawowych i gimnazjach. Szkolenia dla około 300 osób organizowane są w różnych miastach, a ich program obejmuje nowe trendy w sportach oraz teorię i praktykę wychowania fizycznego.

Od 2010 r. w **Irlandii** wsparcie dla nauczycieli wychowania fizycznego w szkołach podstawowych i średnich 1. stopnia zapewniane jest w ramach programu krajowego. Professional Development Service for Teachers (PDST) tworzy krajową sieć klastrow nauczycieli ukierunkowaną na DZN. Klastry te mają działać jako środowiska kształcące dla nauczycieli wychowania fizycznego. Ponadto organizowane są kursy dla nauczycieli szkół podstawowych, poświęcone związkowi między zajęciami wychowania fizycznego a poziomem umiejętności czytania/pisania/liczenia. Dla nauczycieli pracujących w gimnazjach organizowane są kursy nt. TIK w wychowaniu fizycznym, zagadnień związanych z kulturą fizyczną i pedagogiką, np. 'angażowanie niechętnego uczestnika zajęć'.

W **Słowenii** realizowany jest projekt pt. 'szkolenie profesjonalistów w dziedzinie sportu w latach 2011-14' wspierany przez Europejski Fundusz Społeczny. Celem projektu jest promowanie zatrudnienia i zapewnienie, że kadra sportowa jest bardziej mobilna i korzysta z DZ. Organizowane są wysokiej jakości kursy DZ i inne programy, po ukończeniu których uczestnicy uzyskują licencje w dziedzinach takich, jak turystyka sportowa, pozalekcyjne zajęcia wychowania fizycznego dla dzieci i młodzieży, sport dla osób niepełnosprawnych, zawody sportowe, czy zarządzanie infrastrukturą sportową itd.

W **Wielkiej Brytanii (Walia)** w 2001 r. grupa robocza ds. wychowania fizycznego i szkół wydała zalecenie w sprawie określenia obszarów priorytetowych doskonalenia zawodowego nauczycieli wychowania fizycznego oraz środków, jakie należy przedsięwziąć w celu zniwelowania różnic w jakości świadczonych usług. Od tego czasu opracowano wiele kursów i wysokiej jakości materiałów dydaktycznych. Ponadto dokument zatytułowany 'Doskonalenie zawodowe i kodeks postępowania nauczycieli wychowania fizycznego' został opracowany w celu określenia oczekiwań nauczycieli i instruktorów wychowania fizycznego w odniesieniu do możliwości DZ. Dokument określa standardy DZ i zapewnia świadczenie wysokiej jakości usług w całej Walii. Kodeks stanowi element projektu 'wychowanie fizyczne i sport w szkole' (patrz Załącznik 1) finansowanego przez rząd walijski. DZ stanowi kluczowy element tego projektu.

W niektórych krajach, w tym na Łotwie (patrz podrozdział 2.2), Litwie, w Szwecji, Słowenii (patrz podrozdział 2.2), Wielkiej Brytanii (Szkocja) i Norwegii, opracowano strategie obejmujące działania w zakresie DZ w dziedzinie wychowania fizycznego, które są skierowane nie tylko do nauczycieli przedmiotu, lecz również do nauczycieli przedmiotów zintegrowanych i nauczycieli innych przedmiotów, którzy chcą zwiększyć swoją wiedzę i umiejętności w tym zakresie. Takie kursy DZ mają ogromne znaczenie, ponieważ pomagają przyjąć podejście międzyprzedmiotowe do wychowania fizycznego i uwzględnić aktywność fizyczną w ramach innych codziennie realizowanych zajęć szkolnych.

W **Szwecji** program 'zachęta dla nauczycieli' ma na celu zapewnienie możliwości DZ nauczycielom, którzy nie posiadają formalnych kwalifikacji do nauczania przedmiotów, których uczą w ramach swoich obowiązków zawodowych. W odniesieniu do wychowania fizycznego inicjatywa ta uwzględnia wiele kursów skierowanych do nauczycieli przedmiotów zintegrowanych odpowiedzialnych za nauczanie wychowania fizycznego w szkołach podstawowych.

W **Norwegii** krajowa strategia pt. 'kompetencje na rzecz jakości' ma na celu zachęcenie nauczycieli do rozwijania umiejętności pedagogicznych w wielu dyscyplinach, w tym w zakresie wychowania fizycznego. Program doskonalenia zawodowego 'WF 1' skierowany jest do nauczycieli, którzy nie posiadają kwalifikacji w zakresie wychowania fizycznego i którzy mogą zdobyć wiedzę nt. celów, treści, organizacji i oceniania w ramach przedmiotu. Ponadto nauczyciele uczą się postrzegać aktywność fizyczną jako element codziennego życia szkoły i podejścia do wychowania fizycznego z interdyscyplinarnej perspektywy. Program 'WF 2' skierowany jest do nauczycieli, którzy posiadają kwalifikacje w zakresie wychowania fizycznego i stanowi rozwinięcie programu 'WF 1'. Koszty programu pokrywa rząd, władze gminne i uczestniczący w nim nauczyciele.

Profil organizatorów kursów i programów DZ dla nauczycieli wychowania fizycznego jest zróżnicowany. W wielu krajach ich organizacją zajmują się głównie instytucje szkolnictwa wyższego (Bułgaria, Czechy, Austria, Finlandia i Słowenia). W Czechach i Rumunii kursy organizują ośrodki i centra doskonalenia zawodowego nauczycieli. W Portugalii, Słowenii i Belgii (Wspólnota flamandzka), organizacją kursów DZ zajmują się stowarzyszenia nauczycieli wychowania fizycznego, a w przypadku Belgii organizatorami kursów są również sieci szkół.

Niektórzy z organizatorów publikują materiały pomocnicze dla nauczycieli wychowania fizycznego. Na przykład stowarzyszenie nauczycieli wychowania fizycznego w Portugalii opracowuje materiały edukacyjne promujące zainteresowanie aspektami naukowymi i edukacyjnymi wychowania fizycznego. W Niemczech i na Malcie kursy DZ organizowane są w szkołach, a jak już wcześniej wspomniano, w niektórych landach organizują je doradcy i nauczyciele wychowania fizycznego.

ROZDZIAŁ 6: POZALEKCYJNE FORMY AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ I SPORTOWEJ

Poza ustanowieniem wychowania fizycznego obowiązkowym przedmiotem w programie zajęć szkolnych, kraje europejskie na wiele sposobów starają się zachęcić młodych ludzi do pozalekcyjnej aktywności fizycznej. Młodzieży zapewnia się możliwości postrzegania sportu i aktywności fizycznej jako atrakcyjnych i dostępnych form spędzania wolnego czasu, tak by zwiększyć jej motywację do ich uprawiania. Mówiąc tutaj o pozalekcyjnych formach aktywności, mamy na myśli zajęcia organizowane dla młodzieży w wieku szkolnym poza czasem przeznaczonym na obowiązkowe zajęcia szkolne (patrz Rozdział 2).

Pozalekcyjne formy aktywności są tak samo ukierunkowane jak lekcje wychowania fizycznego w szkołach. W porównaniu z zajęciami obowiązkowymi, ich głównym zadaniem jest poszerzenie lub uzupełnienie form aktywności przewidzianych w programie nauczania.

Takie formy aktywności zazwyczaj rozwijają umiejętności działania w zespole, komunikacji, współpracy, a także związki szkoły ze społecznością lokalną. Są one również postrzegane jako rozwiązanie problemów przemocy i nękania w szkole, a w bardziej ogólnym zakresie wspierają wartości uniwersalne, takie jak równość i pokój.

W pierwszej części niniejszego rozdziału przedstawiono sposoby organizacji pozalekcyjnych form aktywności fizycznej oraz zaangażowane w nie instytucje. W drugiej części omówiono główne grupy docelowe i typy oferowanych zajęć.

6.1. Zaangażowane władze publiczne i organizacje

We wszystkich krajach biorących udział w badaniu zapewniane są pozalekcyjne formy aktywności fizycznej. Działania te są organizowane i wspierane z inicjatywy władz krajowych, regionalnych i lokalnych lub samych szkół. W niektórych krajach wprowadzono ramy prawne regulujące ogólne struktury świadczenia takich usług.

W **Bułgarii** ministerstwo co roku opracowuje krajowy kalendarz zajęć sportowych, przedstawiający informacje nt. wszystkich typów zajęć pozalekcyjnych planowanych na dany rok.

Na **Cyprze** prowadzenie pozalekcyjnych form aktywności fizycznej w szkołach jest uregulowane prawnie.

W **Portugalii** prawo przewiduje program zajęć uzupełniających program nauczania w szkole podstawowej (klasy 1-4), który uwzględnia pozalekcyjne formy aktywności fizycznej, uzupełniające obowiązkowe zajęcia z wychowania fizycznego.

Zgodnie z prawem w **Słowenii**, w podstawie programowej wychowania fizycznego, określono, że poza zajęciami uwzględnionymi w programie nauczania szkoły podstawowe i gimnazjalne zobowiązane są zapewniać pozalekcyjne formy aktywności fizycznej oraz dodatkowe zajęcia sportowe.

W kilku krajach ministerstwa zawierają umowy z innymi władzami publicznymi na różnym szczeblu i zapewniają finansowanie zajęć pozalekcyjnych. Bardzo często władze te inicjują, organizują lub wspierają finansowo regionalne i lokalne zawody i wydarzenia sportowe.

Inicjatywa pt. *Deporte en edad escolar* ('sport uczniowski') realizowana w **Hiszpanii** jest zarządzana przez Wysoką Radę ds. Sportu we współpracy z Autonomicznymi Wspólnotami i ma na celu promowanie zajęć pozalekcyjnych w szkołach, klubach, stowarzyszeniach i innych organizacjach. Inicjatywa, w ramach której organizowane są zawody ogólnokrajowe, przyznawane są

nagrody i stypendia sportowe, ma na celu promowanie aktywności fizycznej i sportu w szkołach i skierowana jest do sportowców w wieku szkolnym.

We **Francji** uprawianie narciarstwa w regionie alpejskim lub uprawianie żeglarstwa w regionie atlantyckim jest utrudnione lub niemożliwe w ramach zajęć wychowania fizycznego w roku szkolnym. Dlatego nauczyciele często organizują kilkudniowe zajęcia, które są wspierane finansowo przez dany region. Zapewniane są różne formy wsparcia obejmujące sprzęt, transport, zakwaterowanie itd.

W **Austrii** Ministerstwo Edukacji zawarło umowę z Ministerstwem Sportu, na mocy której wspierane są zawody w około 30 dyscyplinach sportowych organizowane na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Szkoły na **Słowacji** mogą tworzyć sportowe kółka zainteresowań. Uczniowie szkół otrzymują vouchery edukacyjne od ministerstwa, które można wykorzystać do celów wspierania aktywności fizycznej.

W **Wielkiej Brytanii (Szkocja)** rząd szkocki inwestuje w program pt. 'Aktywne Szkoły' realizowany przez Sportsotland, krajową agencję ds. sportu, we współpracy z władzami lokalnymi. Celem programu jest zwiększenie dla dzieci możliwości angażowania się w aktywność fizyczną i sport, oraz rozwijanie związków pomiędzy szkołami, klubami sportowymi i lokalną społecznością sportową.

W **Chorwacji**, Chorwackie Stowarzyszenie na rzecz Sportu w Szkołach, które jest krajowym organem ds. promocji i organizacji różnych form zajęć sportowych w szkołach, zostało ustanowione na mocy ustawy. Stowarzyszenie organizuje coroczne mistrzostwa krajowe, które są poprzedzone zawodami na poziomie lokalnym i regionalnym, organizowanymi przez szkolne kluby sportowe i regionalne stowarzyszenia sportowe, które jako jednostki niższego szczebla są finansowane przez władze lokalne i regionalne.

Poza władzami publicznymi, wielu innych interesariuszy w dziedzinie sportu, takich jak komitety olimpijskie, federacje sportowe, stowarzyszenia i fundacje, inicjują i przyczyniają się do realizacji zajęć pozalekcyjnych. Często też współpracują ze szkołami przy ich organizacji i realizacji.

Na **Łotwie** zajęcia pozalekcyjne są organizowane we współpracy z organami takimi, jak Łotewska Federacja Sportów Szkolnych i władze lokalne.

Na **Malcie** Rada ds. Sportu organizuje zajęcia pozalekcyjne w godzinach i poza godzinami zajęć szkolnych. Rada współpracuje z klubami sportowymi w celu promowania wysokiej jakości zajęć dla uczniów wszystkich szkół. Federacje sportowe organizują zajęcia dla młodych sportowców popołudniami i w weekendy.

Szkolne zawody sportowe organizowane w **Słowenii** skupiają uczniów, nauczycieli, rodziców i szkoły, a także osoby odpowiedzialne za sport na szczeblu lokalnym oraz stowarzyszenia i organizacje sportowe.

Poza różnymi inicjatywami ogólnymi, szkoły często proponują, organizują i finansują zajęcia pozalekcyjne, w czym pomagają im sami uczniowie, rodzice i wolontariusze. Organizacja pozalekcyjnych zajęć sportowych może stanowić na przykład element projektów edukacyjnych i planów pracy nauczycieli lub szkół. Takie projekty mogą bardziej skutecznie uwzględniać indywidualne potrzeby i zainteresowania uczniów, oraz odzwierciedlać warunki geograficzne, finansowe i inne, w jakich działają szkoły. W wielu krajach w tym celu tworzone są szkolne kluby sportowe. Odgrywają one ważną rolę w organizacji pozalekcyjnych zajęć sportowych w szkołach i oferują możliwości uprawiania wielu dyscyplin, które są dostosowane do możliwości finansowych i technicznych, kadrowych i materialnych, oraz zainteresowań i możliwości samych uczniów.

Stowarzyszenie Szkolnych Klubów Sportowych w **Czechach** organizuje dodatkowe zajęcia wychowania fizycznego w szkołach, a także zawody sportowe na szczeblach od międzyszkolnego do krajowego. Stowarzyszenie umożliwia najlepszym uczniom uczestnictwo w zawodach międzynarodowych.

W **Estonii** co roku, od 1981 r., organizowane są dwudniowe zawody gimnastyczne w niemieckojęzycznym gimnazjum w Tallinie. Wszyscy uczniowie klas 2-4 występują drużynowo, a uczniowie klas 5-12 uczestniczą indywidualnie lub zespołowo. Zawodnicy wybierani są przez samych uczniów, a sędziami są rodzice lub byli uczniowie. Zawody są transmitowane przez krajową telewizję.

Na **Węgrzech** szkoły, w których cykl kształcenia trwa przynajmniej cztery lata, zobowiązane są prowadzić szkolne kluby sportowe.

6.2. Główne grupy docelowe

Zajęcia pozalekcyjne skierowane są na ogół do wszystkich uczniów. Jednak niektóre z nich dostosowane są do potrzeb określonych grup uczniów, dzięki czemu uczniowie z tych grup mają możliwość uprawiać aktywność fizyczną w szkołach ogólnodostępnych.

Dzieci niepełnosprawne lub ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Podczas gdy wszystkie kraje koncentrują się na zapewnieniu zajęć wychowania fizycznego dla wszystkich uczniów, niektóre z nich kierują swoją uwagę na określone grupy i opracowują aktywność fizyczną lub całe programy przeznaczone tylko dla nich. Jedną z takich grup są uczniowie niepełnosprawni i ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W kilku krajach realizowane są programy sportowe, które koncentrują się na potrzebach takich dzieci i mają celu lepsze zrozumienie ich potrzeb, oraz zapewnienie im pełnej akceptacji w społeczeństwie.

W Belgii (Wspólnota flamandzka), Flamandzka Fundacja na rzecz Sportów Szkolnych oferuje wiele form zajęć pozalekcyjnych (takich jak dodatkowe treningi w środy popołudniami, zawody i imprezy sportowe), w tym zajęcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

W Grecji realizowane są programy wspierające aktywne uczestnictwo dzieci ze specjalnymi potrzebami w imprezach sportowych. Programy te mają na celu zmianę w postrzeganiu niepełnosprawności w społeczeństwie i wspieranie różnorodności.

W Hiszpanii wdrożono program zorganizowanych zajęć sportowych, podczas realizacji których szczególną uwagę zwraca się na różnorodność i integrację dzieci, bez względu na trudności, jakich doświadczają. Program ma również na celu integrację dziewcząt, imigrantów i dzieci niepełnosprawnych.

Utalentowani młodzi sportowcy

Drugą grupą docelową, dla której opracowano specjalne programy są młodzi utalentowani sportowcy, którzy chcieliby zrobić karierę sportową i chcieliby poświęcić więcej czasu na ulubione formy aktywności fizycznej, przy jednoczesnym niezaniechaniu obowiązków szkolnych, czyli tych, którzy chcą pogodzić trening sportowy z nauką w szkole. Ogólnie, wyjątkowo utalentowani młodzi sportowcy mogą uczęszczać do szkół sportowych. Jednak szkoły ogólnodostępne mogą dostosować swój program nauczania i plan zajęć tak, aby zwiększyć możliwości rozwoju kariery sportowej utalentowanych uczniów podczas zajęć szkolnych.

Kilka krajów podkreśla szczególne rozwiązania opracowane w taki sposób, aby umożliwić utalentowanym młodym sportowcom uprawianie sportu na bardziej zaawansowanym poziomie w zwykłych szkołach.

W Danii szkoły mogą ubiegać się o profil instytucji wspierających sporty. Takie 'szkoły profilowane' oferują uczniom dwa razy w tygodniu cztery dodatkowe godziny treningu w ramach zajęć szkolnych. Profil otrzymują we współpracy z Team Dania.

W Liechtensteinie projekt pt. 'Sports School Liechtenstein' jest realizowany w ogólnodostępnej średniej szkole w Schaan (poziom ISCED 2 i 3). Szkoła zapewnia specjalne warunki uczniom próbującym swych sił jako sportowcy poprzez dostosowanie programu zajęć szkolnych, w ramach którego uczniowie dwa razy dziennie uczestniczą w regularnych treningach pod okiem trenera z klubu.

W niektórych krajach zapewniane są specjalne warunki utalentowanym młodym sportowcom przy współpracy rodziców, szkoły i władz publicznych, dzięki którym mogą oni pogodzić obowiązki szkolne z treningami sportowymi i uczestnictwem w zawodach.

W Belgii (Wspólnota francuska) opracowywana jest lista form aktywności sportowej i kohort wiekowych, a specjalna komisja sporządza listę młodych ludzi uznawanych za wybitnych sportowców. Rząd zatwierdza listę przedstawioną przez komisję i przynajmniej dwa razy do roku określa czas jej obowiązywania (maksymalny okres to dwa lata).

Zgodnie z prawem obowiązującym w **Słowenii**, uczniowie, którzy są sportowcami mogą uzyskać specjalny status. Szkoła i rodzice podpisują umowę, w której określają odstępstwa od standardowego obowiązku szkolnego (w tym zasady oceny i obecności itd.). Szkoły podstawowe (poziom ISCED 1 i 2) muszą przyjąć regulaminy określające procedury mające na celu uzyskanie specjalnego statusu.

6.3. Główne typy zajęć

Różne typy zajęć pozalekcyjnych dla uczniów mogą zostać podzielone na trzy główne kategorie:

- Zawody sportowe i inne imprezy;
- Działania prozdrowotne;
- Działania typu 'aktywna szkoła'.

Zawody sportowe i inne imprezy

Imprezy sportowe uwzględniające różne dyscypliny są często organizowane przez szkoły i inne instytucje sportowe. Są to zazwyczaj olimpiady lub dni olimpijskie, festiwale sportowe lub mistrzostwa. Grecja podkreśla odejście od współzawodnictwa na rzecz uczestnictwa w mistrzostwach szkolnych.

W tego typu imprezach uczestniczą zazwyczaj wszyscy uczniowie, poczynając od uczniów klas pierwszych. Często uczniowie biorą udział w zawodach szkolnych, następnie przechodzą do rozgrywek na poziomie lokalnym i regionalnym, by dostać się do imprez na poziomie krajowym, a najlepsi biorą udział w zawodach międzynarodowych. Przygotowanie do takich zawodów często obejmuje wiele treningów i wymaga długoterminowej motywacji oraz prawdziwego zapału do aktywnego uprawiania sportu. Zawody mogą być finansowane ze źródeł publicznych, przez sponsorów prywatnych lub też możliwe są obie formy finansowania. Wolontariusze często uczestniczą w organizacji imprez sportowych. Zawody w niektórych krajach mają wieloletnią tradycję lub też uważane są za ważne wydarzenie na szczeblu krajowym lub międzynarodowym, i często obejmują ceremonie otwarcia i zamknięcia podobne do tych obserwowanych podczas olimpiad.

Duch olimpijski często stanowi źródło inspiracji dla tego typu imprez, zarówno dla uczestników, jak i organizatorów.

Na Cyprze organizowany jest program olimpijski, który ma inspirować uczestniczących w nim uczniów do uprawiania możliwie największej liczby dyscyplin sportowych oraz podkreślać pozytywny wpływ sportu i jego uprawiania przez całe życie. Olimpijski program edukacyjny promuje wartości i ideały olimpijskie.

W **Niemczech**, Niemiecka Fundacja na rzecz Sportu w Szkole i landy finansują program *Jugend trainiert für Olympia* (Młodzież trenuje do Olimpiady), w ramach którego zespoły szkolne współzawodniczą w 17 dyscyplinach olimpijskich na szczeblu lokalnym i regionalnym. Finały na szczeblu krajowym są finansowane przez rząd federalny. Jednym z głównych celów zawodów jest wspieranie sportu jako formy aktywności pozaszkolnej.

Kraje europejskie, które niedawno były gospodarzami Olimpiad (Grecja i Wielka Brytania) podjęły specjalne działania powiązane z letnimi igrzyskami olimpijskimi w 2004 i 2012 r.

Grecja zrealizowała program wizyt edukacyjnych do miejsc, w których organizowano zawody olimpijskie w 2004 r. Uczniowie mogli również uprawiać sporty na stadionach, gdzie odbywały się zawody olimpijskie.

W ramach przygotowań do Olimpiady w Londynie w 2012 r, **Wielka Brytania (Anglia)** zorganizowała igrzyska szkolne, aby zmotywować i zainspirować miliony młodych ludzi w całym kraju do współzawodnictwa sportowego. Igrzyska są kontynuowane od 2012 r.

Działania prozdrowotne

Niektóre programy i projekty skierowane na promocję i poprawę zdrowia są również opracowywane dla szkół i głównie (lecz nie tylko) obejmują pozalekcyjne formy aktywności. Niektóre z nich koncentrują się na określonych problemach, podczas gdy inne obejmują ogólne aspekty promocji zdrowia i formowania zdrowych nawyków w życiu codziennym.

Cypr wprowadził program obejmujący prozdrowotną aktywność fizyczną dzieci i młodzieży. Jego główne cele obejmują zwiększenie liczby młodzieży aktywnej fizycznie i łącznego czasu poświęconego na sport, zarówno w ramach zajęć szkolnych, jak poza nimi. Szczególny nacisk kładzie się na zwiększenie wydolności krążeniowo-oddechowej młodzieży w wieku 13-15 lat (poziom ISCED 2).

Głównym celem szkół na poziomie ISCED 1 uczestniczących w programie Pessoa w **Portugalii** jest promocja zdrowych nawyków żywieniowych oraz zwiększenie aktywności fizycznej w celu zapobiegania otyłości, z zastosowaniem specjalnej metodologii. Działania również obejmują program edukacyjny dla rodziców, który ma na celu promowanie zachowań prozdrowotnych w rodzinie.

Islandia realizuje projekt pt. 'Zdrowa Szkoła'. Każda osoba w szkole (w tym dzieci i nauczyciele) jest zaangażowana w opracowywanie programu promocji zdrowia, który obejmuje takie elementy, jak dieta i higiena jamy ustnej, ruch i bezpieczeństwo, promocja zdrowia psychicznego i ogólnie zdrowego trybu życia.

Działania typu 'aktywna szkoła'

Niektóre kraje mają na celu zwiększenie zaangażowania w aktywność fizyczną poza zajęciami wychowania fizycznego i uwzględnienie jej w codziennych zajęciach szkolnych. Pod tym względem aktywność fizyczna, choć nieuwzględniona w formalnym programie nauczania, stanowi integralną część dnia w szkole i może być realizowana w różnym czasie, na przykład podczas przerw, a nawet w drodze do szkoły.

Wiele szkół w **Danii** praktykuje 'poranny bieg' przed rozpoczęciem zajęć szkolnych. Ponadto opracowywana jest koncepcja pn. 'biegnij i czytaj'. Nauczyciele biegają z uczniami przez ok. 20 minut, a następnie wspólnie siadają i czytają przez taki sam czas. Ćwiczenie to ma na celu wzmocnienie koncentracji dzieci.

Na **Cyprze**, w ramach programu pilotażowego 'Aktywne przerwy', dzieci zachęcane są do aktywności fizycznej, która nie obejmuje współzawodnictwa. Głównym celem programu jest ograniczenie przemocy i nękania w szkole.

W **Austrii** program 'Die 4 besten 5' promuje wykonywanie pięciu ćwiczeń w tygodniu przez okres czterech tygodni. Ćwiczenia, które można wykonywać przed, podczas lub po lekcjach mają na celu zwiększenie koncentracji uczniów.

W **Finlandii**, w ramach programu pn. 'Fińskie szkoły w ruchu' koordynowane są istniejące i nowe modele działania skierowane na wprowadzenie aktywności fizycznej do życia szkolnego. Projekt ma na celu zwiększenie aktywności fizycznej podczas zajęć szkolnych.

Szkoły w **Słowenii** mogą organizować dłuższe przerwy poświęcone na aktywność fizyczną, podczas których uczniowie wychodzą z klas i uczestniczą w zajęciach sportowych na boisku lub w sali gimnastycznej.

ROZDZIAŁ 7: PLANOWANE REFORMY

Okolo jedna trzecia krajów europejskich biorących udział w badaniu jest zaangażowana w reformy lub debaty bezpośrednio powiązane ze sportem w społeczeństwie i wychowaniem fizycznym w szkołach. W niniejszym rozdziale omówiono reformy w następujących czterech dziedzinach:

- opracowywanie strategii krajowych i inicjatyw na dużą skalę;
- reformy programów nauczania;
- kształcenie i doskonalenie zawodowe nauczycieli (DZN);
- podnoszenie jakości sprzętu i infrastruktury sportowej w szkołach.

W niektórych krajach reformy mają charakter wszechstronny i obejmują wiele aspektów wychowania fizycznego. Na przykład na Węgrzech reformy dotyczą podstawy programowej, DZN oraz sprzętu i infrastruktury sportowej w szkołach. Finlandia planuje zwiększenie liczby godzin wychowania fizycznego oraz promowanie tej specjalizacji wśród kandydatów na nauczycieli. .

7.1. Nowe strategie krajowe i inicjatywy na dużą skalę

Wiele krajów obecnie opracowuje i wdraża nowe strategie w celu promowania sportu i wychowania fizycznego. W trzech z nich, w których realizacja strategii krajowych została niedawno zakończona (w 2010 r. w Słowenii, w 2012 r. na Łotwie i w Rumunii), władze centralne obecnie pracują nad ich kontynuacją oraz opracowaniem nowych polityk mających na celu promowanie wychowania fizycznego i aktywności fizycznej.

W **Danii** nowa strategia została wdrożona w 2012 r. Ma ona na celu poprawę wyników w nauce, rozwój umiejętności społecznych i osobistych, zwiększenie motywacji, promowanie włączenia społecznego oraz ograniczenie nękania i przedwczesnego kończenia nauki. Jednak treści będą nadal opracowywane i monitoring będzie kontynuowany przez cały okres realizacji w roku szkolnym 2013/14.

Na **Łotwie** nowe wytyczne w zakresie polityki sportowej na lata 2013-2020 będą koncentrować się na następujących zagadnieniach: sport dla dzieci i młodzieży, sport dla wszystkich, elitarne sporty, sport dla niepełnosprawnych, opieka medyczna i służba zdrowia, infrastruktura sportowa i finansowanie. Strategia określa również rolę państwa we wspieraniu młodych utalentowanych sportowców, w planowaniu i wykorzystywaniu wszystkich typów zasobów w sporcie, oraz promowaniu badań naukowych nt. sportu. Główne grupy docelowe to dzieci i młodzież, praktycy sportu, eksperci w dziedzinie sportu i sportowcy.

W 2013 r. **Austria** wdroży nową strategię promującą zdrowie i fitness we wszystkich typach szkół. Strategia będzie obejmować takie zagadnienia, jak zdrowie fizyczne i psychiczne uczniów, opieka medyczna w szkołach oraz rozwój infrastruktury sportowej. Jednym z głównych zagadnień będzie zwiększenie sprawności fizycznej dzieci i młodzieży dzięki uwzględnieniu aktywności fizycznej w codziennych zajęciach lekcyjnych, podniesienie jakości wychowania fizycznego i zacieśnienie współpracy z federacjami sportowymi.

Rumunia opublikowała nową strategię na rzecz organizacji i rozwoju systemu nauczania wychowania fizycznego i sportu na lata 2012–20. Główne cele strategii obejmują: podniesienie poziomu edukacji, zdrowia i socjalizacji obywateli dzięki ich zaangażowaniu w aktywność fizyczną i sport; podniesienie jakości wychowania fizycznego w szkołach poprzez zapewnienie odpowiedniej liczby godzin lekcji; oraz modernizacja kształcenia i szkolenia nauczycieli wychowania fizycznego.

Nowa inicjatywa podjęta na Cyprze koncentruje się na zachęcaniu uczniów szkół średnich do uczestnictwa w pozalekcyjnych formach aktywności sportowej:

Wyniki badań potwierdzają alarmującą sytuację zdrowotną uczniów na Cyprze, dlatego Ministerstwo Edukacji i Kultury, we współpracy z organizacją Cyprus Sports, planuje zwiększenie oferty popołudniowych zajęć obejmujących aktywność fizyczną dla uczniów szkół średnich. W 2014 r. kluby sportowe zostaną utworzone w dziesięciu szkołach pilotażowych w celu zachęcenia większej liczby uczniów do podejmowania aktywności fizycznej i poprawy stanu zdrowia.

7.2. Reformy programów nauczania

Wiele krajów podjęło się reform programów nauczania, które są bezpośrednio powiązane z różnymi aspektami wychowania fizycznego w szkole, takimi jak cele i treści nauczania przedmiotu, liczba godzin przedmiotu oraz ocena postępów uczniów. W niektórych krajach reformy zapewniają szkołom więcej autonomii w organizowaniu programów wychowania fizycznego.

Na przykład, zreformowane programy nauczania na Cyprze i w Wielkiej Brytanii (Anglia) określają bardziej szczegółowe cele, oczekiwania i przewidywane efekty uczenia się w zakresie wychowania fizycznego w szkołach.

Na **Cyprze** nowy program wychowania fizycznego w szkołach podstawowych był stopniowo wprowadzany i zaczął obowiązywać od 2011/12 r. Zreformowany dokument jest jasny i zrozumiały. Zawiera szczegółowe cele i jednoznaczne wskaźniki sukcesu, oraz określa wiele form aktywności dla dzieci w różnym wieku, co jest pomocne nauczycielom w efektywnym planowaniu pracy.

W **Wielkiej Brytanii (Anglia, Walia i Irlandia Północna)** zreformowany program nauczania, który był przedmiotem konsultacji publicznych w lutym 2013 r. i ma wejść w życie we wrześniu 2014 r., obejmuje wychowanie fizyczne jako obowiązkowy przedmiot, w ramach którego wszystkie dzieci powinny nauczyć się pływać. Nacisk został położony na sporty wymagające współzawodnictwa. Jednak propozycja obejmuje skrócony program nauczania, który koncentruje się na zdobyciu podstawowej wiedzy i umiejętności. Takie podejście daje szkołom więcej swobody przy opracowywaniu własnych programów nauczania, które w najlepszy sposób odzwierciedlają potrzeby uczniów.

Reformy planowane w Portugalii i Finlandii położą większy nacisk na rolę wychowania fizycznego w programie nauczania. Portugalia planuje wprowadzenie obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego we wszystkich klasach szkoły podstawowej, a Finlandia zamierza zwiększyć liczbę godzin wychowania fizycznego w całym cyklu obowiązkowego kształcenia.

W **Portugalii** na poziomie szkoły podstawowej (klasy 1-4) wychowanie fizyczne nie jest nauczane jako odrębny przedmiot, jednak aktywność fizyczna jest uwzględniona w obszarze przedmiotowym pn. 'Ekspresja'. Obecnie opracowywany jest projekt pilotażowy mający na celu wprowadzenie programu wychowania fizycznego we wszystkich klasach szkoły podstawowej. Jego główną przesłanką jest ograniczenie siedzącego trybu życia i wprowadzenie zdrowych nawyków.

Nowy program rządowy w **Finlandii** ma na celu zwiększenie liczby godzin wychowania fizycznego. Ministerstwo Edukacji przedstawiło propozycję zwiększenia liczby godzin przedmiotu w całym okresie obowiązkowego kształcenia (klasy 1-9) od roku szkolnego 2016/17. Średnia liczba godzin przedmiotu wzrośnie z 57 do 63 godzin rocznie (patrz Rozdział 3).

Reformy programu nauczania w Grecji i na Węgrzech mają na celu nie tylko zwiększenie liczby godzin wychowania fizycznego, lecz również poszerzenie i urozmaicenie jego treści poprzez uzupełnienie tradycyjnych dyscyplin sportowych uprawianych w szkołach o nowe formy aktywności. Ponadto reformy te zwiększają autonomię szkoły pod względem organizacji lekcji wychowania fizycznego w ramach zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych.

W **Grecji** liczba godzin wychowania fizycznego tygodniowo w pierwszych czterech klasach szkoły podstawowej zostanie podwojona w szkołach pilotażowych realizujących zreformowany program nauczania. Szkoły te mogą wprowadzić moduły obejmujące nowe formy tańca (np. hip hop i jazz) oraz stosować międzyprzedmiotowe podejście w celu połączenia tych zajęć z innymi przedmiotami. Ponadto nauczyciele wychowania fizycznego mogą korzystać z tych modułów do celów organizacji innych zajęć, czy zajęć pozalekcyjnych, takich jak imprezy i przedstawienia szkolne.

Na **Węgrzech** nowa reforma, stopniowo wprowadzana od roku szkolnego 2012/13, zwiększy liczbę godzin obowiązkowego wychowania fizycznego, dzięki czemu uczniowie będą mieli możliwość uprawiać sport i aktywność fizyczną pięć razy w tygodniu. W gimnazjach liczba godzin przedmiotu zostanie podwojona. Ponadto nowe elastyczne formy realizacji zajęć umożliwią szkołom uwzględnienie w programie nauczania alternatywnych form aktywności fizycznej, takich jak taniec, pływanie i jazda konna. W niektórych przypadkach w szkolnych klubach sportowych dwie godziny z pięciu tygodniowo mogą być przeznaczone na takie formy aktywności.

Cztery kraje obecnie dokonują przeglądu standardów oceniania i podejść do przewidywanych efektów uczenia się w zakresie wychowania fizycznego, aby ustandaryzować i ułatwić ocenę, oraz umożliwić

porównywanie rezultatów. Na przykład we Francji, gdzie szkoły są obecnie odpowiedzialne za opracowywanie skal ocen w zakresie wychowania fizycznego (patrz Rozdział 4), nowe narzędzie oceny umożliwi porównywanie osiągnięć sportowych uczniów na poziomie krajowym.

W Czechach standardy dot. wychowania fizycznego (i innych przedmiotów) są opracowywane w celu usprawnienia oceny efektów uczenia się w tym obszarze. Standardy będą obejmować szczegółowe wskaźniki przewidywanych efektów wraz z przykładami oceny.

We Francji opracowano na poziomie krajowym listę zajęć sportowych i odpowiadających im umiejętności, które stanowią podstawę programów wychowania fizycznego w każdej placówce. Niedawno utworzono nową ramową strukturę oceny, która uwzględnia na przykład kryteria i oceny lub punkty za każdą formę aktywności sportowej przyznawane na koniec gimnazjum. Takie podejście nie tylko umożliwia dokładną ocenę uczniów na każdym poziomie, lecz również umożliwia porównanie szkół na poziomie krajowym. Jednym z celów struktury ramowej jest ustanowienie krajowego poziomu biegłości w wychowaniu fizycznym. Projekt obejmujący ocenę na poziomie ogólnokrajowym po raz pierwszy był testowany w roku szkolnym 2012/13.

W Austrii opracowywane są wytyczne, które określają standardy, jakie należy osiągnąć w wychowaniu fizycznym w klasie 8. Standardy te obejmują umiejętności osobiste, społeczne i sportowe, a ustanowienie ich umożliwi zdefiniowanie obszarów wymagających poprawy w przypadku, gdy poziom osiągnięć ucznia wydaje się być niezadowalający.

Od 2013 r. w **Portugalii** wdrażana jest platforma FitEscola w celu zapewnienia szkołom narzędzi potrzebnych do przeprowadzenia testów oceniających sprawność fizyczną.

7.3. Reformy związane z nauczycielami

W niektórych krajach reformy wychowania fizycznego mają bezpośredni wpływ na nauczycieli przedmiotu, ich kształcenie, wymogi dot. podjęcia przez nich pracy czy też DZ. Na przykład reforma w Finlandii, wspomniana w poprzednim rozdziale, ma na celu zwiększenie zainteresowania wyborem zawodu nauczyciela WF-u, podczas gdy we Francji niedawno reformowany krajowy konkurs dla przyszłych nauczycieli uwzględnia zmieniający się kontekst szkolny.

We Francji przyszli nauczyciele wychowania fizycznego muszą zdać nowy egzamin praktyczny, który uwzględnia umiejętności zawodowe. Test opiera się na autentycznych zdjęciach lekcji wychowania fizycznego, które kandydaci muszą przeanalizować, a następnie zaproponować, jak ma wyglądać kolejna lekcja, zgodnie ze szkolnym planem realizacji przedmiotu.

W Finlandii dalsze podniesienie jakości wychowania fizycznego i zwiększona liczba godzin w ramach nowego programu rządowego, a także starzenie się nauczycieli sprawiły, że zapotrzebowanie na lepiej wykwalifikowanych nauczycieli przedmiotu rośnie. Dlatego nauczyciele są zachęceni do wybierania tej specjalizacji, oferowane są nowe miejsca pracy i studenci są zachęceni do podejmowania tej specjalizacji w ramach studiów.

Trzy kraje obecnie realizują lub planują reformy podstaw programowych w zakresie wychowania fizycznego, które będą miały wpływ na DZN. W celu ułatwienia wdrażania reform, nauczyciele są wspierani w realizacji określonych zadań lub zapewnia się im możliwości realizacji kursów DZ powiązanych ze zmianami w programie nauczania. Takie zmiany mają miejsce w Estonii, na Cyprze i Malcie, gdzie reformy podstaw programowych były stopniowo wprowadzane od roku szkolnego 2011/12 (patrz podrozdział 5.3). Natomiast Węgry planują wprowadzenie reformy wychowania fizycznego w roku szkolnym 2012/13 (patrz podrozdział 7.2).

7.4. Podnoszenie jakości sprzętu i infrastruktury sportowej w szkołach

W kilku krajach jednym z bieżących priorytetów wspierania aktywności fizycznej jest polepszenie warunków, w jakich uczniowie uprawiają sport w szkołach poprzez zmodernizowanie infrastruktury i sprzętu. Na przykład w Belgii (Wspólnota niemieckojęzyczna), wiele szkolnych hal sportowych podlega obecnie modernizacji. Od 2013 r. władze centralne w Bułgarii i na Węgrzech planują przyjęcie większej odpowiedzialności za infrastrukturę sportową w szkołach.

W Bułgarii nowa ustawa o edukacji szkolnej wejdzie w życie w 2013 r. Ustawa przewiduje przyjęcie nowych krajowych standardów edukacyjnych w zakresie wychowania fizycznego, które będą również dotyczyć szkolnych obiektów sportowych.

Na **Węgrzech** dostępność i jakość infrastruktury sportowej w szkołach jest w dużej mierze uzależniona od sytuacji finansowej gminy, co sprawia, że znaczące różnice występują pomiędzy szkołami w zakresie dostępu do zorganizowanej aktywności sportowej i obiektów sportowych. Aby zagwarantować równe możliwości uprawiania sportu i kształcenia na podobnym poziomie we wszystkich placówkach, od 1 stycznia 2013 r. odpowiedzialność za infrastrukturę szkolną została zdjęta z małych gmin (populacja niższa niż 3 000 mieszkańców) i przeniesiona na rząd.

Kody krajów

EU/EU-27	Unia Europejska	PL	Polska
BE	Belgia	PT	Portugalia
BE fr	Belgia – Wspólnota francuska	RO	Rumunia
BE de	Belgia – Wspólnota niemieckojęzyczna	SI	Słowenia
BE nl	Belgia – Wspólnota flamandzka	SK	Słowacja
BG	Bułgaria	FI	Finlandia
CZ	Republika Czeska	SE	Szwecja
DK	Dania	UK	Wielka Brytania
DE	Niemcy	UK-ENG	Anglia
EE	Estonia	UK-WLS	Walia
IE	Irlandia	UK-NIR	Irlandia Północna
EL	Grecja	UK-SCT	Szkocja
ES	Hiszpania		Kraje przystępujące
FR	Francja	HR	Chorwacja
IT	Włochy		Kraje kandydujące
CY	Cypr	IS	Islandia
LV	Łotwa	TR	Turcja
LT	Litwa		Kraje EFTA
LU	Luksemburg		Kraje członkowskie Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu
HU	Węgry		
MT	Malta	LI	Liechtenstein
NL	Holandia	NO	Norwegia
AT	Austria	CH	Szwajcaria

Kod statystyczny

: Brak danych

Skróty międzynarodowe

CPD	ang. Continuous Professional Development – doskonalenie zawodowe (DZ)
ICT	ang. Information and Communications Technology – Technologie Informacyjno-Komunikacyjne (TIK)
ISCED	ang. International Standard Classification of Education – Międzynarodowa standardowa klasyfikacja edukacji (ISCED)
PE	ang. Physical Education - Wychowanie fizyczne (WF)

Skróty w języku oryginalnym

AHS	<i>Allgemeinbildende Höhere Schule</i>	AT
HAVO	<i>Hoger algemeen voortgezet onderwijs</i>	NL
PTS	<i>Polytechnische Schule</i>	AT
VWO	<i>Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs</i>	NL

Klasyfikacje

Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Edukacji (ISCED 1997)

Międzynarodowa standardowa klasyfikacja edukacji (ISCED) to instrument służący do opracowywania międzynarodowych statystyk w zakresie edukacji. Obejmuje ona dwie zmienne klasyfikacji krzyżowej: poziomy i dziedziny kształcenia, z podziałem na kierunki ogólne/zawodowe/ogólnozawodowe oraz cele edukacyjne/związane z rynkiem pracy. W aktualnej wersji ISCED 97 ⁽³⁾ wyróżnia się siedem poziomów edukacji. Empirycznie ISCED zakłada, że istnieje kilka kryteriów, które mogą być pomocne w przypisywaniu programów kształcenia do poziomów edukacji. Zależnie od badanego poziomu i rodzaju kształcenia należy określić hierarchię ważności kryteriów podstawowych i uzupełniających (kwalifikacje zwykle wymagane w celu przyjęcia na dany poziom, minimalne warunki przyjęcia, minimalny wiek, kwalifikacje kadry itp.).

➤ ISCED 1: Szkolnictwo podstawowe

Kształcenie na tym poziomie rozpoczyna się w wieku od czterech do siedmiu lat, jest obowiązkowe we wszystkich krajach i na ogół trwa od pięciu do sześciu lat

➤ ISCED 2: Szkolnictwo średnie 1. stopnia

Kształcenie na tym poziomie jest kontynuacją programów ze szkoły podstawowej, ale na ogół jest wyraźniej ukierunkowane na poszczególne przedmioty. Ukończenie nauki na tym poziomie zwykle zbiega się w czasie z ukończeniem kształcenia obowiązkowego.

➤ ISCED 3: Szkolnictwo średnie 2. stopnia

Kształcenie na tym poziomie rozpoczyna się na ogół po ukończeniu kształcenia obowiązkowego. Wiek określony dla rozpoczęcia tego poziomu kształcenia to zazwyczaj 15 lub 16 lat. Zwykle obowiązują określone warunki przyjęcia (ukończenie kształcenia obowiązkowego). Kształcenie jest często wyraźniej ukierunkowane na poszczególne przedmioty niż na poziomie ISCED 2. Nauka na poziomie ISCED 3 trwa na ogół od dwóch do pięciu lat.

⁽³⁾ http://www.uis.unesco.org/ev.php?ID=3813_201&ID2=DO_TOPIC

Definicje

Program nauczania należy do kategorii 'głównych dokumentów', które są zdefiniowane w następujący sposób: Różnego rodzaju dokumenty urzędowe zawierające wytyczne, wykaz obowiązków i/lub rekomendacje dot. wychowania fizycznego i instytucji kształcących. Jednocześnie może obowiązywać kilka typów głównych dokumentów w odniesieniu do wychowania fizycznego.

Elastyczny plan zajęć

Oznacza, że czas, jaki należy poświęcić na nauczanie poszczególnych przedmiotów obowiązkowych nie został ustalony lub że - jako uzupełnienie określonego czasu - program nauczania przewiduje pewną liczbę godzin, które uczniowie lub szkoła mogą poświęcić na wybrany przedmiot.

Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze godzin

Okres kształcenia zazwyczaj kończący się wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub szkoły o tzw. jednolitej strukturze (skupiającej poziomy ISCED 1 i 2), za wyjątkiem krajów takich jak Belgia, Bułgaria, Francja, Włochy, Węgry, Holandia (VWO i HAVO), Słowacja i Wielka Brytania (Anglia, Walia i Irlandia Północna), gdzie część lub całość okresu kształcenia na poziomie ISCED 3 wchodzi w skład obowiązkowego kształcenia. (Aby uzyskać więcej informacji, patrz *The structure of European education systems 2011/12* (EACEA/Eurydice, 2011)).

Nauczyciel przedmiotów zintegrowanych

Nauczyciel posiadający kwalifikacje do nauczania wszystkich (lub niemal wszystkich) przedmiotów ujętych w programie nauczania, w tym wychowania fizycznego. Tacy nauczyciele prowadzą zajęcia wychowania fizycznego bez względu na to, czy zostali przeszkoleni w tym zakresie, czy nie.

Nauczyciel przedmiotu

Nauczyciel posiadający kwalifikacje do nauczania jednego lub dwóch przedmiotów. Nauczyciel przedmiotu w zakresie wychowania fizycznego naucza tylko wychowania fizycznego lub wychowania fizycznego i innego przedmiotu.

Strategia

Plan lub koncepcja, opracowane zazwyczaj przez władze krajowe/regionalne, służące osiągnięciu celów ogólnych. Strategia nie musi obejmować konkretnych działań.

Liczba godzin przedmiotu

Czas, przez jaki uczniowie są nauczani jednego lub kilku przedmiotów ujętych w programie nauczania, zwykle wyrażony w godzinach. Liczba godzin przedmiotu nie uwzględnia czasu poświęconego przez uczniów na odrabianie zajęć domowych, wykonywanie prac projektowych lub naukę własną. Liczba godzin przedmiotu może być określona w zaleceniach lub rozporządzeniach opracowanych przez władze centralne lub lokalne, lub może być ustalana przez same szkoły. Liczba godzin przedmiotu różni się od pojęcia 'pensum', które odnosi się do liczby godzin zajęć dydaktycznych prowadzonych przez nauczyciela.

Bibliografia

EACEA/Eurydice, 2011. *The structure of the European education systems 2011/12: schematic diagrams*. Brussels: Eurydice.

EACEA/Eurydice, 2012a. *Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe, 2011/12*. Brussels: Eurydice.

EACEA/Eurydice, 2012b. *Key Data on Education in Europe 2012*. Brussels: Eurydice.

EU Working Group 'Sport & Health', 2008. *EU Physical Activity Guidelines*. [pdf] Dostępny pod adresem:

http://ec.europa.eu/sport/library/documents/c1/eu-physical-activity-guidelines-2008_en.pdf

[Dostęp 12 marca 2013].

Komisja Europejska, 2007a. *Biała księga na temat sportu*. KOM(2007) 391 wersja ostateczna. [pdf] Dostępny pod adresem:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0391:FIN:EN:PDF>

[Dostęp 12 marca 2013].

Komisja Europejska, 2007b. *Kompetencje kluczowe w uczeniu się przez całe życie – Europejskie Ramy Odniesienia*. [pdf] Dostępny pod adresem:

http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf

[Dostęp 12 marca 2013].

Komisja Europejska, 2011. Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów. *Developing the European Dimension in Sport. (Rozwijanie europejskiego wymiaru sportu)* KOM(2011) 12 wersja ostateczna. [pdf] Dostępny pod adresem:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0012:FIN:EN:PDF>

[Dostęp 12 marca 2013].

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1: Krajowe strategie i główne inicjatywy zakrojone na szeroką skalę, 2011/12

Belgia (Wspólnota niemieckojęzyczna)

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Program dla szkół sportowych na lata 2011-12 (*Schulsportprogramm 2011-12*)

http://www.dglive.be/PortalData/29/Resources/dokumente/schulsport/SCHULSPORTPROGRAMM_2011-2012_1_.pdf

Dokument określa wszystkie inicjatywy mające na celu promowanie wychowania fizycznego w szkołach, w tym zajęcia lekcyjne i pozalekcyjne (zawody szkolne, zajęcia sportowe w ramach zgrupowań krajowych i międzynarodowych, współpraca z klubami i stowarzyszeniami, imprezy na rzecz solidarności, szkolenia nauczycieli itd.).

Belgia (Wspólnota flamandzka)

Strategia krajowa

Strategia organizacji zajęć sportowych w szkołach, 2009-14

http://www.schoolsport.be/upload/Centraal/Structuur/Decreet_130209_mbt%20org%20v%20schoolsport.pdf

Główne zagadnienia to: a) innowacje, planowanie i rozwój zajęć sportowych w szkołach; b) stymulowanie interakcji pomiędzy przedmiotem szkolnym 'wychowanie fizyczne' a zajęciami sportowymi w szkole z jednej strony oraz lokalne inicjatywy sportowe mające na celu całonocne uprawianie sportu i aktywność fizyczną z drugiej strony; c) organizacja pozalekcyjnych zajęć sportowych w przedszkolach, szkołach podstawowych i średnich.

Bułgaria

Strategia krajowa

Strategia krajowa rozwoju wychowania fizycznego i sportu w Republice Bułgarii na lata 2012-22

http://mpes.government.bg/Documents/Documents/Strategii/Strategia_2012-2022.pdf

Strategia ma na celu zwiększenie liczby osób aktywnych fizycznie na wszystkich etapach życia, bez względu na status społeczny, ekonomiczny, stan zdrowia i płeć. W zakresie zajęć wychowania fizycznego w szkołach, strategia ma na celu zwiększenie wśród młodych ludzi świadomości znaczenia uprawiania sportów, aktualizację programów nauczania oraz zwiększenie finansowania zajęć organizowanych w szkołach.

Republika Czeska

Strategia krajowa

Rządowa koncepcja wspierania sportu w Czechach, 2011

<http://www.msmt.cz/sport/koncepcie-statni-podpory-sportu-v-ceske-republice>

Jeden rozdział Koncepcji jest poświęcony wychowaniu fizycznemu w szkołach. Inne rozdziały dotyczą *inter alia* sportu dla wszystkich, sportu dla utalentowanych uczniów, kształcenia i badań, finansowania sportu, utrzymania i prowadzenia obiektów sportowych.

Dania

Strategia krajowa

Uwaga: Strategia krajowa jest opracowywana i zostanie wdrożona w latach 2013/14.

Niemcy

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Młodzież trenuje do Olimpiady (*Jugend trainiert für Olympia*), od 1969 r.

<http://www.jtfo.net/home/>

Dzięki uczestnictwu 800 000 dzieci i młodych ludzi w krajowych zawodach drużynowych, program realizowany pod patronatem Prezydenta Republiki Federalnej Niemiec uważany jest za największe szkolne zawody sportowe na świecie. Projekt Młodzież trenuje do Olimpiady obecnie obejmuje 17 dyscyplin olimpijskich i zasadza się na zróżnicowanych treningach, sesjach szkoleniowych, długoterminowej motywacji oraz radości odczuwanej z uprawiania sportów, a także na promocji wolontariatu. Od 1969 r. w imprezie wzięło udział 25 milionów dzieci i młodzieży oraz 2,3 miliona nauczycieli i opiekunów. W zawodach mogą brać udział wszyscy uczniowie od klas pierwszych szkoły podstawowej do *Abitur* (odpowiednik polskiej matury).

Młodzież trenuje do Paraolimpiady (*Jugend trainiert für Paralympics*), od 2010 r.

<http://www.jtfp.de>

Inicjatywa zapoczątkowana jako projekt pilotażowy realizowany w 2010 i 2011 r. jest nadal kontynuowana. W 2012 r. około 300 uczestników wzięło udział w finałach na poziomie krajowym. W przyszłości finały krajowe projektu Młodzież trenuje do Paraolimpiady i Młodzież trenuje do Olimpiady będą mieć miejsce jednocześnie w trzech tych samych lokalizacjach w następujących sześciu kategoriach: piłka nożna, lekkoatletyka, pływanie, koszykówka na wózkach, tenis stołowy i biegi narciarskie.

Federalne Igrzyska Młodzieżowe (*Bundesjugendspiele*), od 1979 r.

<http://www.bundesjugendspiele.de>

Obowiązkowe coroczne zawody dla wszystkich uczniów uczęszczających do klas 1 – 10, mające na celu przybliżenie im podstawowych sportów, takich jak lekkoatletyka, gimnastyka i pływanie. Zawody mają również na celu zwiększenie motywacji dzieci, które nie odnoszą sukcesów w tych dyscyplinach sportowych.

Estonia

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Krajowe dni zdrowia we

- wrześniu: <http://www.koolisport.ee/reipalt-koolipinki-tervisepaev>
- lutym: <http://www.koolisport.ee/tervisepaev-talvevolud>
- kwietniu: <http://www.koolisport.ee/tervisepaev-looduse-kilomeetrid>

<http://www.koolisport.ee/index.php>

We wrześniu – dzień zdrowia pn. 'Żwawo do szkoły'

Dla wszystkich uczniów klas 1 - 12 i ich rodziców:

- Dni sportu i aktywności na świeżym powietrzu (lekkoatletyka, rajdy rowerowe, jazda na deskorolce, itd.);
- Piesze wycieczki (aby zdobyć wiedzę o przyrodzie w sąsiedztwie szkoły, jak sobie poradzić w terenie oraz jak rozmawiać o środowisku i zrównoważonym rozwoju).

W lutym – dzień zdrowia pn. 'Magiczna zima'

Dla wszystkich uczniów klas 1 - 12 w celu promowania sportów zimowych (narciarstwa, łyżwiarstwa, saneczkarstwa, wędrówek pieszych itd.), aby zapoznali się z nowymi pomysłami na uprawianie sportów zespołowych zimą.

W kwietniu – dzień zdrowia pn. 'Przygody na łonie natury'

Dla wszystkich uczniów klas 1 - 12 w celu promowania aktywności sportowej na świeżym powietrzu (wędrówki piesze, spacer, bieganie, jazda na rowerze i łyżworolkach itd.).

Grecja

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Program Edukacji i Sportu na Stadionie Panateńskim i na Olimpie

'Kids' Athletics' (ISCED 1)

<http://et.diavgeia.gov.gr/ff/minedu/ada/45%CE%A0%CE%919-%CE%9D%CE%9A9>

<http://et.diavgeia.gov.gr/ff/minedu/ada/%CE%92%CE%9F%CE%96%CE%969-%CE%9D%CE%9D%CE%97>

Wizyty edukacyjne na Stadionie Panateńskim, gdzie uczniowie szkół podstawowych biorą udział w różnych formach aktywności fizycznej.

Materiały edukacyjne i informacyjne na temat Olimpiad są zapewnione.

Program Edukacji i Sportu na Stadionie Olimpijskim w Atenach 'Spiros Louis'

http://www.oaka.com.gr/article_detail.asp?e_article_id=1158&e_cat_id=265

Program obejmuje wizyty edukacyjne i zajęcia sportowe dla uczniów szkół podstawowych i średnich. Głównym celem jest przedstawienie informacji nt. wydarzeń sportowych i kulturalnych, które miały miejsce na stadionie w ciągu ubiegłych 30 lat. Dzieci samodzielnie podejmują aktywność fizyczną.

Program Edukacji i Sportu w zakresie Paraolimpiad i Olimpiad Specjalnych

http://www.eaom-amea.gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=32&Itemid=18

<http://www.specialolympicshellas.gr/>

Program ma na celu promowanie różnorodności, lepszego zrozumienia aspektu socjalizacji w wychowaniu i aktywności fizycznej, oraz zmianę postrzegania społecznego niepełnosprawności. Program obejmuje aktywne uczestnictwo uczniów ze specjalnymi potrzebami w zorganizowanych imprezach sportowych oraz wspieranie ich w doświadczaniu radości i spełnienia, jakie niesie ze sobą aktywność fizyczna. Program ma również na celu zapewnienie równych szans i zwalczanie stereotypów nt. osób niepełnosprawnych intelektualnie, aby pomóc uczniom z tą niepełnosprawnością wzmocnić poczucie własnej wartości oraz zapewnić im uczestnictwo w życiu społeczności szkolnej.

Hiszpania

Strategia krajowa

Plan na rzecz aktywności fizycznej i sportu (*Plan integral para la actividad física y el deporte*), 2010-20

<http://www.csd.gob.es/csd/estaticos/plan-integral/LIBRO-PLAN-AD.pdf>

Plan ma na celu promowanie powszechnego dostępu do wysokiej jakości sportu dla wszystkich. Rząd hiszpański zobowiązany jest rozpowszechniać informacje nt. aktywności fizycznej, zdrowia, sportu i rekreacji.

Plan obejmuje cztery główne cele, które dotyczą rozwoju sportu uczniowskiego. Plan promuje wychowanie fizyczne w ramach programu nauczania oraz aktywność fizyczną i sport w ramach systemu edukacji. Plan obejmuje również realizację programów edukacyjnych przez szkoły we współpracy z innymi interesariuszami.

Plan na rzecz aktywności fizycznej i sportu dla dzieci w wieku szkolnym (*Plan integral para la actividad física y el deporte en edad escolar*), 2010-20

<http://www.csd.gob.es/csd/estaticos/plan-integral/escolar.pdf>

Plan ten jest rozwinięciem planu ogólnego i ma na celu promowanie wysokiej jakości sportu i aktywności fizycznej wśród dzieci w wieku szkolnym (od 3 do 18 lat), w tym jego organizację w szkołach, klubach sportowych lub innych organizacjach publicznych. Plan obejmuje cele ogólne, główne cele strategiczne, cele działania oraz listę konkretnych projektów, środków i inicjatyw, jakie należy przedsięwziąć (wraz z etapami i czasem ich realizacji) wg ważności, a także wskaźniki do ich ewaluacji.

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Krajowy program promocji i wspierania sportu w szkołach (PROADES), 2010-20

<http://www.csd.gob.es/csd/promocion/deporte-escolar/>

<http://www.csd.gob.es/csd>

Program jest realizowany za pomocą projektów i programów szkolnych, oraz ma na celu wspieranie wysiłków Autonomicznych Wspólnot, a także działań federacji sportowych skierowanych na promocję aktywności fizycznej w środowisku szkolnym. Program obejmuje dwa mniejsze programy: 'Sport w szkole' i Narodowy Program Pomocy Uczniom-Sportowcom (ADE).

Hiszpańskie mistrzostwa dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, 2010-20

<http://www.csd.gob.es/csd/promocion/deporte-escolar/2campeonatosEspEscolar/>

Mistrzostwa odbywają się co roku z udziałem zespołów z różnych regionów. Wysoka Rada ds. Sportu publikuje oficjalne ogłoszenia, przepisy ogólne i techniczne oraz daty i miejsca rozgrywek, a także informacje nt. dofinansowania kosztów podróży, zakwaterowania i utrzymania, oraz organizacji mistrzostw przez poszczególne Autonomiczne Wspólnoty.

Szkoły promujące ćwiczenia fizyczne i sport, od 2011 r.

http://www.csd.gob.es/csd/promocion/deporte-escolar/2022-centros-escolares-promotores-de-la-actividad-fisica-y-el-deporte-subvenciones-a-comunidades-autonomas-para-su-desarrollo/view?set_language=en&cl=en

Inicjatywa ma na celu rozwój centrów promujących wychowanie fizyczne i sport w szkołach. Ponadto opracowano przewodnik dla szkół pomocny w opracowywaniu własnych planów rozwoju sportu oraz realizacji działań na rzecz podnoszenia jakości programu wychowania fizycznego.

Irlandia

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Flaga aktywnej szkoły, od 2009 r.

<http://www.activeschoolflag.ie/>

Inicjatywa, która nie obejmuje współzawodnictwa i ma na celu uznanie szkół, które starają się osiągnąć status aktywnych fizycznie społeczności szkolnych. Inicjatywa promuje partnerstwo i zachęca szkoły do aktywnego poszukiwania partnerów wśród interesariuszy wychowania fizycznego.

Włochy

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Projekt na rzecz rozwoju umiejętności motorycznych (*Alfabetizzazione motoria*), rok szkolny 2009/10 - 2012/13

<http://www.alfabetizzazioneatoria.it/>

Celem projektu jest zwiększenie umiejętności motorycznych i kognitywnych nastolatków. Aby to osiągnąć, nauczyciele są wspierani przez asystentów posiadających dyplom w zakresie *scienze motorie*, która to pomoc jest wymagana do przeprowadzenia 30 godzin lekcji wychowania fizycznego w szkołach podstawowych

Na stronie internetowej projektu zamieszczono informacje, materiały i dokumenty pomocnicze. Część platformy poświęcona jest zbieraniu danych do celów analiz statystycznych. Od roku szkolnego 2009/10 promowane są seminaria informacyjne na poziomie krajowym i regionalnym.

Uczniowskie Igrzyska Sportowe (*Giochi Sportivi Studenteschi*), od roku szkolnego 2010/11

<http://hubmiur.pubblica.istruzione.it/web/istruzione/giochi-sportivi-studenteschi>

Uczniowskie Igrzyska Sportowe (GSS) organizowane są dla uczniów państwowych i oficjalnie uznanych szkół podstawowych i średnich 1. i 2. stopnia. Ponadto GSS wzmacniają pracę wykonywaną przez nauczycieli wychowania fizycznego. Pozalekcyjne zajęcia sportowe mają również aspekt ogólnorozwojowy. Federacje sportowe wspierają krajowe finały GSS pod względem organizacyjnym i finansowym.

Projekty Narodowego funduszu sportu, od 2006 r.

http://hubmiur.pubblica.istruzione.it/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/d897a8ab-9caa-41a6-9993-ee496b84b0c3/CCNL%20scuola%202006_2009.pdf

Narodowy fundusz wspiera nauczycieli wychowania fizycznego w szkołach średnich (poziom ISCED 2 i 3), którzy realizują projekty sportowe (Artykuł 87). Z Funduszu wypłacane jest dla nich dodatkowe wynagrodzenie za pracę w wymiarze do sześciu godzin tygodniowo ponad standardowy czas pracy wynoszący 18 godzin. Fundusz umożliwia im również trenowanie uczniów przygotowujących się do udziału w zawodach na szczeblu krajowym i międzynarodowym, oraz zapewnia wsparcie szkołom podejmującym się realizacji różnych projektów sportowych, często we współpracy z innymi partnerami.

Cypr

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Program Edukacji Olimpijskiej, od 2006 r.

http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/Diathematika/Olym_paideia/index.htm

Program realizowany pod patronatem Ministerstwa Edukacji i Kultury i Cypryjskiego Komitetu Olimpijskiego jest skierowany do 6-18-latków. Program promuje wartości i ideały olimpijskie.

Cypryjska Odznaka i Flaga Sportowa w Szkole, od września 2010 do maja 2013 r.

<http://www.moec.gov.cy/en/>

Istnieją dwa typy nagród: 1. Odznaka Sportowa dla uczniów, która jest przyznawana uczniom, którzy ukończyli z sukcesem 15-minutowy test aerobowy (bieganie i/lub chodzenie) oraz uprawiają aktywność fizyczną przez przynajmniej 20 godzin w miesiącu. 2. Szkoły natomiast mogą otrzymać Flagę Sportową, jeżeli 45% uczniów w szkole otrzymało odznakę sportową. Szkoła ma prawo do wywieszania flagi przez okres trzech lat.

Główne cele inicjatywy to zwiększenie aktywności fizycznej mającej pozytywny wpływ na zdrowie oraz zwiększenie czasu, jaki uczniowie poświęcają na aktywność fizyczną w ramach zajęć szkolnych i poza nimi, a także zwiększenie liczby uczniów zaangażowanych w projekt, który jest skierowany do szkół na poziomie ISCED 2.

Łotwa

Strategia krajowa

Wytyczne dla polityki w zakresie sportu na lata 2004 - 2012 i Narodowy Program Rozwoju Sportu w latach 2006 - 2012

http://izm.izm.gov.lv/upload_file/Sports/IZM_190710_SPP.pdf

Pięć głównych celów to 1) sport dzieci i młodzieży, 2) sporty elitarne, 3) sport dla wszystkich, 4) sport dla niepełnosprawnych, 5) obiekty sportowe. Polityka w zakresie sportu dla dzieci i młodzieży ma na celu zapewnienie wszystkim młodym ludziom możliwości uprawiania sportu oraz ustalenie zakresu odpowiedzialności państwa za obowiązkowe wychowanie fizyczne, aby pomóc młodym utalentowanym sportowcom osiągać lepsze wyniki oraz zapewnić planowanie i wykorzystanie wszystkich typów zasobów wykorzystywanych w sporcie dzieci i młodzieży.

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Olimpiada Młodzieżowa, od 1992 r.

<http://www.latvijasolimpiade.lv/lv/>

Letnie Młodzieżowe Igrzyska Olimpijskie są organizowane co dwa lata w ramach współpracy pomiędzy Ministerstwem Edukacji a władzami lokalnymi miasta gospodarza. Igrzyska obejmują ponad 30 dyscyplin sportowych. W 2011 r. wprowadzono trzy nowe dyscypliny: golf, touch rugby i jeździectwo. Zimowe Igrzyska Młodzieżowe są organizowane co roku od 1994 r. i stale przyciągają rosnącą liczbę uczestników. Igrzyska obejmują sześć dyscyplin sportowych: hokej, biathlon, biegi narciarskie, narciarstwo zjazdowe, łyżwiarstwo, snowboard i saneczkarstwo.

Nauczyciel WF-u roku, od 2004 r.

<http://www.izm.gov.lv/nozares-politika/sports/pasakumi/konkurss2012.html>

Od 2004 r. każda szkoła może zgłosić nauczyciela WF-u do konkursu na najlepszego nauczyciela roku. Sędziowie obserwują i oceniają lekcje wychowania fizycznego prowadzone przez sześciu finalistów. Konkurs stanowi część dorocznych Nagród Sportowych, dlatego przyciąga uwagę publiczną, a ceremonia wręczenia nagród jest transmitowana w krajowej telewizji.

Litwa

Strategia krajowa

Strategia Rozwoju Sportu w latach 2011-20

<http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=22FA25A7-8395-4B1F-B6EB-5149504F601C>

Główne zadania związane z wychowaniem fizycznym mają na celu zwiększenie liczby zajęć wychowania fizycznego w tygodniu w ramach edukacji formalnej i nieformalnej, oraz promocję korzystania z obiektów sportowych na terenie instytucji edukacyjnych.

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Litewski uczniowski festiwal olimpijski, od 2005 r.

http://www.lmssc.smm.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=57&Itemid=55

Co roku ok. 40% wszystkich uczniów uczestniczy w około 23 imprezach festiwalowych. Festiwal łączy wydarzenia sportowe i artystyczne. Każde dziecko może wziąć udział w zawodach sportowych, zrobić rysunek, zdjęcie lub napisać wiersz na temat związany ze sportem. Festiwal trwa przez cały rok szkolny, od października, a jego koniec przypada na Międzynarodowy Dzień Olimpijski.

Nauka pływania w ramach programu nauki szkolnej, 2008-2015

<http://www.kksd.lt/index.php?4085629838>

Program ma na celu naukę pływania i bezpiecznego zachowania w wodzie przez możliwie największą liczbę dzieci.

Malta

Strategia krajowa

Zmiana oblicza sportu: na rzecz rozwoju osobistego, zdrowia i sukcesu, od 2007 r.

<http://www.sportmalta.org.mt/userFiles/Sport%20Strategy%202007.pdf>

Główne cele strategii to promocja programów dla dzieci i rodziców, programów skierowanych na większe zaangażowanie i świadomość w zakresie aktywności sportowej oraz zdrowego trybu życia dzieci.

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Dziewczyny na start, od 2009 r.

<http://www.sportmalta.org.mt/programmes>

Główne cele inicjatywy to zapewnienie dziewczętom większych możliwości uczestnictwa w aktywności sportowej i fizycznej w bezpiecznym i wspierającym środowisku, oraz zwiększenie uczestnictwa dziewcząt w wielu niedoreprezentowanych dyscyplinach sportu.

Program zajęć sportowych na świeżym powietrzu, od 2008 r.

<http://www.sportmalta.org.mt/programmes>

Jest to alternatywa dla programu sportowego, w ramach którego uczniowie szkół średnich 1. stopnia uczestniczą w aktywnych formach wypoczynku i doświadczają nowych wyzwań. Program ma na celu pomóc młodym ludziom wykształcić umiejętności przywódcze i ducha współpracy w zespole, zdobyć pewność siebie, nauczyć się samodzielności i szacunku dla przyrody, i jednocześnie zdobyć praktyczne umiejętności poruszania się w terenie.

Austria

Strategia krajowa

Strategia na rzecz zdrowia dzieci, od 2011 r.

http://bmg.gv.at/home/Schwerpunkte/Praevention/Eltern_und_Kind/Kindergesundheitsstrategie

Główne cele związane z wychowaniem fizycznym i sportem to rozwój umiejętności życiowych dzieci i nastolatków, pozytywne wykorzystanie edukacji jako kluczowego czynnika mającego wpływ na zdrowie, zachęcanie do i umożliwianie młodym ludziom angażowania się w aktywność fizyczną, oraz wykształcenie przez nich zdrowych nawyków żywieniowych.

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Szkolne Igrzyska Sportowe

<http://schulsportinfo.at/>

Szkolne Igrzyska Sportowe obejmujące 25 dyscyplin nie tylko koncentrują się na najlepszych drużynach i sportowcach, lecz również uwzględniają ewidentne elementy kulturalne, takie jak ceremonie otwarcia i zamknięcia, oraz możliwości dla uczniów zaangażowania się w ich organizację i realizację, a także wolontariat.

Zdrowa Szkoła (*Gesunde Schule*), od 2007 r.

<http://www.gesundeschule.at/>

Główne cele inicjatywy to więcej ruchu podczas zajęć lekcyjnych, wyższej jakości zajęcia dzięki autonomii w zakresie planowania programu nauczania, wzrost różnych form aktywności fizycznej uczniów w czasie wolnym oraz lepsza współpraca szkół z federacjami i klubami sportowymi.

Polska

Strategia krajowa

Strategia rozwoju sportu w Polsce, 2007-15

[http://www.cie.gov.pl/HLP%5Cfiles.nsf/0/D0E768D1C8CB4F1EC1257346002D1779/\\$file/Strategia_rozwoju_sportu_2015.pdf?Open](http://www.cie.gov.pl/HLP%5Cfiles.nsf/0/D0E768D1C8CB4F1EC1257346002D1779/$file/Strategia_rozwoju_sportu_2015.pdf?Open)

Główny cel strategii to sprawne i aktywne społeczeństwo. Strategia obejmuje rozdział poświęcony sprawności fizycznej dzieci i młodzieży. Rozwój sportu zasadza się na obowiązkowym wychowaniu fizycznym oraz pozalekcyjnych formach aktywności fizycznej i sportu.

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Moje Boisko – Orlik 2012

<http://orlik2012.pl/index.php>

Program obejmuje budowę ogólnodostępnych, służących różnym celom boisk sportowych dla dzieci i młodzieży. Program skierowany jest do władz lokalnych (jako element rozwoju lokalnej infrastruktury sportowej). Towarzyszące projekty to np. *Animator – Moje Boisko – Orlik 2012, projekt* mający na celu zatrudnienie pracowników, którzy będą organizować i prowadzić zajęcia sportowe na nowo wybudowanych obiektach sportowych

Portugalia

Strategia krajowa

Sport w Szkole (*Desporto escolar*), 2009-13

<http://www.desportoescolar.min-edu.pt/institucional.aspx>

Jest to podstawowy środek promocji zdrowia, sportu i aktywności fizycznej, oraz integracji społecznej i zapobiegania niepowodzeniom szkolnym. Cele strategiczne koncentrują się między innymi na zwiększaniu możliwości praktykowania wysokiej jakości aktywności fizycznej w każdej szkole.

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

‘Działania mające na celu wzbogacenie programu nauczania’ w szkole podstawowej (klasy 1-4), od 2008 r.

<http://www.dgfdc.min-edu.pt/aec/index.php?s=directorio&pid=1>

Inicjatywa ma na celu poszerzenie doświadczenia w wielu obszarach, w tym aktywności fizycznej. Wspiera również reakcję społeczną na potrzeby rodziny oraz współpracę pomiędzy szkołami, społecznościami i rodzinami.

Program Pessoa, od 2007/08

<http://programapessoa.dgfdc.min-edu.pt>

Główne cele programu to promocja zdrowych nawyków żywieniowych oraz zwiększenie poziomu aktywności fizycznej w celu przeciwdziałania otyłości, z zastosowaniem specjalistycznej metodologii.

Rumunia

Strategia krajowa

Protokół podpisany przez Ministerstwo Edukacji, Komitet Olimpijski i Agencję Sportu, 2008-12

<http://www.edu.ro/index.php/pressrel/8297>

Głównym celem *Protokołu* jest poprawa stanu zdrowia populacji poprzez zaangażowanie uczniów w aktywność sportową. Zalecenia obejmują przynajmniej trzy godziny wychowania fizycznego i zajęć sportowych w szkołach tygodniowo. *Protokół* skierowany jest na zwiększenie liczby zawodów sportowych oraz utworzenie krajowego rejestru do celów biometrycznego monitorowania populacji szkolnej, co pozwoli na zapoznanie się z trendami pokoleniowymi.

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

‘Młode nadzieje’ badmintonu, rok szkolny 2011/12

<http://www.badminton.ro/>

Grupą docelową są uczniowie szkół podstawowych (poziom ISCED 1). Cele projektu to promocja badmintonu w szkołach, zapewnienie dzieciom możliwości gry w badmintonu oraz treningi osób, które mogą reprezentować Rumunię w międzynarodowych zawodach juniorów i seniorów.

‘Odkrywamy na nowo Oina – grę, która jest częścią rumuńskiej tożsamości’, rok szkolny 2011/12

<http://www.froina.ro/print.php?news.184>

Główne cele tej akcji to promocja gry oina we wszystkich placówkach edukacyjnych, zwiększenie świadomości dzieci i młodzieży w zakresie wartości i postaw związanych z tą dyscypliną sportu, oraz wprowadzenie rozgrywek w oina do programu zajęć szkolnych.

Słowenia

Strategia krajowa

Strategia krajowa na rzecz prozdrowotnej aktywności fizycznej, 2007-12

[http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/mz_dokumenti/delovna_podrocja/javno_zdravje/strategija_vlade_RS_podrocje_tesne_dejavnosti.pdf](http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/mz_dokumenti/delovna_podrocja/javno_zdravje/strategija_vlade_RS_podrocje telesne dejavnosti.pdf)

Strategia ma na celu promowanie wszystkich form aktywności fizycznej, aby zapewnić zdrowie przez całe życie oraz utworzenie kultury aktywności fizycznej, aby poprawić stan zdrowia dzieci, szczególnie tych ze specjalnymi potrzebami. Strategia ma motywować dzieci i nastolatków do regularnego uczestnictwa w zajęciach szkolnych, w tym wychowania fizycznego oraz pozaszkolnych form aktywności fizycznej. Strategia zakłada aktywność fizyczną przynajmniej przez godzinę dziennie. Skierowana jest głównie na promocję zdrowia i zdrowego trybu życia w szkołach podstawowych i średnich, oraz uwzględnia systematyczne wdrażanie programu DZN w zakresie nauk o zdrowiu i wychowania fizycznego.

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Złote słońce (*Zlati sonček*), od 1997 r. i Krpan, od 1999 r.

http://www.sportmladih.net/programi_som/zlati_soncek

http://www.sportmladih.net/programi_som/krpan

‘Złote słońce’ to program dla dzieci w wieku 5 – 8 lat, a *Krpan* skierowany jest dla dzieci w wieku 9 - 11 lat. Oba programy mają na celu wprowadzenie całorocznej aktywności fizycznej do zajęć w ramach czasu wolnego. Zajęcia prowadzone są przez przedszkola, szkoły podstawowe, a popołudniami przez organizacje pozarządowe i prywatne przedsiębiorstwa. Programy nie obejmują rywalizacji, ich głównym celem jest zabawa i rozwój umiejętności motorycznych.

Zdrowy styl życia (*Zdrav življenjski slog*), 2010-13

http://www.sportmladih.net/programi_som/zdrav_zivljenjski_slog

Projekt Zdrowy styl życia koncentruje się na rozwoju podstawowych umiejętności motorycznych, ruchowych i promocji zdrowego trybu życia. Skierowany jest do uczniów klas 1-9 (poziom ISCED 1-2). Zainteresowane dzieci mogą uczestniczyć w pięciu lekcjach wychowania fizycznego tygodniowo. Dzięki udziałowi w projekcie uczniowie przekonują się, że sport to przyjemna, interesująca i korzystna forma spędzania wolnego czasu, a podczas zajęć uczą się nt. zdrowej diety i znaczenia regularnej aktywności sportowej.

Nauczmy się pływać (*Naučimo se plavati*), od 1994 r.

http://www.sportmladih.net/programi_som/naucimo_se_plavati

Głównym celem programu jest zwiększenie liczby uczniów, którzy potrafią pływać oraz poprawa już nabytych umiejętności pływania wśród dzieci i młodzieży. Dane uzyskane w toku realizacji programu są wykorzystywane corocznie do celów krajowych analiz.

Słowacja

Strategia krajowa

Koncepcja rozwoju aktywności fizycznej dzieci i młodzieży, 2011 r.

<http://www.minedu.sk/sportovanie-deti-ziakov-a-studentov/>

Celem koncepcji jest rozwój pozytywnych postaw wobec aktywności fizycznej przez całe życie wśród dzieci i młodzieży. Uwzględnia ona poprawę jakości programu nauczania wychowania fizycznego i zwiększenie liczby godzin przedmiotu. Grupą docelową to uczniowie w wieku 6-18 lat.

Finlandia

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Fińskie szkoły w ruchu, 2010-15

<http://www.liikkuvakoulu.fi/>

Projekt koordynuje istniejące i nowe modele działania, zaprojektowane po to, by wprowadzić więcej aktywności fizycznej do codziennych zajęć w szkole. Projekt ma na celu zwiększenie aktywności fizycznej w szkole, w drodze do szkoły, podczas przerw oraz włączenie aktywności fizycznej do innych przedmiotów szkolnych.

Wielka Brytania (Anglia)

Strategia krajowa

Strategia Sport Młodzieżowy: Tworzenie nawyku uprawiania sportu przez całe życie, 2012-17

http://www.culture.gov.uk/images/publications/creating_a_sporting_habit_for_life.pdf

Strategia ta stanowi kluczowy element zakrojonej na pięć lat strategii na rzecz sportu młodzieży i sportu w społeczeństwie, która ma na celu zapewnienie, że dziedzictwo Igrzysk Olimpijskich i Paraolimpijskich w Londynie w 2012 r. będzie kontynuowane. Główne cele strategii to rozwój sportów wymagających współzawodnictwa w szkołach, zacieśnienie więzi pomiędzy szkołami a lokalnymi klubami sportowymi oraz praca z władzami sportowymi w celu zapewnienia, że ich działania koncentrują się na młodzieży, jak również współpraca ze społecznościami lokalnymi i sektorem wolontariatu w celu poszerzenia oferty sportowej dla młodzieży

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Igrzyska Szkolne, 2010-15

<http://www.yourschoolgames.com/>

Wszystkie szkoły mają możliwość realizacji całorocznego kalendarza imprez sportowych, uwzględniającego ok. 30 dyscyplin sportowych zaprojektowanych specjalnie po to, by zapewnić młodym ludziom biorącym udział w zawodach na poziomie szkolnym i międzyszkolnym możliwość uczestnictwa w zawodach na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. We wszystkich dyscyplinach rozgrywanych w ramach Igrzysk Szkolnych mogą brać udział uczniowie niepełnosprawni, co oznacza, że po raz pierwszy niemal połowa szkół w Anglii ma możliwość zapewnienia współzawodnictwa sportowego również uczniom niepełnosprawnym. Igrzyska Szkolne obejmują również element kulturalny, taki jak ceremonie otwarcia i zamknięcia, oraz możliwości dla uczniów zaangażowania się w ich organizację i realizację, a także wolontariat. Igrzyska Szkolne są organizowane na poziomie krajowym i lokalnym przez partnerstwa, które na poziomie krajowym obejmują Ministerstwo Kultury, Mediów i Sportu, Sport Anglia, Brytyjskie Stowarzyszenie Paraolimpijskie i Youth Sport Trust.

Wielka Brytania (Walia)

Strategia krajowa

Strategia na rzecz sportu i aktywności fizycznej w Walii na lata 2005-25

<http://Walia.gov.uk/depc/publications/cultureandsport/sport/climbinghigher/strategy/climbinghighere.pdf?lang=en>

Strategia koncentruje się na zdrowiu społecznym i sprawności fizycznej uczniów. Podkreśla wpływ wychowania fizycznego na zdrowie i równowagę psychiczną, oraz znaczenie obiektów i boisk sportowych. Inne cele to podnoszenie kwalifikacji profesjonalistów i wolontariuszy, oraz innowacyjne metody zapewnienia uczestnictwa.

Aktywna Walia, 2009-20

<http://www.sportWalia.org.uk/media/144469/creating%20an%20active%20Walia.pdf>

Sekcja 'aktywne dzieci i młodzież' ma zachęcać do aktywności fizycznej umożliwiającej odnoszenie korzyści zdrowotnych i dobre samopoczucie przez całe życie.

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

'Dragon Sports'

<http://www.sportWalia.org.uk/community-sport/education/dragon-multi-skills--sport.aspx>

Program skierowany do dzieci w wieku 7-11 lat ma na celu zapewnienie im możliwości uprawiania sportów, które są przyjemne i stanowią formę rozrywki. 'Dorose' dyscypliny sportowe zostały zmodyfikowane do potrzeb i poziomu umiejętności uczniów, którzy zapoznają się z elementami trenowania, rozwijają umiejętności i doceniają ducha walki. Program obejmuje osiem zmodyfikowanych

dyscyplin sportowych (rugby, lekkoatletyka, krykiet, piłka nożna, hokej, netball, tenis i golf). W ramach programu opracowano różnorodne materiały pomocnicze i sprzęt, a także materiały nt. tego, jak zwerbować i przeszkolić rodziców-wolontariuszy, nauczycieli i trenerów. Program koncentruje się na wykorzystaniu tych zasobów poza zajęciami szkolnymi i w społeczności lokalnej. Wszystkie zasoby są dostosowane do potrzeb programu nauczania, tak więc szkoły i nauczyciele mogą z nich korzystać podczas lekcji wychowania fizycznego.

'5x60', 2009-20

<http://www.sportWalia.org.uk/community-sport/education/5x60.aspx>

Program ma na celu zwiększenie liczby uczniów szkół średnich biorących udział w zajęciach sportowych przynajmniej pięć razy w tygodniu przez 60 minut. Zwiększa możliwości realizacji sportowych zajęć pozalekcyjnych lub aktywności fizycznej uczniów szkół podstawowych oraz stanowi uzupełnienie istniejącej oferty sportowej i zajęć wychowania fizycznego w szkole. Program zapewnia wiele zajęć dla dzieci, bez względu na poziom ich sprawności fizycznej. Główna zasada jest taka, że dzieci same powinny wybrać formę zajęć, które obejmują sporty wymagające współzawodnictwa, zajęcia nieformalne, takie jak taniec czy aerobik, zajęcia z trenerem i zajęcia na świeżym powietrzu.

'WF i Sport w Szkole', od 2000 r.

<http://www.sportWalia.org.uk/community-sport/education/pesschool-sport/about-pess.aspx>

Program został wprowadzony w 2000 r. i zmodernizowany w 2011 r. Program ma na celu zapewnienie, że każda młoda osoba jest zachęcana do i wspierana podczas zajęć wychowania fizycznego i sportowych w szkole. Podejście międzyprzedmiotowe, zajęcia pozalekcyjne i organizowane w społeczności lokalnej angażują młodych ludzi, wyposażają ich w różnorodne umiejętności, pewność siebie i entuzjazm dla uprawiania sportu przez całe życie.

Wielka Brytania (Irlandia Północna)

Strategia krajowa

Sport Matters: Strategia na rzecz sportu i rekreacji fizycznej w Irlandii Północnej, 2009-19

http://www.dcalni.gov.uk/sport_matters.pdf

Strategia skierowana jest na zapewnienie każdemu dziecku w Irlandii Północnej w wieku powyżej 8 lat możliwości uczestniczenia w przynajmniej dwóch godzinach tygodniowo pozalekcyjnych zajęć sportowych i rekreacyjnych, oraz zaleca utworzenie danych bazowych nt. liczby dzieci podlegających obowiązkowi szkolnemu i korzystających z tej możliwości zgodnie z zaleceniem Ministerstwa Edukacji.

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

'Activ8', od 2009 r.

<http://www.activ8ni.net/>

Kampania społeczna ma na celu promocję ośmiu działań (kroków) mających na celu podniesienie wśród uczniów szkół świadomości znaczenia codziennej aktywności fizycznej przez przynajmniej 60 minut oraz zdrowej zbilansowanej diety. Osiem kroków to: 'rusz się', 'zostań członkiem zespołu', 'wymyśl własną grę', 'zaangażuj rodzinę', 'jedz na zdrowie', 'spędzaj czas na świeżym powietrzu', 'bądź liderem' i 'mierz swój sukces'. W ramach kampanii Activ8 opracowano wiele programów. Activ8 jest programem krajowym na rzecz sportu.

Wielka Brytania (Szkocja)

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

'Aktywne szkoły', 2005-15

http://www.sportscotland.org.uk/schhols/Active_Schools/Active_Schools1

Celem programu jest uzupełnienie zajęć wychowania fizycznego w szkole zajęciami pozalekcyjnymi i zwiększenie możliwości dla dzieci angażowania się w aktywność fizyczną i sport, oraz rozwój współpracy pomiędzy szkołami, klubami sportowymi i lokalnymi społecznościami sportowymi.

Islandia

Strategia krajowa

Polityka Sportowa Ministerstwa Edukacji, Nauki i Kultury (*Stefnumótun mennta- og menningarmálaráðuneytisins í íþróttamálum*), 2011

<http://www.menntamalaraduneyti.is/utgefid-efni/vefrit/20111710/nr/6256>

Aby przeciwdziałać skutkom siedzącego trybu życia, należy podkreślać znaczenie ćwiczeń i edukować dzieci w tym zakresie. Aktywność prozdrowotna i sportowa w szkołach podstawowych i średnich powinna być zwiększona. Infrastruktura szkolna powinna być zaprojektowana z naciskiem na aktywność fizyczną. Wszystkie szkoły powinny promować aktywność fizyczną na świeżym powietrzu. Współpraca pomiędzy szkołami a klubami sportowymi powinna być zacieśniana w celu wspierania związków pomiędzy zajęciami szkolnymi a czasem wolnym. Większy nacisk należy kłaść na uświadamianie dzieciom i młodym ludziom wartości zdrowego stylu życia.

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Szkoły Promujące Zdrowie

http://www.landlaeknir.is/heilsa-og-lidan/verkefni/item12345/Heilsueflandi_framhaldsskoli

Szkoły biorące udział w programie realizują jasno sprecyzowaną, integralną politykę w zakresie promocji zdrowia.

Liechtenstein

Strategia krajowa

Narodowa Koncepcja na rzecz Sportu, 2005 r.

Koncepcja podkreśla znaczenie aktywności fizycznej we współczesnym społeczeństwie oraz rolę państwa, stowarzyszeń i innych interesariuszy, oraz środki i cele polityki sportowej. W zakresie wychowania fizycznego, koncepcja koncentruje się na promocji i podnoszeniu jakości fakultatywnych i dobrowolnych zajęć sportowych, oraz na uczestnictwie szkół w międzynarodowych zawodach szkolnych.

Inicjatywa zakrojona na szeroką skalę

Sport i Zawody Szkolne, od 1982 r. na poziomie ISCED 2 i od 2006 r. na poziomie ISCED 1

<http://www.schulsport.li/>

Głównym celem jest zapewnienie dodatkowych form aktywności w ramach zajęć szkolnych i dostęp do zajęć pozalekcyjnych. We współpracy z nauczycielami wychowania fizycznego, kluby sportowe z Liechtensteinu organizują coroczne zawody sportowe dla szkół.

Chorwacja

Strategia krajowa

Strategia Rozwoju Sportu w Szkołach w Chorwacji, 2009-14

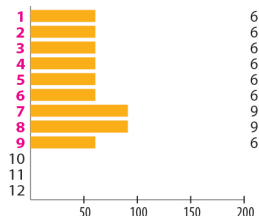
<http://public.mzos.hr/lgs.axd?t=16&id=15673>

Strategia ma na celu zapewnienie optymalnych warunków dla systematycznego rozwoju sportu w szkołach w Chorwacji. Obejmuje takie zagadnienia, jak zapewnienie infrastruktury umożliwiającej taki rozwój, kształcenie profesjonalnych trenerów oraz organizacja zawodów szkolnych na wszystkich poziomach, w samych szkołach, na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym. Omawia również modele organizacji i finansowania. Kolejne cele to promocja współzawodnictwa sportowego w szkołach, promowania integracji społecznej uczniów, większe włączenie społeczne dzieci z defaworyzowanych grup oraz uczniów ze specjalnymi potrzebami, a także wzrost ich samooceny dzięki osiągnięciom sportowym.

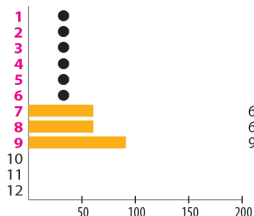
Załącznik 2: Zalecana liczba godzin przedmiotu

Zalecana minimalna roczna liczba godzin wychowania fizycznego jako obowiązkowego przedmiotu w ramach kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze godzin, 2011/12

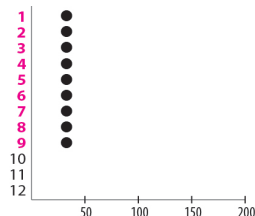
Belgia – Wspólnota francuska

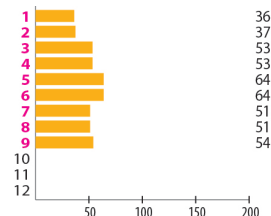
Belgia – Wspólnota niemieckojęzyczna

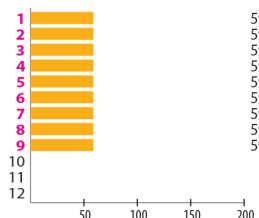
Belgia – Wspólnota flamandzka

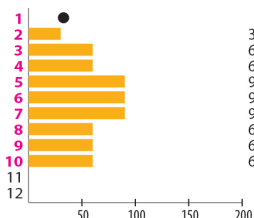
Bulgaria

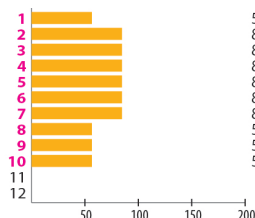
Republika Czeska ZŠ/G - FEP BE

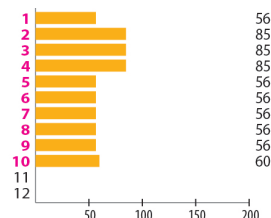
Dania

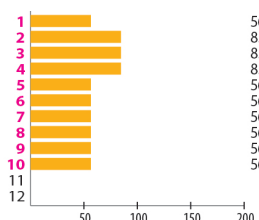
Niemcy Grundschule + Gymnasium

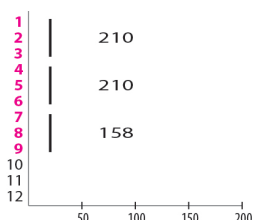
Niemcy Grundschule + Hauptschule

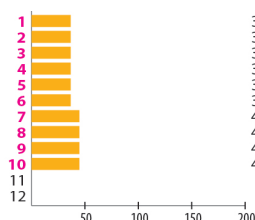
Niemcy Grundschule + Realschule

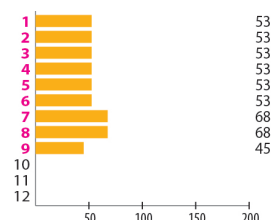
Estonia

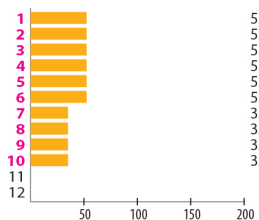
Irlandia

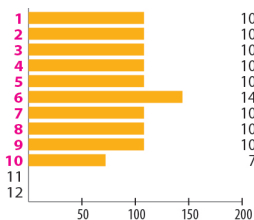
Grecja

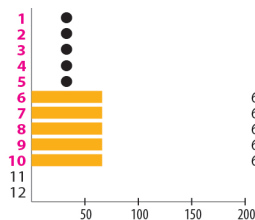
Hiszpania

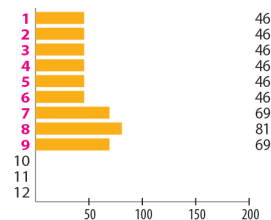
Francja

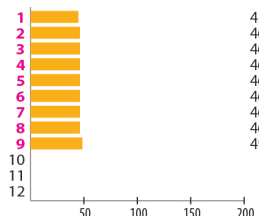
Włochy

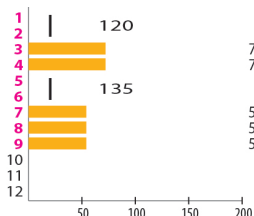
Cypr

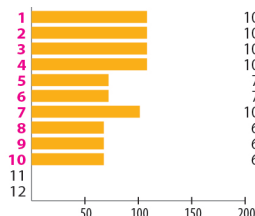
Łotwa

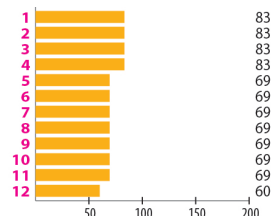
Litwa

Luksemburg

Węgry

● Elastyczny plan zajęć

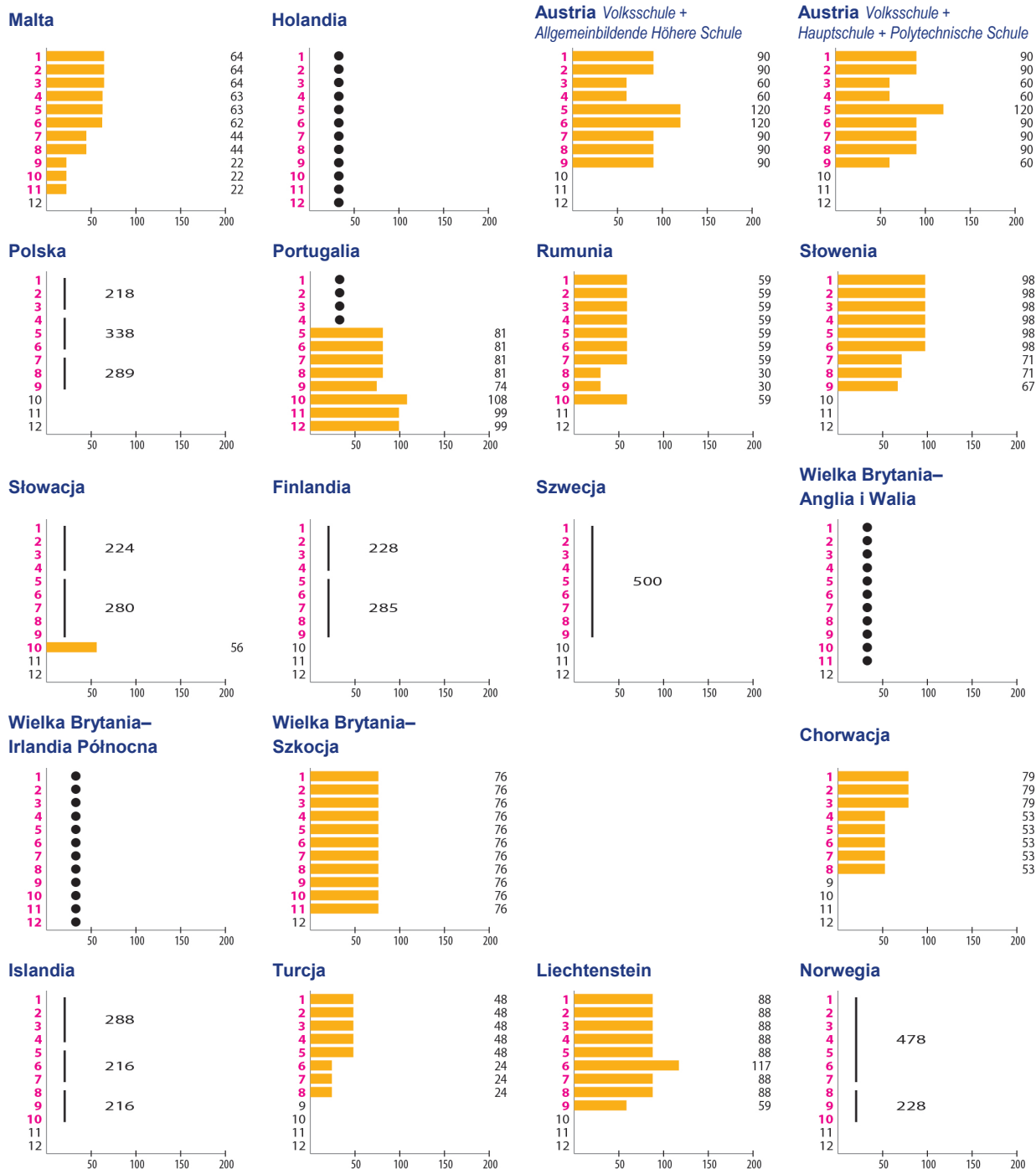
x Liczba godzin zalecanych do podziału na poszczególne lata nauki

n: Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze godzin

Poziomo: Liczba godzin w roku szkolnym Pionowo: Klasy

Źródło: Eurydice.

(cd.) Zalecana minimalna roczna liczba godzin wychowania fizycznego jako obowiązkowego przedmiotu w ramach kształcenia obowiązkowego w pełnym wymiarze godzin, 2011/12

● Elastyczny plan zajęć

x

Liczba godzin zalecanych do podziału na poszczególne lata nauki

n: Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze godzin

Poziomo: Liczba godzin w roku szkolnym

Pionowo: Klasy

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

Rysunek przedstawia minimalną liczbę pełnych godzin zegarowych (60 minut) przeznaczonych na obowiązkowe nauczanie wychowania fizycznego w ramach obowiązkowego kształcenia ogólnego w pełnym wymiarze godzin, zgodnie z krajowymi zaleceniami w sprawie minimalnej liczby godzin w programie nauczania dla danej klasy. Aby zapoznać się ze szczegółami metod obliczeń, patrz *Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe, 2011/12* (EACEA/Eurydice, 2011).

Obowiązkowe kształcenie ogólne w pełnym wymiarze godzin zazwyczaj kończy się wraz z ukończeniem szkoły średniej 1. stopnia (poziom ISCED 2) lub tzw. szkoły o jednolitej strukturze (obejmującej poziomy ISCED 1 i 2), za wyjątkiem krajów takich jak Belgia, Bułgaria, Francja, Włochy, Węgry, Holandia (VWO i HAVO), Słowacja i Wielka Brytania (Anglia, Walia i Irlandia Północna), gdzie część lub całość okresu kształcenia na poziomie ISCED 3 wchodzi w skład obowiązkowego kształcenia. (Aby uzyskać więcej informacji, patrz *The structure of European education systems 2011/12* (EACEA/Eurydice, 2011)).

Klasy w ramach obowiązkowego kształcenia odpowiadają różnemu wiekowi uczniów, w zależności od kraju. Aby zapoznać się z informacjami o związku pomiędzy hipotetycznym wiekiem uczniów a określonymi klasami patrz *The structure of European education systems 2011/12: schematic diagrams* (EACEA/Eurydice, 2011).

Aby zapoznać się z definicją '**elastycznego planu zajęć**', patrz rozdział pt. Glosariusz, bazy danych statystycznych i bibliografia.

**AGENCJA WYKONAWCZA DS. EDUKACJI, KULTURY I
SEKTORA AUDIOWIZUALNEGO**

EURYDICE AND POLICY SUPPORT

Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1140 Brussels
(<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>)

Redaktor zarządzająca

Arlette Delhaxhe

Autorzy

Viera Kerpanova (koordynator)

Olga Borodankova

Współpracownik zewnętrzny

Renata Morneau Kosinska

Układ graficzny i rysunki

Patrice Brel

Koordynator produkcji

Gisèle De Lel

KRAJOWE BIURA EURYDICE

BELGIË/ BELGIA

Unité Eurydice de la Fédération Wallonie-Bruxelles
Ministère de la Fédération Wallonie-Bruxelles
Direction des relations internationales
Boulevard Léopold II, 44 – Bureau 6A/012
1080 Bruxelles
Wkład Biura: Opracowanie zespołowe
Eurydice Vlaanderen
Departement Onderwijs en Vorming/
Afdeling Strategische Beleidsondersteuning
Hendrik Consciencegebouw
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel
Wkład Biura: Opracowanie zespołowe
Eurydice-Informationsstelle der Deutschsprachigen
Gemeinschaft
Autonome Hochschule in der DG
Monschauer Strasse 57
4700 Eupen
Wkład biura: Stéphanie Nix

BULGARIA

Biuro Eurydice
Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich
Biuro ds. Planowania i Badań Edukacyjnych
15, Graf Ignatiev Str.
1000 Sofia
Wkład biura: Lachezar Afrikanov (ekspert)

REPUBLIKA CZEKA

Biuro Eurydice
Centrum Usług Międzynarodowych
Narodowa Agencja Europejskich Programów Edukacyjnych
Na Poříčí 1035/4
110 00 Praha 1
Wkład biura: Jana Halamová, Helena Pavlíková; eksperci:
Petr Drábek, Jan Tupý, Pavel Šimáček

DANIA

Biuro Eurydice
Duńska Agencja ds. Uniwersytetów i Internacjonalizacji
Bredgade 43
1260 København K
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

NIEMCY

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
Agencja Zarządzania Projektami
Część Niemieckiej Agencji Kosmicznej
Biuro UE niemieckiego Ministerstwa Edukacji i Badań
Naukowych
Heinrich-Konen-Str. 1
53227 Bonn

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
Agencja Zarządzania Projektami
Część Niemieckiej Agencji Kosmicznej
Biuro UE niemieckiego Ministerstwa Edukacji i Badań
Naukowych
Rosa-Luxemburg-Straße 2
10178 Berlin

Eurydice-Informationsstelle der Länder im Sekretariat der
Kultusministerkonferenz
Graurheindorfer Straße 157
53117 Bonn
Wkład biura: Brigitte Lohmar

EESTI/ ESTONIA

Biuro Eurydice
SA Archimedes
Koidula 13A
10125 Tallinn
Wkład biura: Inge Raudsepp (Główny ekspert –Wychowanie
fizyczne, Sztuka, Muzyka – Fundacja Innove)

ÉIRE / IRLANDIA

Biuro Eurydice
Department of Education and Skills
International Section
Marlborough Street
Dublin 1
Wkład biura: Tony Weir (starszy inspektor, Wychowanie
fizyczne), Seán Mc Grath (Szkoły ponadpodstawowe,
inspektor, Wychowanie fizyczne)

ELLÁDA / GRECJA

Biuro Eurydice
Ministerstwo Edukacji i Wyznań Religijnych, Kultury i Sportu
Dyrekcja ds. Unii Europejskiej
37 Andrea Papandreou Str. (Office 2172)
15180 Maroussi (Attiki)
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

ESPAÑA/ HISZPANIA

Eurydice España-REDIE
Centro Nacional de Innovación e Investigación Educativa
(CNIIE)
Ministerio de Educación, Cultura y Deporte
c/General Orta 55
28006 Madrid
Wkład biura: Flora Gil Traver; Montserrat Grañeras Pastrana;
Mario Andrés Candelas; Amparo de la Loma Moragón
Sahuquillo

FRANCJA

Unité française d'Eurydice
Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement
supérieur et de la Recherche
Direction de l'évaluation, de la prospective et de la
performance
Mission aux relations européennes et internationales
61-65, rue Dutot
75732 Paris Cedex 15
Wkład biura: Thierry Damour; ekspert: Jean-Pierre Barrué
(inspecteur général de l'Éducation nationale)

HRVATSKA/ CHORWACJA

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
Donje Svetice 38
10000 Zagreb
Wkład biura: eksperci: Duje Bonacci, Fadila Gracin

ÍSLAND/ ISLANDIA

Biuro Eurydice
Instituto Badań Edukacyjnych
Borgartúni 7a
105 Reykjavík
Wkład biura: Margrét Harðardóttir i Védís Grönvold

ITALIA/ WŁOCHY

Unità italiana di Eurydice
Istituto Nazionale di Documentazione, Innovazione e Ricerca
Educativa (INDIRE)
Agenzia LLP
Via Buonarroti 10
50122 Firenze
Wkład biura: Alessandra Mochi; eksperci: Giuseppe Piero
(Dirigente Ufficio I "Affari generali" – Ufficio V "Sport" –
Direzione Generale per lo studente, l'integrazione, la
partecipazione e la comunicazione – MIUR); Mario Bellucci
(Docente – Esperto in Politiche giovanili e Educazione fisica e
sportiva del MIUR)

KYPROS / CYPR

Biuro Eurydice
Ministerstwo Edukacji i Kultury
Kimonos and Thoukydidou
1434 Nicosia
Wkład biura: Christiana Haperi;
eksperci: Anna Poirazi, Giorgios Giallourides (Ministerstwo
Edukacji i Kultury)

LATVIJA / ŁOTWA

Biuro Eurydice
Valsts izglītības attīstības aģentūra
Państwowa Agencja Rozwoju Edukacji
Valņu street 3
1050 Riga
Wkład biura: Opracowanie zespołowe i wkład ekspertów:
Imants Vasmanis, Inese Bautre (Krajowe Centrum Edukacji) i
Maija Priedīte (Gimnazjum Państwowe Valmiera)

LIECHTENSTEIN

Informationsstelle Eurydice
Schulamts des Fürstentums Liechtenstein
Austrasse 79
9490 Vaduz
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

LIETUVA / LITWA

Biuro Eurydice
Krajowa Agencja ds. Oceny Szkolnej
Didlaukio 82
08303 Vilnius
Wkład biura: Egidija Nausėdienė i Jurgita Nemanienė

LUKSEMBURG

Unité d'Eurydice
Ministère de l'Éducation nationale et de la Formation
professionnelle (MENFP)
29, rue Aldringen
2926 Luxembourg

MAGYARORSZÁG/ WĘGRY

Krajowe Biuro Eurydice
Węgierski Instytut Badań i Rozwoju Kształcenia
Szalay u. 10-14
1055 Budapest
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

MALTA

Biuro Eurydice
Dział Badań i Rozwoju
Dyrekcja ds. Jakości i Standardów w Edukacji
Great Siege Rd.
Floriana VLT 2000
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

NEDERLAND/ HOLANDIA

Eurydice Nederland
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Directie Internationaal Beleid
Etage 4
Rijnstraat 50
2500 BJ Den Haag

NORGE/ NORWEGIA

Biuro Eurydice
Ministerstwo Edukacji i Badań Naukowych
AIK-avd., Kunnskapsdepartementet
Kirkegata 18
0032 Oslo
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

ÖSTERREICH/ AUSTRIA

Eurydice-Informationsstelle
Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur
Abt. IA/1b
Minoritenplatz 5
1014 Wien
Wkład biura: ekspert: Günther Apflauer

POLSKA

Biuro Eurydice
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
ul. Mokotowska 43
00-551 Warszawa
Wkład biura: Beata Piatos we współpracy z ekspertami z Ministerstwa Edukacji Narodowej i Ministerstwa Sportu

PORTUGALIA

Unidade Portuguesa da Rede Eurydice (UPRE)
Ministério da Educação e Ciência
Direcção-Geral de Estatísticas da Educação e Ciência (DGEEC)
Av. 24 de Julho, 134
1399-54 Lisboa
Wkład biura: Isabel Almeida;
eksperci: Anália Gomes, Jorge Moreira

ROMÂNIA/ RUMUNIA

Biuro Eurydice
Narodowa Agencja Programów Wspólnotowych w Dziedzinie Kształcenia i Szkolenia Zawodowego
Calea Serban Voda, no. 133, 3rd floor
Sector 4
040205 Bucharest
Wkład biura: Veronica – Gabriela Chirea, we współpracy z ekspertami: Elena Nely Avram (Krajowe Centrum Oceny i Egzaminów) i Alin Cătălin Păunescu (Ministerstwo Edukacji Narodowej)

SCHWEIZ/SUISSE/SVIZZERA/ SZWAJCARIA

Fundacja na rzecz Współpracy Konfederacyjnej
Dornacherstrasse 28A
Postfach 246
4501 Solothurn

SLOVENIJA/ SŁOWENIA

Biuro Eurydice
Ministerstwo ds. Edukacji, Nauki, Kultury i Sportu
Biuro ds. Rozwoju Edukacji
Maistrova 10
1000 Ljubljana
Wkład biura: Barbara Kresal Sterniša; eksperci: Marjeta Kovač (Uniwersytet w Ljublanie, Wydział Sportu) i Nives Markun Puhon (Narodowy Instytut Edukacyjny Republiki Słowenii)

SLOVENSKO/ SŁOWACJA

Biuro Eurydice
Słowacka Organizacja Naukowa ds. Współpracy Międzynarodowej
Svoradova 1
811 03 Bratislava
Wkład biura: Marta Ivanova, Martina Račkova

SUOMI / FINLANDIA

Eurydice Finlandia
Fiński Krajowy Urząd ds. Edukacji
P.O. Box 380
00531 Helsinki
Wkład biura: Hanna Laakso i Matti Pietilä

SVERIGE/ SZWECJA

Biuro Eurydice
Wydział ds. Promocji Internalizacji
Biuro Programu Międzynarodowego ds. Edukacji i Szkoleń
Kungsbrogatan 3A
Box 22007
104 22 Stockholm
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

TÜRKIYE/ TURCJA

Biuro Eurydice Türkiye
MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB)
Eurydice Türkiye Birimi, Merkez Bina 4. Kat
B-Blok Bakanlıklar
06648 Ankara
Wkład biura: Osman Yıldırım Ugur; Dilek Güleçyüz

WIELKA BRYTANIA

Biuro Eurydice dla Anglii, Walii i Irlandii Północnej
Centrum Informacji i Analiz
National Foundation for Educational Research (NFER)
The Mere, Upton Park
Slough, Berkshire, SL1 2DQ
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

Biuro Eurydice Szkocja
c/o Intelligence Unit
Education Analytical Services
Scottish Government
Area 2D South, Mail point 28
Victoria Quay
Edinburgh EH6 6QQ
Wkład biura: Opracowanie zespołowe

Komisja Europejska; EACEA; Eurydice

Physical Education and Sport at School in Europe (Wychowanie fizyczne i sport w szkołach w Europie)

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej

2013 – 76 str.

Raport Eurydice

ISBN 978-92-9201-407-0

doi:10.2797/49648

Deskryptory: wychowanie fizyczne, program nauczania, efekty uczenia się, nauka o zdrowiu, liczba godzin przedmiotu, ocenianie uczniów, nauczyciel, nauczyciel przedmiotów zintegrowanych, nauczyciel przedmiotu, zajęcia pozalekcyjne, reforma edukacji, szkolnictwo podstawowe, szkolnictwo średnie, szkolnictwo średnie 1. stopnia, kształcenie ogólne, analiza porównawcza, Chorwacja, Turcja, EFTA, Unia Europejska

Publikacja pt. Wychowanie fizyczne i sport w szkołach w Europie opisuje sytuację dotyczącą wychowania fizycznego i zajęć sportowych w szkołach w 30 krajach europejskich. Raport obejmuje szkolnictwo podstawowe i średnie i dotyczy następujących zagadnień: krajowe strategie i inicjatywy zakrojone na szeroką skalę, status wychowania fizycznego w krajowych podstawach programowych i dokumentach głównych dla szkół, zalecana liczba godzin przedmiotu, ocenianie uczniów, kształcenie nauczycieli, zajęcia pozalekcyjne i planowane reformy. Raport jest wynikiem pogłębionej analizy podstawowych danych opracowanych przez krajowe biura Eurydice i może być uważany za pierwszą próbę podjętą przez Komisję Europejską w celu określenia najważniejszych słabych i mocnych stron wychowania fizycznego w szkołach w krajach europejskich

W skład sieci Eurydice wchodzi **40** biur krajowych w 36 krajach (państwa członkowskie UE, Islandia, Liechtenstein, Norwegia, Szwajcaria, Chorwacja, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, Czarnogóra, Serbia i Turcja). Sieć Eurydice jest koordynowana przez **Agencję Wykonawczą ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego**.

Sieć Eurydice służy osobom zaangażowanym w tworzenie polityki edukacyjnej na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, oraz pracownikom instytucji Unii Europejskiej. Koncentruje się głównie na strukturze i organizacji systemów edukacji w Europie. Publikacje sieci Eurydice to zwłaszcza opisy krajowych systemów edukacji, badania porównawcze na temat różnych aspektów edukacji oraz wskaźniki i dane statystyczne. Publikacje dostępne są nieodpłatnie na stronie internetowej Eurydice, możliwe jest również zamówienie wersji drukowanych.

EURYDICE w Internecie –

<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

